

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Klinik Psikoloji Doktora Programı

**TALEP ETME GERİ ÇEKİLME İLETİŞİM ÖRÜNTÜSÜ VE
EVLİLİK UYUMU: BAĞLANMA YAKLAŞIMINA DAYALI BİR
ÇİFT MODELİ**

Başak Karagöz Okutan

Doktora Tezi

Ankara, 2016

TALEP ETME GERİ ÇEKİLME İLETİŞİM ÖRÜNTÜSÜ VE EVLİLİK UYUMU:
BAĞLANMA YAKLAŞIMINA DAYALI BİR ÇİFT MODELİ

Başak Karagöz Okutan

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

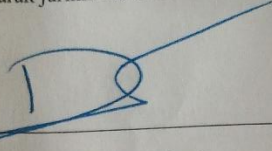
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Doktora Tezi

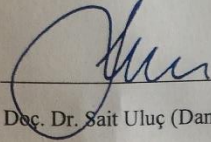
Ankara, 2016

KABUL VE ONAY

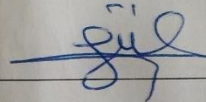
Başak Karagöz Okutan tarafından hazırlanan "Talep Etme Geri Çekilme İletişim Örtüntüsü ve Evlilik Uyumu: Bağlanma Yaklaşımına Dayalı Bir Çift Modeli" başlıklı bu çalışma, 08.06.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

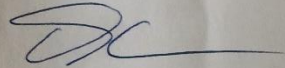
Prof. Dr. Ihsan Dağ (Başkan)

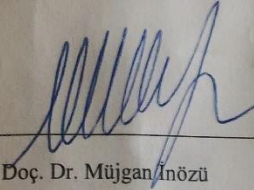
Doç. Dr. Sait Uluç (Danışman)

Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün

Prof. Dr. Hatice Gülsen Erden

Doç. Dr. Müjgan İnöz

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Sibel Bozbeyoğlu

Enstitü Müdürü

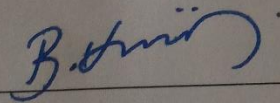
BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Jüri Tarihi] 08.06.2016

[İmza]

Başak Karagöz Okutan

Sevgili Eşim,
Emin Okutan'a...

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim boyunca bir yandan bir bilim öğrencisi, diğer yandan bir klinisyen ve belki de en önemlisi bir insan olarak beni geliştiren ve bütünleştiren herkese ve her şeye teşekkür etmeyi bir yazının sınırlarına sığdırmak zor olsa da...

Öncelikle, Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümüne bir lisans öğrencisi olarak adım attığım ilk günden beri desteğini ve inancını hep yanımda hissettiğim, aklımın en karmaşık olduğu anlarda içtenliği ve yalınlığıyla beni yatıştırmayı her zaman başarmış olan; geri bildirimleri, yönlendirmeleri ve bana verdiği cesaretle bu tez çalışmasına da büyük katkı sunan tez danışmanım ve sevgili hocam Doç. Dr. Sait Uluç'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım...

Tez izleme komitesinde yer alarak bu sürece katkı sunan sevgili hocalarım Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak'a, Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün'e ve Doç. Dr. Müjgan İnözü'ye geri bildirimleri ve destekleyici tutumları için çok teşekkür ederim...

Doktora eğitimi süresince öğrencisi olma ayrıcalığını yaşadığım hem bilim insanı hem de birey olarak kendilerinden çok şey öğrendiğim değerli hocalarım Prof. Dr. İhsan Dağ, Prof. Dr. Ferhunde Öktem, Dr. Zeynep Atbaşoğlu'na teşekkürlerimi sunarım...

Zaman zaman sancılı da geçen bu süreçte desteğini hep hissettiğim sevgili dönem arkadaşlarıma... Hejan'a, Volkan Gülüm'e ve Volkan Koç'a ve Nil'e...

Bu süreçte gerek bilgi birikimleriyle gerekse duygusal destekleriyle hep yanımda olan canım arkadaşlarım Handan'a, Evren'e, Serdar'a, Ece'ye ve Betül'e... Bütün Kendilik Psikolojisi yoldaşlarıma... teşekkür ederim.

Sevgili annem Ayşe'ye ve sevgili babam Yakup'a 'olabildiklerim' ve 'olabileceklerim' konusundaki eşsiz katkıları, kabulü ve sevgileri için... Sevgili kardeşim Utkan'a hep beni cesaretlendirmeyi, güldürmeyi ve sevmeyi başardığı; her zaman yardımına koşabildiği için çok teşekkür ederim. İyi ki varsınız!

Varlığıyla beni daha iyi biri yapan... Sonsuz sevgisini, güvenini ve inancını hissettirmeyi her zaman başaran sevgili eşim Emin'e çok teşekkür ederim.

Doktora eğitimimde maddi destek sağlayarak akademik hayatıma katkı sağlayan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)'na teşekkür ederim.

ÖZET

OKUTAN KARAGÖZ, Başak. *Talep Etme Geri Çekilme İletişim Örüntüsü ve Evlilik Uyumu: Bağlanma Yaklaşımına Dayalı Bir Çift Modeli*, Doktora Tezi, Ankara, 2016.

Çalışmanın amacı bağlanma boyutları, bakım verme stilleri, cinsel davranış sistemi alt amaçlarıyla evlilik uyumu arasındaki ilişkileri; bu ilişkilerde talep etme- geri çekilme iletişim örüntüsünün aracı rolünü incelemektir. Bu amaç doğrultusunda yürütülen birinci çalışmanın örneklemini 143 evli katılımcıdan, ikinci çalışmanınkiyse 210 evli çiftten oluşmaktadır. Çalışmalarda İlişki Doyumu Ölçeği, Çift Uyum Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri- II, Cinsel Davranış Sistemi Alt Amaçları Ölçeği, Bakım Verme Ölçeği, İletişim Şekilleri Ölçeği kullanılmıştır.

Birinci çalışmada Cinsel Davranış Sistemi Alt Amaçları Ölçeği'nin Türkçeye uyarlaması gerçekleştirilmiştir. CDSAAÖ'nün kabul edilebilir sınırlarda geçerliğe, güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür. İkinci çalışmada Aktör Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli (APIM) yoluyla modellerin sınanması için bir dizi yol analizi uygulanmış, evlilik süresi kontrol edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; bağlanma kaygısı yüksek kadınlar, çatışma çözümünde sıklıkla kendilerini talepkar erkekleri kaçınmacı algılamakta, bu durum erkeklerin evlilik uyumlarını düşürmektedir. Eşlerine sıklıkla kontrolcü-kompulsif bakım veren kadınlar, çatışma çözümünde sıklıkla kendilerini talepkar erkekleri kaçınmacı algılamakta, bu durum kendi evlilik uyumlarını azaltmaktadır. Öte yandan, bu kadınlar çatışma çözümünde erkekleri daha talepkar kendilerini daha kaçınmacı da algılayabilmekte, bu durum erkeklerin evlilik uyumlarını azaltmaktadır. Erkeklerin bakım verme kaçınması arttıkça, kadınlar ilişkilerinde erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği örüntünün sıklığının düştüğünü bildirmekte, bu durum erkeklerin evlilik uyumunu yükseltmektedir. Kadınların ilişkiyi sürdürme amacıyla cinsel davranışlarda bulunmaya başlaması, evlilik uyumlarını doğrudan; kadınların ilişkilerinde algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği örüntünün sıklığını arttırarak dolaylı olarak azaltmaktadır. Ayrıca kadınların bu eğilimi, erkeklerin ilişkilerinde algıladığı erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği örüntünün sıklığını azaltarak erkeklerin evlilik uyumlarını yükseltmektedir.

Kadınların cinsellikle ilgili olumlu tepkilerinin azalması, evlilik uyumlarını doğrudan düşürmektedir. Öte yandan, cinsellikle ilgili olumlu tepkileri artttıkça, ilişkilerinde sıklıkla kendilerini talepkar, erkekleri kaçınmacı algılamakta; bu durum kendi evlilik uyumlarını dolaylı olarak arttırmaktadır. Sonuçlar ilgili alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Talep etme geri çekilme, evlilik uyumu, bakım verme stilleri, cinsel davranış sistemi alt amaçları, APIM

ABSTRACT

OKUTAN KARAGÖZ, Başak. *The Demand Withdraw Communication Pattern and Marital Adjustment: A Dyadic Analysis From an Attachment Perspective*, Ph.D. Dissertation, Ankara, 2016.

The purpose of the study is to examine the mediation role of demand/withdraw communication pattern among the relationships between attachment, caregiving styles, sexual behavioral system subgoals and marital adjustment. Sample of Study 1 is consisted of 143 married individuals, whereas sample of Study 2 is consisted of 210 married couples. Relationship Assessment Scale, Experiences in Close Relationship Scale- II, Sexual Behavioral System Subgoals Scale, Caregiving Scale and Communication Patterns Questionnaire were used in these studies.

In Study 1, Sexual Behavioral System Subgoals Scale was adapted into Turkish. Results demonstrated that the Turkish version of the SBSS is a valid and reliable measure. In Study 2, the models were tested by utilizing a series of path analyses, using the APIM and by controlling length of marriage. Results indicated that, wives who showed higher attachment anxiety, perceived higher demand (women), withdraw (men) pattern, and this in turn, decreased wives' marital adjustment. Wives who showed higher controlling-compulsive caregiving, perceived higher demand (women), withdraw (men) pattern, and this in turn, decreased wives' marital adjustment. Wives who showed higher controlling-compulsive caregiving, also perceived higher demand (men), withdraw (women) pattern, and this in turn, decreased their husbands' marital adjustment. When husbands showed greater caregiving avoidance, their wives perceived lower demand (men), withdraw (women) pattern, and this in turn, increased husbands' marital adjustment. Moreover, when wives reported higher relationship maintaining as a sexual subgoal, their marital adjustment was decreased, and their husbands perceived lower demand (men) withdraw (women) pattern, and this in turn, increased their husbands' marital adjustment. Wives who reported higher relationship maintaining as a sexual subgoal, perceived higher

demand (women) withdraw (men) pattern, and this in turn, decreased wives' marital adjustment. When wives showed lower positive affect related to sexuality, their marital adjustment was decreased. Wives who report higher positive affect related to sexuality, perceived demand (women) withdraw (men) pattern, and this in turn, increased their marital adjustment.

Keywords

Demand- withdraw, marital adjustment, caregiving styles, sexual behavioral system subgoals, APIM

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ	xvi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvii
EKLER DİZİNİ	xviii
1. GİRİŞ	1
1.1. EVLİLİKTE İLETİŞİM	3
1.1.1. Evlilikte İletişimin Tanımı ve Önemi.....	3
1.1.2. Evlilikte İletişime İlişkin Davranışsal Modeller ve Çatışma Davranışları.....	5
1.2. TALEP ETME- GERİ ÇEKİLME ÖRÜNTÜSÜ	7
1.2.1. Talep Etme- Geri Çekilme Örüntüsünü Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar.....	8
1.2.2. Davranışsal Modellere Dayanan Araştırmalarda Talep Etme Geri Çekilme Örüntüsü.....	9
1.2.2.1. Talep Etme Geri Çekilme Örüntüsü ve Cinsiyet.....	9
1.2.2.2. Talep Etme Geri Çekilme Örüntüsü ve Evlilik Uyumu..	13
1.3. BAĞLANMA KURAMI	17
1.3.1. Bağlanma Sistemi.....	19
1.3.2. Bakım Verme Sistemi.....	21

1.3.3. Cinsellik Sistemi.....	23
1.3.4. Bağlanma Sistemi, Bakım Verme Sistemi, Cinsellik Sistemi ve Talep Etme- Geri Çekilme İletişim Örüntüsü.....	25
1.4. EVLİLİK UYUMU.....	27
1.4.1. Tanım.....	27
1.4.2. Bağlanma, Bakım Verme, Cinsellik Sistemleri Ve Talep Etme- Geri Çekilme Örüntüsü İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler.....	29
1.4.2.1. Bağlanma ve Evlilik Uyumu.....	29
1.4.2.2. Bakım Verme Sistemi ve Evlilik Uyumu.....	30
1.4.2.3. Cinsellik Sistemi ve Evlilik Uyumu.....	31
1.4.2.4. Bağlanma, Bakım Verme, Cinsellik Sistemleriyle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntüsünün Aracı Rolü.....	33
1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI.....	34
2. YÖNTEM.....	37
2.1. ÖRNEKLEM.....	37
2.1.1. Birinci Çalışma.....	37
2.1.2. İkinci Çalışma.....	38
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	39
2.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	40
2.2.2. Çift Uyum Ölçeği.....	40
2.2.3. İlişki Doyumu Ölçeği.....	41
2.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II.....	41
2.2.5. Bakım Verme Ölçeği.....	42
2.2.6. İletişim Şekilleri Ölçeği Kısa Formu.....	42

2.2.7. Cinsel Davranış Sistemi Alt Amaçları Ölçeği.....	43
2.3. İŞLEM.....	44
2.3.1. Birinci Çalışma.....	44
2.3.2. İkinci Çalışma.....	45
2.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	45
2.4.1. Birinci Çalışma.....	45
2.4.2. İkinci Çalışma.....	46
2.4.2.1. Aktör Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeline (APIM) Genel Bir Bakış.....	46
3. BULGULAR.....	48
3.1. BİRİNCİ ÇALIŞMA.....	48
3.1.1. Cinsel Davranış Alt Amaçları Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlama Süreci ve Geçerlik- Güvenirlik Analizleri.....	48
3.1.1.2. CDSAAÖ'nün Faktör Örüntüsü.....	49
3.1.1.3. CDSAAÖ'nün İç Tutarlılık Katsayısı Bulguları.....	52
3.1.1.4. CDSAAÖ'nün Dış Ölçüt Geçerliği Bulguları.....	52
3.2. İKİNCİ ÇALIŞMA.....	53
3.2.1. Çalışmanın Değişkenlerine İlişkin Betimleyici İstatistikler	53
3.2.2. Çalışmanın Değişkenlerinde Cinsiyete Dayalı Gözlenen Farklar.....	55
3.2.3. Bireyler ve Çiftler Düzeyinde Korelasyon Analizi Bulguları	57
3.2.3.1. Bireyler Düzeyinde Korelasyon Analizi Bulguları.....	58
3.2.3.2. Çiftler Düzeyinde Korelasyon Analizi Bulguları.....	60
3.2.4. Hipotez Testleri.....	64

3.2.4.1. Bağlanma Boyutları ve ift Uyumunu: Aktör ve Partner Etkileri.....	64
3.2.4.2. Bakım Verme Boyutları ve ift Uyumunu: Aktör ve Partner Etkileri.....	67
3.2.4.3. CDAA Boyutları ve ift Uyumunu: Aktör ve Partner Etkileri.....	69
3.2.4.4. Bağlanma Boyutları ve ift Uyumunu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri ekilme Örüntülerinin Aracı Rolü.....	71
3.2.4.4.1. Aktör Etkileri.....	71
3.2.4.4.2. Partner Etkileri.....	72
3.2.4.4.3. Cinsiyet Etkisi.....	73
3.2.4.5. Bakım Verme Boyutları ve ift Uyumunu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri ekilme Örüntülerinin Aracı Rolü.....	75
3.2.4.5.1. Aktör Etkileri.....	75
3.2.4.5.2. Partner Etkileri.....	76
3.2.4.5.3. Cinsiyet Etkisi.....	77
3.2.4.6. CDAA Boyutları ve ift Uyumunu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri ekilme Örüntülerinin Aracı Rolü	79
3.2.4.6.1. Aktör Etkileri.....	79
3.2.4.6.2. Partner Etkileri.....	80
3.2.4.6.3. Cinsiyet Etkisi.....	81
4. TARTIŞMA.....	83
4.1. CİNSEL DAVRANIŞ SİSTEMİ ALT AMAÇLARI ÖLÇEĞİ'Nİ TANIMLAYAN TEMEL PSİKOMETRİK PARAMETRELERİN TARTIŞILMASI	83

4.2. ÇALIŞMANIN DEĞİŞKENLERİNDE CİNSİYETE DAYALI GÖZLENEN FARKLARIN TARTIŞILMASI.....	86
4.3. BAĞLANMA BOYUTLARININ EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ AKTÖR VE PARTNER ETKİLERİNİN TARTIŞILMASI	89
4.4. BAKIM VERME STİLLERİNİN EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ AKTÖR VE PARTNER ETKİLERİNİN TARTIŞILMASI	90
4.5. CİNSEL DAVRANIŞ SİSTEMİ ALT AMAÇLARININ EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ AKTÖR VE PARTNER ETKİLERİNİN TARTIŞILMASI	92
4.6. BAĞLANMA BOYUTLARIYLA EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE TALEP ETME GERİ ÇEKİLME İLETİŞİM ÖRÜNTÜLERİNİN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI	96
4.7. BAKIM VERME STİLLERİYLE EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE TALEP ETME GERİ ÇEKİLME İLETİŞİM ÖRÜNTÜLERİNİN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI	99
4.8. CİNSEL DAVRANIŞ SİSTEMİ ALT AMAÇLARIYLA EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE TALEP ETME GERİ ÇEKİLME İLETİŞİM ÖRÜNTÜLERİNİN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI.....	102
4.9. ÇALIŞMA BULGULARININ CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN TARTIŞILMASI.....	105
4.10. ÇALIŞMA BULGULARINDA KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİN TARTIŞILMASI.....	108
4.11. ÇALIŞMANIN KLİNİK DOĞURGULARI	110
4.12. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI.....	112
4.13. SONUÇ.....	113
KAYNAKÇA.....	115

EKLER..... 135

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Birinci Çalışmanın Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	38
Tablo 2. İkinci Çalışmanın Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	39
Tablo 3. CDSAAÖ'nün Maddeleri İçin 4 Faktör Üzerinden Uygulanan Temel Bileşenler Analizi Bulguları.....	49
Tablo 4. CDSAAÖ'nün Varimax Rotasyonu Sonrası Faktör Örüntüsü.....	50
Tablo 5. CDSAAÖ'deki Alt Ölçeklerin İç Tutarlık (Cronbach- Alpha) Analizleri.....	52
Tablo 6. Kadın Grubunda CDSAAÖ Alt Boyutları ile Bağlanma Boyutları, Çift Uyumu ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 7. Erkek Grubunda CDSAAÖ Alt Boyutları İle Bağlanma Boyutları, Çift Uyumu ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 8. Çalışmanın Başlıca Değişkenlerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Puan Aralıkları.....	55
Tablo 9. Bireyler ve Çiftler Düzeyinde Korelasyon Analizi Tablosu.....	63
Tablo 10. İŞÖ- KF'nin Faktör Örüntüsü.....	148

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Bağlanma Boyutları ve Evlilik uyumu: Aktör ve Partner Etkileri.....	66
Şekil 2. Bakım Verme Boyutları ve Evlilik uyumu: Aktör ve Partner Etkileri.....	68
Şekil 3. CDAA Boyutları ve Evlilik uyumu: Aktör ve Partner Etkileri.....	70
Şekil 4. Bağlanma Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü.....	74
Şekil 5. Bakım Verme Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü.....	78
Şekil 6. CDAA Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü.....	82

EKLER DİZİNİ

EK 1 Demografik Bilgi Formu.....	136
EK 2 Çift Uyumu Ölçeği.....	139
EK 3 İlişki Doyumu Ölçeği.....	143
EK 4 Yakın İlişkideki Yaşantılar Ölçeği- II (YİYE- II).....	144
EK 5 Bakım Verme Ölçeği.....	146
EK 6 İletişim Şekilleri Ölçeği.....	148
EK 7 İletişim Şekilleri Ölçeği Kısa Formu'nun Temel Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi.....	150
EK 8 Cinsel Davranışlar Alt Amaçları Ölçeği.....	155
EK 9 Aydınlatılmış Onam Formu.....	156
EK 10 Etik Kurul İzin Formu.....	158
EK 11 Orijinallik Raporu.....	159

BÖLÜM I

GİRİŞ

Evlilik; tarih boyunca değişime ve dönüşüme uğramış bir ilişki biçimidir. Alan yazın bakıldığında bu değişimle tutarlı olarak evliliğin, bir birine benzeyen ve ayrışan yönleri bulunan farklı tanımlarına ulaşmak mümkündür. Örneğin; Kottak (1951) evliliği, “Kadının doğurduğu çocukların her iki eşin meşru evladı olarak kabul edilmesi için erkek ve kadın arasında kurulan bir birlik” şeklinde tanımlamıştır. Güvenç ise (1984), evlilikten “cinsel ilişkinin toplumsal normlara uygun duruma getirilmesi” olarak bahsetmiştir. Yakın zamanlı diğer tanımlarında ise evliliğin bireyin gelişiminde etkili bir rol oynama ve mutluluğunu sağlama işlevine değinildiği (Glenn, 1991), “kadın ve erkeğin yardımlaşma, karşılıklı cinsel doyum, çocukların özenle yetiştirilmesi için gereken ortamı sunan özel bir aşk ilişkisi kurması” olarak tanımlandığı (Gittins, 1993) görülmektedir. Bu tanımlar evliliğin farklı işlevlerini ve bu işlevlerin dönüşümünü yansıtmaktadır. Söz konusu dönüşüm Coontz’un (2004, 2006) çalışmalarının ana odağını oluşturur. Coontz’a göre, 18. yüzyıldan önceki yüzyıllar boyunca evlilik, insanların toplumda ekonomik ve politik hiyerarşi içinde kendilerine yer edinebilmelerinin bir yoludur ve aşk, evlenmek için oldukça zayıf bir neden olarak görülmüştür. 17. yüzyılda birbiriyle ilişkili bir dizi politik, ekonomik ve kültürel değişim beraberinde evliliğin bu işlevinin erozyona uğramasını; bireylerin, kişisel yaşamlarındaki otonomilerini sınırlayan ebeveynlerin, yerel elitlerin ve devlet kurumlarının haklarını sorgulamasını gündeme getirmiştir. Bu gelişmeler 18. yüzyılda devrimsel nitelik taşıyan aşka dayalı evlilik idealinin ortaya çıkmasına ve yaygınlaşmaya başlamasına neden olmuştur (Coontz, 2004). 18. yüzyılda evliliğe ilişkin ortaya çıkan bu aşk ideali, yüzlerce yıl boyunca süregiden bir tarihin de kırılma noktasını oluşturmuştur. Eşlerden beklenen, duygusal enerjilerinin büyük bir bölümünü kök ailelerine, akrabalarına, arkadaşlarına ya da yöneticilerine değil, birbirlerine ve çocuklarına yatırmaları olmaya başlamıştır. Bu noktadan itibaren bireyler kendi eşlerini kendileri seçme yönündeki taleplerini güçlendirirken; doyum verici olmayan evlilikleri sonlandırabilme özgürlüğüyle ilgili taleplerini de güçlendirmiştir. Devrimsel nitelik taşıyan aşk ideali 20. yüzyılda eşlerin birbirlerinin sevgilileri ve arkadaşları olmaları kavrayışıyla birlikte, evlilik kurumunun çeşitlenmesi, aşka dayalı

yetişkin ilişkilerinin yasalarla belirlenen evlilik sözleşmelerinin dışına taşınması gibi yeni seçim ve olasılıkları da açığa çıkarmıştır. Böylece son 200 yıl boyunca evliliği böylesine biricik ve değerli bir kişisel ilişki haline getiren nedenler aynı zamanda onu seçime dayalı ve kırılabilir bir hale de getirmiştir. 1970’li yıllarda boşanma oranlarının artmasıyla birlikte yaşam boyu süren evliliklerin neden çözülmeye başladığı tartışmaları başlamıştır (Rogers, Amato, 1997’den akt.). Evliliğin aktarılmaya çalışılan bu kısa tarihi içinde psikoloji bilimi ise, ilk sorusunu 1938 yılında “Mutlu ve mutsuz evlilikleri birbirinden ayıran nedir?” olarak ortaya koymuş ve modern evliliğin işlevlerini, işlev bozucu etkilerini ve çıkmazlarını kendi yöntem ve kavrayışı içinde ele almaya başlamıştır (Levenson, Gottman, 1983’den akt.). Sorulan bu ilk soruyu yanıtlamaya çalışan Terman ve arkadaşları (1938) kocalarla yaptıkları görüşmeler sonucunda, gözledikleri en yaygın yakınmanın “dışarıcı eşler” olduğunu aktarmıştır. Ayrıca, kadınların sıklıkla eşlerinin duygusal ve fiziksel olarak kendilerini geri çekmelerinden, erkeklerin de eşleri tarafından baskı altında tutulduğunu hissettiklerinden yakındığı bir örüntüyü sıklıkla gözlediklerini bildirmiştir. Aynı soru, 1950’lerde sistematik bir biçimde uygulanmaya başlayarak 1970’lerde “altın çağı”nı yaşamaya başlayan çift ve aile terapileri bağlamında da ele alınmaya başlanmıştır (Nichols, 2013). Terman ve arkadaşlarının mutsuz evliliklerde sıklıkla gözlediklerini bildirdikleri bu örüntü, Watzlawick, Bavelas ve Jackson tarafından (1967) üsteleme- geri çekilme örüntüsü (nag-withdraw pattern) olarak adlandırılmıştır (Watzlawick, Bavelas, Jackson ve O’Hanlon, 2011, akt.). Çift terapisi bağlamında ise Fogarty (1976), bu örüntüyü kaçma- kovalama örüntüsü (pursuer- distancer pattern) olarak adlandırarak eşler arasında gözlediği en yaygın uyumlanma biçimi olduğundan bahsetmiştir. Napier (1978), geri çekilme- zorlama örüntüsü (rejection- intrusion pattern) olarak bahsettiği bu örüntüyü, evlilik içi çatışmanın psikolojik mesafe ve uzaklık üzerine yaşanan bir formu olarak tanımlamıştır. Wile ise (1981), talep-geri çekilme örüntüsünü (demand-withdraw pattern) eşlerden birinin güvence arayışı ile diğerini temasa zorlarken, diğerinin geri çekilerek bu zorlamaya karşı koyması olarak kavramsallaştırmıştır. Bu yazarların ortak özelliği, bu örüntünün ilişki üzerindeki yıkıcı etkilerine işaret etmiş olmalarıdır.

Çift terapistlerinin ve klinisyenlerin gözledikleri yaşantılara dayalı olarak benzer bir etkileşim örüntüsünü tanımladıkları ve bu örüntünün çiftler için yarattığı güçlüklerden bahsetmiş oldukları görülmektedir. Bu örüntü talep etme- geri çekilme örüntüsü olarak

adlandırılmış; 1980'lerin ortasından itibaren bu örüntü ile ilgili sistematik görgül araştırmalar yapılmaya başlanmıştır (Christensen ve, Heavey, 1990). Talep etme- geri çekilme örüntüsünün “güçlük yaşanan evliliklerde tutarlı biçimde gözlenen sayılı olgudan biri” olarak tanımlandığı (Gottman, Ryan, Carrère ve Erley, 2002), evlilikte eşlerin düşük ilişki doyumu ve uyumu, iyilik halinde bozulma ve diğer iletişim özellikleri ile ilişkili olduğunun gösterildiği bilinmektedir (bkz. Schrodtt, Witt, Shimkowski, 2014). İlişki üzerinde yıkıcı etkileri olduğu bildirilen talep etme- geri çekilme örüntüsünün kaynağı ya da bu örüntü üzerinde önemli etkileri olabilecek değişkenler ise araştırmalarda sıklıkla göz ardı edilmiştir. Başka bir deyişle, bugüne değin yürütölen çalışmalar, neden sadece bazı erkeklerin ve bazı kadınların romantik ilişkilerinde bu yıkıcı senaryoyu sürdürdüklerini tatmin edici bir biçimde açıklamamaktadır. Bu çalışmanın amacı, gözlenen bu eksikliği görgül kanıtlarla giderebilme çabasına katkı sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda evliliğinin farklı dönemlerinden geçmekte olan çiftlerle talep etme- geri çekilme örüntüsü ele alınarak, bu örüntünün evlilik uyumu ile ilişkisi değerlendirilecektir. Ayrıca karşılıklı olarak birbirini pekiştiren olumsuz etkileşim örüntülerinin, eşlerin gelişimsel ve kişilik özelliklerinden yordanabileceği önerisi takip edilerek (Bartholomew ve Allison, 2006), talep etme- geri çekilme örüntüsünün gelişimsel birleşenleri bağlanma kuramı çerçevesinde ele alınacaktır. Böylece davranışsal modellerin evlilik uyumuna ilişkin sunduğu açıklamaların zenginleştirilmesi amaçlanmaktadır.

1.1. EVLİLİKTE İLETİŞİM

1.1.1. Evlilikte İletišimin Tanımı ve Önemi

Evliliğin eşler için pek çok yarar sağladığı bilinmektedir (Waite ve Gallagher, 2000). Evli bireylerin, evli olmayanlara göre çeşitli avantajlara sahip olduğu gösterilmiştir. Söz gelimi, evli bireyler zihinsel ve fiziksel sağlıklarının daha iyi olduğunu, daha fazla maddi kaynağa erişebildiklerini bildirmektedir (Bramlett ve Mosher, 2002, Marcussen, 2005, Waite ve Gallagher, 2000). Türkiye’de de evli bireylerin, evli olmayanlara göre daha mutlu olduğunu bildirdikleri rapor edilmiştir (TÜİK, 2014). Öte yandan, TÜİK verilerine

göre Türkiye’de kaba evlenme hızı (belli bir yıl içinde her bin nüfus başına düşen evlenme sayısı) 2007- 2011 arasında 9.09’dan 8,02’ye düşmüştür. Aynı tarih aralığındaki kaba boşanma hızı ise (belli bir yıl içinde her bin nüfus başına düşen boşanma sayısı) 1.34’ten 1.62’ye yükselmiştir (TÜİK, 2011). Bu oranlar göz önünde bulundurulduğunda, her ne kadar evlilik pek çok avantaj ile ilişkili olsa da, bu avantajların farklı gruplar için benzer olmayabileceği; başka bir deyişle, bu olumlu ilişkinin bütün bireyleri kapsamayabileceği düşünülebilir. Gerçekten de evliliğin bir bireyin zihinsel sağlığı ile ilişkisiz ya da zihinsel sağlığı açısından zararlı olabildiği gösterilmiştir (Williams ve Umberson, 2004). Evli bireylerin %14’ünün kendilerini ilişkilerinde mutsuz olarak nitelendirdiği, mutsuz evliliklerin psikiyatrik başvuruların yaklaşık yarısında tetikleyici faktör olarak yer aldığı görülmüştür (Young ve Long, 1998). Bir evliliğin gerçekten başarılı olup olmadığını; başka bir deyişle eşler için ne ölçüde yarar sağladığını ve süreğenliğini koruduğunu anlamak için, çiftlerin etkileşim örüntülerini belirlemenin gerekliliği önerilmektedir (Kelley ve ark., 1983). Bir evlilikteki etkileşim örüntülerini anlamak ise eşler arasında süregiden iletişimin anlaşılmasını gerektirmektedir (Thomas, 1977).

İletişim; bilgilerin, fikirlerin, duyguların ve becerilerin değiş tokuşu olarak tanımlanmaktadır (Trenholm ve Jensen, 1996). Evlilikte iletişimin; çiftler arasındaki davranışsal, bilişsel ve duygusal etkileşimleri ve bu etkileşimlere yüklenen anlamı içerdiği önerilmektedir (Fitzpatrick, 2009). Çiftlerin kişilerarası farklılıklarını nasıl ele aldıkları, evliliğe ilişkin beklenti ve rollerini nasıl oluşturacakları, sağlıklı sınırları belirlemenin, evlilik içindeki güçlükleri yönetmenin ve bir problemle karşılaşıldığında ele alınan çatışma çözümü yollarının tümü evlilikteki iletişimi tanımlarken kullanılacak bileşenlerdir (Anderson ve Sabatelli, 2003).

Hem kesitsel hem de boylamsal araştırmalarda, çiftlerin iletişiminin ilişki doyumlarıyla anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu tutarlı bir biçimde gösterilmiştir (Carrere ve Gottman, 1999, Gottman ve Levenson, 1992, Gottman ve Krokoff, 1989, Markman, 1979, 1981, Rogge ve Bradbury, 1999). Özellikle de, çiftlerin çatışma durumundaki iletişimlerinin, evlilik uyumuyla ilişkili olduğu ya da evlilik uyumunun yordayıcısı olduğu bilinmektedir (Noller ve Feeney, 2002). Evlilik uyumuyla ilişkisinin yanı sıra; yakınlık, bağlılık, güç, çatışmanın tartışılabilmesi için de iletişim gerekli ve önemlidir. (Feeney ve Noller, 1991, Fitzpatrick, 1988, Sillars, Leonard, Roberts ve Dun, 2002, Young ve Long, 1998). Eşler arasındaki iyi iletişim evliliğe ilişkin gündelik gerginliklerin üstesinden gelmesine ve

sonu gelmeyen kızgınlıkların birikmesini önlemeye yardımcı olmaktadır (Jacobson ve Margolin, 1979). Bir çiftin iletişim kurma becerisinin olası bir boşanmayı etkileyebilecek önemli bir faktör olduğundan da bahsedilmektedir (Gottman, 1999, 2011).

Evliliklerin niteliğini ve süreğenliğini belirleme açısından oldukça önemli olduğu bilinen iletişimi ele alan araştırmaların büyük bir çoğunluğu davranışsal modellere dayanmaktadır. Bu nedenle izleyen bölümde evlilik araştırmalarındaki davranışsal modeller genel hatlarıyla tanıtılacaktır.

1.1.2. Evlilikte İletişime İlişkin Davranışsal Modeller ve Çatışma Davranışları

Davranışsal yaklaşımı temel alan evlilik araştırmaları, problem çözme etkinlikleri sırasında gözlenen davranışsal değiş tokuşa odaklanmıştır. Bu tür araştırmalar, sıklıkla, ödüllendirici ya da olumlu davranışların evliliğe ilişkin genel değerlendirmeleri olumlu yönde güçlendirirken, cezalandırıcı ya da yıkıcı davranışların olumsuz etkilediği varsayımına dayanmaktadır (bkz., Markman, 1981, Stuart, 1969, Wills, Weiss, ve Patterson, 1974).

Bu temel çerçeve zaman içinde çiftlerin eşlerinin davranışlarına dair yüklemelerini içerecek biçimde genişlemiştir (bkz., Baucom, 1987, Bradbury ve Fincham, 1990, Weiss, 1984). Davranışsal model bilişsel tepkilerin, bu tepkileri izleyen etkileşim davranışlarını yeniden düzenleyerek evlilik üzerinde etkili olduğunu önermektedir. Buna göre, etkileşim sırasındaki ve sonrasındaki deneyimlerin zaman içindeki birikimi, eşlerin evliliğin niteliğine dair yargılarını yavaş yavaş etkilemektedir (Bradbury ve Fincham, 1991, Gottman, 1993).

Davranışsal modellere dayanan araştırmalar, daha önce de değinildiği gibi, eşlerin evlilikle ilgili bir problemi ele alışları sırasındaki davranışsal etkileşime odaklanmaktadır. Bu etkileşimde gözlenen davranışlar çatışma davranışları olarak adlandırılmaktadır. Araştırmacılar sıklıkla çatışma davranışlarını yıkıcı, yapıcı ve kaçınmacı olarak sınıflamaktadır (Crohan, 1996, Kurdek, 1995, Oggins, Veroff ve Leber, 1993, Pasch ve Bradbury, 1998). Yıkıcı davranışlar; bağırma, aşağılama, eleştirme, küçük görme gibi evlilik sorunlarına yönelik açık olumsuz tepkileri içermektedir. Yapıcı davranışlar; hoş

şeyler söyleme, sakince sorunu tartışma ve etkin biçimde dinleme gibi açık olumlu tepkileri içermektedir. Kaçınma davranışları ise çatışmadan ya da diğerinden uzak durmayı kapsamakta ve ortamı terk etme ya da sessizliğini bozmamayı içerebilmektedir. Davranışsal yaklaşıma göre, yıkıcı davranışlar evlilikle ilgili olumsuz değerlendirmelere neden olarak evlilik uyumunu ve süreğenliğini olumsuz etkilemektedir. Öte yandan yapıcı davranışlar evliliğe ilişkin değerlendirmelerin iyileşmesine neden olarak evlilik uyumunu ve süreğenliğini olumlu yönde etkilemektedir.

Davranışsal yaklaşım, çatışma davranışlarının eşlerin evliliklerine ilişkin değerlendirmeleri açısından önemli sonuçları olduğunu önermektedir (Karney ve Bradbury, 1995, Kelly, Fincham ve Beach, 2003). Hatta yıkıcı çatışma davranışlarının boşanma olasılığının yükselişini yordadığı bilinmektedir (Gottman, Coan, Carrere ve Swanson, 1998, Orbuch, Veroff, Hassan ve Horrocks 2002). Daha az çalışılmış olan ise yapıcı (sakince tartışma, dinleme gibi) ve kaçınmacı (sessiz kalma, yatışabilmek için ortamı terk etme gibi) davranış örüntülerinin evliliğe ilişkin değerlendirmeler üzerindeki etkileridir. Söz konusu bu davranışların da eşlerin değerlendirmeleri üzerindeki etkilerini gözleyebilmek için Christensen ve Sullaway (1984) çiftlerin süreğenleşmiş etkileşim biçimlerini araştıran, geçerliliği sağlanmış bir kendini bildirim aracı geliştirmiş ve çiftler için sorunlu olan bazı iletişim örüntülerini belirlemiştir (Christensen ve Heavey, 1990, Christensen ve Shenk, 1991). Araştırmacılar “iletişim örüntüsünü” eşler arasında tekrarlayan ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde ortaya çıkan iletişim süreçleri olarak tanımlamıştır. İletişim örüntülerini, yalıtılmış çatışma davranışlarından ayırıştırarak; bu örüntülerin bir davranışı, bir diğerinin izleyebilme olasılığına işaret ettiğini aktarmıştır. (Sullaway ve Christensen, 1984). İletişim örüntüleri açısından değerlendirildiklerinde; sorun yaşayan çiftler, yaşamayanlara kıyasla daha az karşılıklı yapıcı bir iletişim biçimini kullanmakta, daha çok talep etme- geri çekilme iletişim örüntüsünü kullanmakta, iletişim kurmaktan daha çok kaçınmakta, daha çok çatışma yaşamakta ve psikolojik mesafeye sahip olmaktadır (Christensen ve Heavey, 1990, Christensen ve Shenk, 1991). İzleyen bölümde bu iletişim örüntülerinden bir olan ve evlilik üzerindeki yıkıcı etkileri olduğu bilinen “talep etme- geri çekilme örüntüsü” ve bu örüntüyü açıklamaya yönelik yaklaşımlar tanıtılacak; bu örüntünün davranışsal modellere dayanan araştırma bulguları çerçevesinde ilişkiyel uyumla ilişkisine yer verilecektir.

1.2. TALEP ETME- GERİ ÇEKİLME ÖRÜNTÜSÜ

Napier'e (1978) göre şiddetli geçimsizlik bildiren ya da boşanan çiftlerde, eşlerden birinin yakınlık ve güvence aradığı belli bir anda diğerinin ayrı kalma ve yalıtıma yönelik arzularını ifade etmesi en sık gözlenen ilişki örüntülerinden biridir. Talep etme-geri çekilme örüntüsü olarak adlandırılan bu etkileşim biçiminin ilişki sorunları yaşayan çiftlerde gerginlik ya da çatışma durumlarında ortaya çıktığı gözlenmektedir. Yakından incelendiğinde **Talep etme-geri çekilme örüntüsünün** oldukça hiyerarşik ve basmakalıp bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. İlk aşamada eşlerden biri ilişkideki sorunla bağlantılı bir konuyu tartışma girişiminde bulunmaktadır. Bu girişimin, sıklıkla, karşı tarafı suçlar ya da davranışını değiştirmesini talep eder nitelikte olduğu gözlenmektedir. Diğer eş ise bu talep karşısında geri çekilerek sessiz kalmakta, konuyu tartışmayı reddederek savunmacı bir konuma geçmektedir. İzleyen aşamada diğerinin etkileşimden uzaklaşması, talepkar eşin tartışma girişimini sürdürme ihtiyacını arttırmaktadır (Christensen ve Heavey, 1990). Bu girişimler karşı tarafın daha savunucu ya da yalıtılmış bir konuma geçmesine yol açmaktadır. Bu döngü eşlerden birinin iletişimi terk etmesine ya da şiddet uygulamasına kadar devam edebilmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde bu örüntünün üsteleme- geri çekilme örüntüsü (nag-withdraw pattern) (Watzlawick ve ark.,2011), kaçma- kovalama örüntüsü (pursuer- distancer pattern) (Fogarty, 1976), geri çevirme- zorlama örüntüsü (rejection -intrusion pattern) (Napier, 1978) ve talep-geri çekilme örüntüsü (demand-withdraw pattern) (Wile, 1981) olarak da adlandırıldığı görülmektedir. Bu yazarların ortak özelliği, bu örüntüyü çift terapisi bağlamında ele almaları ve ilişki üzerindeki yıkıcı etkilerine işaret etmiş olmalarıdır.

İlgili ilişki örüntüsü çerçevesinde talep etme ve geri çekilme arzularının birbirlerinden bağımsız olarak ortaya çıkması söz konusu değildir. Bu nedenle talep etme- geri çekilme örüntüsü kişisel bir davranıştan ziyade davranışsal karşılıklı bağımlılığa dayanan sistematik bir ilişki özelliğini yansıtmaktadır. (Caughlin ve Huston, 2002). Gottman ve arkadaşları (2002) talep etme- geri çekilme örüntüsünü "güçlük yaşanan evliliklerde tutarlı biçimde gözlenen sayılı olgudan biri" olarak tanımlamıştır. Caughlin ve Huston (2002) talep etme- geri çekilme döngüsünün, evlilik uyumu açısından belirleyici olduğunu göstermiştir.

1.2.1. Talep Etme- Geri Çekilme Örüntüsünü Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar

Günümüze kadar talep etme- geri çekilme örüntüsünü açıklamaya yönelik birçok farklı yaklaşım öne sürülmüştür.

Bunlardan biri olan evlilik yapısı ve sosyal yapı yaklaşımı (social and marital structure perspective) geleneksel ataerkil sosyal yapı içinde kadın ve erkek arasındaki güç ve statü farklılıklarına odaklanmaktadır. Bu yaklaşıma göre toplum sosyal statü, iletişim ve aile içindeki roller açısından erkeklere ayrıcalık tanırken kadınları değersizleştirmektedir. Bu nedenle kadınlar değişim talep etmeye eğilimliken erkekler geri çekilme yoluyla statülerini sürdürmeye çalışırlar (Christensen ve Heavey, 1990).

Talep etme- geri çekilme örüntüsünü açıklamak için toplumsal cinsiyet farklılıklarına (gender differences perspective) odaklanan yaklaşım ise, erkek ve kız çocukların sosyalizasyon süreçlerinde kutuplaşmış tutum ve davranışları sürdürme yönünde yetiştirildiklerini ve yüreklendirildiklerini savunur. Örneğin, erkekler maceracı olmaya ve geniş fiziksel alanlar keşfetmeye yüreklendirilir ve bu nedenle benlikleri ayırmayı sürdürme etrafında biçimlenmektedir. Erkeğin ilişki içindeki rolü sıklıkla çatışmadan kaçınan, geri çekilen, mantıklı ve duygulardan kaçınan taraf olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan kadınlar, yakın ilişkilerde ustalık göstermek üzere yetiştirilmekte ve yakın iletişim kurmaya ve bu iletişimleri sürdürmeye yüreklendirilmektedir. Bu nedenle süregelen biçimde eşlerine yakın olma ve yakınlığı sürdürme girişimlerinde bulunmaya yatkındır (Christensen ve Heavey, 1990).

Bireysel ayrılıklar yaklaşımı (individual differences perspective), toplumsal cinsiyet yaklaşımından biraz daha derine inerek, talep etme- geri çekilme örüntüsündeki farklılıkların erkeksilik (masculinity) ve kadınsılık (femininity) ile ilişkili kişilik özelliklerinden kaynaklandığını savunmuştur (Sagrestano, Heavey ve Christensen, 1998). Örneğin yakın olma isteği toplumsal olarak kadınsı olarak etiketlenen bir kişilik özelliğidir. Toplumsal cinsiyet farklılıkları yaklaşımı, kadınların sosyalleşme sürecinde daha yakın olma arzusunu içselleştirdiklerini savunmakta, bu nedenle kadın cinsiyetini talepkar cinsiyet olarak algılama eğilimine sahip görünmektedir. Ancak bireysel ayrılıklar

yaklaşımı, erkeklerin de güçlü bir yakın olma arzusu taşıyarak talepkar davranabilecekleri olasılığını da varsaymaktadır. Bu nedenle yakın olma arzusu, toplumsal cinsiyetin bir özelliği olarak etiketlenilmeyerek her iki cinsiyet için de uygun ve olası bir kişilik boyutu olarak belirlenir (Sagrestano, Heavey ve Christensen, 1998).

Talep etme- geri çekilme döngüsünü açıklamaya çalışan bir diğer yaklaşım da çatışmanın yapısına odaklanan çatışma yapısı hipotezidir (conflict- structure) (Eldridge ve Christensen, 2002). Bu yaklaşıma göre, çatışma davranışı eşlerin ilişkisel ya da kişisel hedeflerine ulaşabilme becerilerinin göz önünde bulundurulması ile kavramsallaştırılabilir. Eşlerden birinin hedefine ulaşması için diğer eş ile işbirliği içinde olması zorunlu olduğunda, meydana gelebilecek bir çatışmada talep- etme geri çekilme örüntüsünün gözlenmesi daha olasıdır. Bu çatışma içerisinde değişim isteyen kişi, eşiyile iş birliği içinde olmak zorunda olduğu için talepkar olarak adlandırılır çünkü istediği sonuçlara ulaşabilmek için baskı uygulamaya, eleştirmeye, yakınmaya ve talep etmeye yatkın olabilmektedir. Değişim olmadan da mevcut ideal durumunu sürdürebilecek diğer eş ise ilişkideki statüsünü bu yolla koruma isteğinden ötürü geri çekilen olarak adlandırılır (Brehm, Miller, Perlman ve Campbell 2002).

1.2.2. Davranışsal Modellere Dayanan Araştırmalarda Talep Etme Geri Çekilme Örüntüsü

Bu bölümde talep etme geri çekilme örüntüsü ile cinsiyet ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler davranışsal modellere dayanan araştırmaların bulguları çerçevesinde incelenmiştir.

1.2.2.1. Talep Etme Geri Çekilme Örüntüsü ve Cinsiyet

Çalışmalar talep etme geri çekilme örüntüsü bağlamında cinsiyetin önem taşıdığına işaret etmektedir. Gottman ve Krokoff (1989) erkeklerin çatışma etkileşimlerindeki geri çekilme davranışlarının zaman içinde evlilik uyumunun azalmasıyla ilişkili olduğunu

bildirmiştir. Kurdek (1995) kadının talepkar olduğu, erkeğin ise geri çekildiği bir örüntünün hem mevcut evlilik uyumu hem de gelecekte evlilik uyumundaki azalmayı diğer çatışma çözme örüntülerinden çok daha iyi açıkladığını aktarmıştır. Öte yandan Heavey ve arkadaşları (1993), erkeklerin talepkar davranışlarının, izleyen bir yılın sonunda eşlerinin evlilik uyumlarını arttırdığını bildirmiştir. Ancak, kadınların talepkarlığının izleyen bir yılın sonunda kendi evlilik uyumları üzerinde yıkıcı etkileri olduğunu da eklemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde bu araştırmalar erkekler evlilikleriyle ilgili meseleleri tartışmaya açmak istediklerinde kadınların olumlu tepkiler verdiklerine; ancak, kadınlar aynı talepte bulunduğu erkeklerin olumsuz tepkiler ürettiğine işaret etmiştir.

Smith, Vivian ve O'leary (1991) tarafından yürütülen bir araştırmanın bulguları ise örüntünün ortaya çıktığı bağlamın etkisine vurgu yapmaktadır. Yazarlar, geri çekilmenin olumsuz bir bağlamda ortaya çıktığında yıkıcı etkileri, olumlu bir bağlamda ise yapıcı etkileri olduğuna dikkat çekmektedir. Ek olarak, Roberts (2000) erkeklerin geri çekilme davranışlarının düşmanlıkla birleştiğinde, eşlerinin evliliğe yönelik sıkıntı düzeyinin en önemli belirleyicisi olduğunu tespit etmiştir. Düşmanlık eşlik etmediğinde erkeklerin geri çekilme davranışları ve eşlerinin evlilikle ilgili sıkıntıları arasında bir ilişki gözlemediğini ifade etmiştir. Bu bulguyla uyumlu olarak Sayers ve arkadaşları da (1991) çift terapisi boyunca kadınların geri çekilme davranışlarında gözlenen azalmanın eşlerinin doyumunun artmasıyla ilişkili olduğunu, ancak erkeklerin geri çekilme davranışlarındaki azalmayla eşlerinin doyumunu arasında böyle bir ilişki gözlenmediğini bildirmiştir. Bu nedenle Roberts (2000), kadının talepkar, erkeğin ise geri çekilen olduğu bir örüntünün özellikle daha yıkıcı etkileri olabileceğini ön görmektedir.

Christensen, talep etme- geri çekilme davranışlarının toplam miktarı ile cinsiyet rollerine dayalı talep etme- geri çekilme örüntüsünü birbirinden ayırmıştır (Christensen, 1988, Christensen ve Heavey, 1993). Buna göre, talep etme- geri çekilme davranışlarının toplam miktarı açısından farklılaşmayan iki çift, cinsiyet rollerine dayalı olarak hangi talep- etme geri çekilme örüntüsünü daha yoğunlukta kullandığı açısından farklılaşabilir. Çiftlerden biri erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği ve kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği örüntünün sıklığı açısından farklılaşmazken, diğeri sadece kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği bir örüntü sergiliyor olabilir. İkinci örüntü türü, katı cinsiyet

rollerine dayalı talep etme- geri çekilme olarak tanımlanmıştır ve Christensen' a göre bu ikinci tür, evlilik için daha yıkıcı sonuçlar taşımaktadır.

Yukarıda da aktarılmış olduğu gibi, görgül çalışmaların pek çoğu kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği bir iletişim örüntüsünün, erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği bir iletişim örüntüsüne kıyasla evlilik açısından daha yıkıcı olduğunu göstermektedir. Doğrudan cinsiyet farklılıklarına odaklanan çalışmalar kadınların talep etmeye, erkeklerin ise geri çekilmeye daha eğilimli olduğuna işaret etmektedir (Christensen ve Heavey, 1993). Christensen ve arkadaşları gözlenen bu cinsiyet farklılıklarına ilişkin iki açıklama önermiştir. Birinci açıklamada bireysel farklılıklara vurgu yapılmıştır. Buna göre, cinsiyetler arasındaki bu farklılığın farklı sosyalizasyon süreçleri, kişilik özellikleri ya da çatışmaya verilen fizyolojik tepkiler gibi bireysel farklılıklardan kaynaklanıyor olabileceğidir. İkinci açıklama çerçevesinde ise bu cinsiyet farklılığının sosyal yapı faktörlerinden kaynaklanıyor olabileceği vurgulanmıştır. Buna göre, ataerkil toplumlarda var olan cinsiyetler arasındaki güç dengesizliği göz önünde bulundurulduğunda, erkekler geri çekilerek statülerini korumaya çalışacaktır. Bunun nedeni, değişim sonucunda daha çok şey kaybeden taraf olma olasılıklarıdır. Öte yandan kadınlar daha fazla talep eden taraf olacaktır çünkü değişim arzulayan taraf olmalarına rağmen ilişkilerinde etkili olabilmek için yeterince güce sahip değildirlere. Çalışmalar her iki açıklamaya da destek sağlar görünmektedir (bkz. Christensen ve Heavey, 1990, Heavey, Layne ve Christensen, 1993). İzleyen bölümde bu çalışmalar daha ayrıntılı tanımlanacaktır.

Talep etme ve geri çekilme davranışlarında gözlenen cinsiyete dayalı farklılıkları açıklamaya yönelik ve bireysel farklılıklara odaklanan kuramsal yaklaşımların bir kısmı daha önce de bahsedildiği gibi bu eğilime sahip olan ve olmayan erkekleri birbirinden ayıranın kişilik özellikleri gibi bireye özgü nitelikler olabileceğini önermektedir. Örneğin; Gottman ve Levenson (1988) erkeklerin geri çekilme eğilimlerini evlilik etkileşimlerindeki “cinsiyet farklılıklarına dayalı kaçınma koşullanması modeli” ile açıklamaya çalışmıştır. Buna göre; erkekler olumsuz duygular ve bu duyguların neden olduğu duygusal uyarım karşısında kendilerini, kadınlara kıyasla daha fazla rahatsız hissetmektedir. Bu nedenle erkekler yüksek düzeydeki duygusal uyarımın hoş olmayan etkilerinden kaçınmak için, yüksek düzeyde çatışma içeren tartışmalarda geri çekilmeye daha eğilimli olmaktadır.

Bergman ve Ericsson da (1996), eşleri tarafından duygusal ya da ilişkisel olarak dışavuruma zorlanan erkeklerin bazılarının “ilişkisel dehşet” (relational dread) adını verdiği bir deneyim yaşadıklarını öne sürmektedir. Buna göre “ilişkisel dehşet” içindeki erkekler, ilişkisel ve duygusal olarak kendilerini yetersiz hissettikleri için tartışmadan geri çekilmektedir.

Ward, Bergner ve Kahn’ın (2003) erkeklerin çatışma durumlarındaki uzaklaşma davranışlarını (kaçınma ya da geri çekilme) inceleyen çalışması da, duygusal dışavurum konusunda rahat hissetmemenin uzaklaşma davranışları ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada “kendi duygularını ifade ederken rahat olamama”nın uzaklaşan ve uzaklaşmayan erkekleri birbirinden ayıran en güçlü değişken olduğu gösterilmiştir. Bu nedenle araştırmacılar, yüksek düzeyde kısıtlayıcı duygusallığa sahip bir erkeğin, tartışma esnasında eşine duygularını ifade etmekte de en çok zorlanan ve tartışmadan geri çekilen erkek olacağını ileri sürmektedir.

Windle ve Smith (2009) erkeklerin geri çekilme davranışlarının diğerleri üzerinde otoriter ve baskın konumlarını sürdürmekle ilgili olmadığını, duygusal olarak kırılğan bir durumda olmaktan duyulan rahatsızlıkla ilgili olduğunu göstermiştir. Bulguları, tartışma konusu üzerinde her iki taraf fikir birliği içinde olsa da, erkeklerin anlamlı bir düzeyde kadınlardan daha çok geri çekildiğine işaret etmektedir. Belki de daha önemlisi, bu eğilimin tartışmanın odağından etkilenmeksizin sürmesidir. Öte yandan, kadınlar eşleri tartışmanın odağı olduğunda daha talepkar iken, kendileri tartışmanın odağı olduğunda daha çok geri çekilmektedir. Bu nedenle, talep etme- geri çekilme davranışları kadınlar söz konusu olduğunda çatışma yapısından etkilenmekte, erkekler söz konusu olduğunda ise duygusal ve ilişkisel dışavurumdan rahatsız olma gibi bireye özgü niteliklerden etkileniyor görünmektedir. Benzer biçimde Verhofstad ve arkadaşları (2005) tarafından yürütülen bir çalışmada da eşleriyle çatışma etkileşimlerinde daha az talepkar olup daha çok geri çekilen erkekler, çatışma sonrasında daha az uyarılmış olduklarını rapor etmiştir. Ancak bu çalışmada farklı olarak tartışma konusu eşleri tarafından belirlendiğinde aksi duruma kıyasla erkeklerin daha az talepkar olduğu ve daha çok geri çekildiği gözlenmiştir. Kadınlar içinse tartışma konusunu kimin belirlediğinin talep etme ya da geri çekilme davranışları üzerinde bir etkisinin olmadığı gözlenmiştir. Ancak kadınların daha çok geri çekildikleri daha az talep ettikleri tartışmaların sonrasında kendilerini daha uyarılmış ve daha olumsuz hissettiklerini bildirdikleri gözlenmiştir.

Talep etme-Geri çekilme Örüntüsüne ilişkin bulgular bir arada değerlendirildiğinde, erkeklerin daha çok geri çekilme ve daha az talep etmeyi içeren davranışlarının evlilik çatışmaları sırasında duygusal uyarımın yükselmesini engellemek için kullandıkları etkili bir başa çıkma mekanizması olduğu görüşü desteklenmektedir. Kadınlar söz konusu olduğunda da kaçınma davranışlarının uyarımı arttırdığı ve talep etme davranışlarının olumsuz duygulanımı azalttığı göz önünde bulundurulduğunda, evlilik çatışmaları sırasındaki düşük düzeydeki kaçınma ve yüksek düzeydeki katılımın çatışma sırasında deneyimledikleri duygunun yoğunluğunu azaltan bir strateji olduğu önerilebilmektedir. Öte yandan, çatışma yapısının (sosyal yapı faktörleri) kadınların ve erkeklerin talep etme ve geri çekilme davranışları üzerindeki etkisine ilişkin bulgular net bir resim oluşturmamaktadır.

1.2.2.2. Talep Etme Geri Çekilme Örüntüsü ve Evlilik Uyumu

Romantik ilişkisi olan üniversite öğrencileri (Sullaway ve Christensen, 1983), birlikte yaşayan çiftler (Christensen, 1987), nişanlı ve yeni evli çiftler (Noller, Feeney, Bonnell ve Callan, 1994), farklı sürelerde evli olanlar (Christensen, 1987, Noller ve White, 1990) gibi farklı örneklerden gelen çiftlerle yürütülen araştırmaların yüksek düzeydeki talep etme- geri çekilme örüntüsünün, düşük düzeydeki ilişki doyumu ile ilişkili olduğuna işaret ettiği görülmektedir. Talep etme- geri çekilme örüntüsü ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi, hem kendini bildirim ölçekleri hem de gözleme dayalı yöntemlerle değerlendiren araştırmalar da, sonuçların bu iki değerlendirme yöntemi arasında farklılık göstermediğine işaret etmektedir (Eldridge ve Christensen, 2002). Bu araştırmalar ilişki doyumu ve talep etme- geri çekilme örüntüsü arasında olumsuz yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir (Christensen ve Heavey, 1990, Heavey, Layne ve Christensen, 1993, Noller ve ark., 1994).

Talep etme- geri çekilme örüntüsünün evlilik uyumu üzerindeki etkilerini ele alan boylamsal araştırmaların büyük bir çoğunluğu, bu davranışların zaman içerisinde etkilerinin yıkıcı olduğunu göstermiştir (Weiss ve Heyman, 1997). Ancak bu boylamsal çalışmalar, evlilik uyumundaki düşüklüğün, zaman içinde talep etme- geri çekilme

örüntüsündeki artışla ilişkili olabileceği varsayımını dışlamıştır. Evlilik uyumu ile talep etme- geri çekilme örüntüsünün zaman içindeki karşılıklı etkileşimini ele alan çalışmaların sonuçları farklılık arz etmektedir. Noller ve arkadaşları (1994), evliliklerinin ilk iki yılı boyunca üç farklı zaman noktasında çiftleri değerlendirmiş; talep etme- geri çekilme örüntüsü ile evlilik uyumu arasında eş zamanlı bir ilişki gözlemiştir. Ancak iletişim örüntülerinin daha sonraki evlilik uyumu üzerindeki etkisini yalnızca kadınlar için gözlerken, evlilik uyumunun daha sonraki iletişim örüntüleri üzerinde etkili olduğunu hem erkekler hem de kadınlar için gözlemiştir. Klinetob ve arkadaşları ise (1994), evlilik uyumundaki düşüklüğün 6 aylık bir izleme döneminde talep etme- geri çekilme iletişim örüntüsünde artışa yol açtığını bildirmiştir. Öte yandan Kurdek (1994), evliliklerinin 4. yılında olan çiftlerle yürüttüğü çalışmasında, evlilik uyumunun iki yıl sonrasındaki çatışma çözme stilleri üzerinde etkili olduğuna dair bir kanıtı varılamadığını aktarmıştır.

Boylamsal çalışmaların bulguları arasındaki bu farklılık nedeniyle, Caughlin (2002), Huston ve arkadaşlarının (1994), “evliliklerin gelişim sürecini” anlama amacıyla önerdikleri üç kuramsal açıklamanın talep etme- geri çekilme ve evlilik uyumu arasındaki karşılıklı etkileşimi anlamak için de kullanılabileceğini öne sürmüştür. Bu modellerden ilki olan süregelen dinamikler modeli (enduring dynamics model), pek çok ilişkisel sürecin ilişkinin erken dönemlerinde oluştuğunu ve zaman içinde de süreğenliğini koruduğunu önermektedir. Bu modele göre talep etme geri çekilme örüntüsünün evlilik uyumuyla ilişkisinin zaman içinde süreklilik göstermesi beklenmektedir. İkinci model olan hayal kırıklığı modeli (disillusionment model) ise eşlerin birbirilerinin kusurlarının farkında olmaksızın evliliğe girdiklerini ileri sürmekte; zaman içinde kaçınılmaz olarak farkına varılan kusurların da, bazı çiftler için hayal kırıklığına neden olarak evlilik uyumunu azalttığını önermektedir. Bu modele göre eşlerin olumlu duygularla evliliğe başlaması, uzun süreli bir evlilikten alınan doyum için yeterli olmayacaktır. Zaman içinde çatışmalar açığa çıktığında, bunların nasıl ele alındığı evlilik uyumu üzerinde çok daha belirleyici olacaktır. Bu nedenle, bu modele göre talep etme geri çekilme örüntüsünün zaman içinde evlilik uyumundaki azalmayla ilişkili olması beklenmektedir. Son olarak, uzlaşma modeline (accommodation model) göre başarılı çiftler evlilik boyunca bir birlerine uyumlanmayı öğrenmektedir. Bu bakış açısı, başarılı bir biçimde uzlaşabilen çiftlerin evlilik uyumunun artacağını, uzlaşamayanların ise sorunlarını çözemeyeceğini öne

sürmektedir. Eğer erkek eşin talepkarlığı bir uzlaşma çabasını yansıtıyorsa, erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği bir örüntünün neden evlilik uyumundaki artışla (Gottman ve Krokoff, 1989, Heavey, Christensen ve Malamuth 1995; Heavey, Layne ve Christensen 1993) ilişkili olduğu anlaşılabilir. Caughlin (2002), bu üç kuramsal açıklamayı test etmek için yürüttüğü boylamsal çalışmada hayal kırıklığı modelinin desteklenmediğini, süreğen dinamikler modelinin ise kısmen destek bulunduğunu göstermiştir. Buna göre, talep etme-geri çekilme örüntüleri zamandan bağımsız olarak evlilik uyumu ile ilişkilidir. Ancak eş zamanlı olarak değerlendirilen evlilik uyumuyla daha güçlü bir ilişki içerisindeyken, evlilik uyumunun ilerleyen zamanlardaki değerlendirmeleriyle daha zayıf bir ilişki içerisinde olduğunu gözlemiştir. Öte yandan, uzlaşma modelini destekleyecek biçimde hem erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği hem de kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği örüntünün kadınların evlilik uyumundaki artışla ilişkili olduğu bulunmuştur. Caughlin (2002), bu modellerin açıklama gücünün evliliğin ne kadar süredir devam ettiği ile ilişkili olabileceğini öne sürmüştür. Buna göre, talep etme- geri çekilme örüntüsü, kısa süredir devam eden evliliklerde evlilik uyumunu arttırıyorken; uzun süredir devam eden evlilikler de ise evlilik uyumunu azaltıcı bir etkiye sahip olabilmektedir.

Daha yakın zamanlı ve farklı sürelerdir evli olanlarla yürütülen çalışmaların sonuçları bu öneriyi destekler görünmektedir. Donato ve arkadaşları (2014), evliliğinin ilk beş yılı içerisinde olan çiftlerde, kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği örüntünün kadınların evlilikte yaşadığı güçlükte azalma ile ilişkili olduğunu gözlemiştir. Öte yandan evliliklerinde yirmi yılı geride bırakmış çiftlerde kadınların evliliklerinde yaşadığı güçlüğü, kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği örüntüdeki artış ile ilişkili olduğu da gözlenmiştir. Bu bulgular farklı sürelerdir evli olanlar için talep etme- geri çekilme örüntüsünün farklı anlamlar taşıyabileceği olasılığını akla getirmektedir. Evliliğinin ilk yılları içerisinde olanlar için bu örüntü, eşlerin aralarındaki çatışmayı çözmeye yatırım yapmaya istekli olmalarını yansıtıyor olabilir. Öte yandan daha uzun süredir evli olanlar için ise, ortada çözülecek bir sorunun varlığına işaret ediyor olabilir. Belki de ilk yılları içerisinde olan evliliklerde talep etme geri çekilmenin problem çözücü bir biçimi daha sıklıkla yer almaktadır.

Aktarılan araştırma bulguları bir arada değerlendirildiğinde, kesitsel araştırmalar talep etme- geri çekilme örüntüsüyle evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu açıkça göstermektedir. Öte yandan boylamsal araştırmaların sonucu bu denli tutarlı

değildir. Boylamsal çalışmaların da büyük bir bölümü çatışma çözümünde kadınların talepkar, erkeklerin geri çekilmeye eğilimli olduğu bir örüntünün evlilikteki uyumun düşüklüğüyle ilişkili olduğuna; ancak evlilik süresinin bu ilişkinin yönünü belirleyen önemli bir değişken olduğuna işaret etmiştir.

Davranışsal modeller evliliğin gelişimini anlama yolunda önemli ve biricik katkılar sunmuştur. Eşlerin karşılıklı davranış değiş tokuşlarını incelemek için bir çerçeve oluşturmuş, çerçeve önermiştir. Öte yandan, etkileşime bu denli ayrıntılı bir odaklaşmanın sonucu olarak, önermeleri daha geniş gelişimsel bir perspektifle birleşmemiştir (Karney ve Bradbury, 1995).

Evlilikteki etkileşimi tam olarak anlayabilmek için eşlerin yaşamlarını daha geniş bir bağlamda da incelemenin gerekli olduğu önerilmektedir (Rausch, Greif ve Nugent, J 1979, Smith, Vivian ve O'Leary, 1990). Davranışsal yaklaşım içinde, etkileşimin mikro düzeydeki analizlerinin önemine aşırı vurgu yapılması, etkileşim örüntülerinin kaynağı olabilecek ve bu örüntüleri etkileyebilecek makro değişkenlerin modellerin kapsamı dışında kalmasıyla sonuçlanmıştır.

Talep etme geri çekilme örüntüsü ile ilgili davranışsal yaklaşımın önerilerini takip eden araştırmalar da, bu örüntünün evlilik uyumu, ilişkinin süregelen olup olmadığı ve evlilikte şiddet gözlenip gözlenmediği gibi evliliğin niteliğiyle ilişkili çeşitli özelliklerle nasıl bir ilişki içinde olduğunu ortaya koyabilmiştir. Öte yandan bu örüntünün kaynağı ya da bu örüntüyü etkileme potansiyeli olan değişkenleri çoğunlukla kapsam dışı bırakmıştır.

Talep etme geri çekilme örüntüsünün ilişkili olduğu bu özelliklerle ilgili olduğu bilinen makro düzeydeki bir başka değişken bağlanma örüntüleridir. Bağlanma örüntülerinin evlilik ile ilişkilerini inceleyen araştırmalar bağlanma kuramına dayanmaktadır. Bu kurama göre, evliliğin başarılı bir biçimde sürmesi ya da sonlanması her eşin ilişki ve içinde yetiştiği aile geçmişinin süregelen özelliklerinden etkilenebilir. Bu yaklaşımın güçlü yönü, davranışsal modellerde yeterince vurgulanmayan ya da var olmayan makro ve mikro düzeylerdeki değişkenler arasındaki ilişkilere dikkat çekmesidir. Öte yandan bağlanma kuramı da eşlerin kişisel geçmişlerindeki bu bireysel farklılıkların bir evliliği başından sonuna dek nasıl etkilediğini açıklayamamaktadır (Karney ve Bradbury, 1995). Bu nedenle araştırmacılar tarafından bağlanma ve evliliğin niteliğine dair özellikler arasında gözlenen ilişkilere aracılık edebilecek değişkenlerin incelenmesinin gerektiği

önerilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Talep etme geri çekilme örüntüsünün de böyle bir değişken olabileceği düşünülmektedir. İki kuramı bütünleştiren bir model ile talep etme geri çekilme örüntüsü ile evliliğin niteliğine ilişkin özellikler arasındaki bağları incelemenin, her iki kuramın eksiklerini bertaraf ederek daha net bir resmi ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Araştırma modelini daha detaylı sunmadan önce, izleyen bölümde bağlanma kuramı tanıtılacak, ardından bağlanma kuramının davranışsal modellere yapabileceği katkıya, bağlanma, bakım verme, cinsellik sistemleri ve talep etme geri çekilme örüntüsü arasında kurulan kuramsal ilişkilere ve ilgili alan yazın bulgularına yer verilecektir.

1.3. BAĞLANMA KURAMI

Bowlby'e (1969) göre bağlanma doğuştan getirilen ve organizmanın varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan ilk ve temel duygu düzenleme sistemidir. Bowlby bağlanma sisteminin işleyişini davranış sistemleri metaforu içinde açıklamaya çalışmıştır. Buna göre bebek ile anne arasında kurulan duygusal bağ, bağlanma ve bakım verme davranış sistemlerinin birbirini tamamlayacak biçimde eşgüdümlü olarak çalışmasının sonucu oluşmaktadır. Tüm davranış sistemleri gibi bağlanma davranış sistemi de açık bir sistem tetikleyicisine sahip, hedef yönelimli ve hedefe yönelik hiyerarşik olarak yapılandırılmış davranış kalıpları içeren bir yapıdır. Bağlanma davranış sisteminin tetikleyicisi ilişkiselliğe yönelik tehdit, hedefi ilişkinin tekrar tesis edilmesi ve davranış hiyerarşisi ise giderek artan düzeyde temas kurma girişimleri olarak tanımlanabilmektedir. Bakım verme davranış sistemi ise doğum süreciyle tetiklenen ve nöral mekanizmalar içeren temas yönelimli bir diğer sistemdir. Davranış sistemleri yaklaşımı bağlanmanın türler arası tutarlılık gösteren normatif yönünü tanımlamaktadır. Bağlanma sisteminde gözlenen bireysel çeşitlilikler ise daha çok anne-çocuk arasında temas hedefine ulaşmak için izlenen özgün stratejiler ve bunlara ait zihinsel temsiller çerçevesinde anlaşılabilir. Güvenli bir bağlanma ilişkisinin oluşabilmesi için annenin üç temel işlevi yerine getirmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki yakınlık işlevi yani fiziksel olarak ulaşılabilir olmaktır. İkinci işlev güvenli sığınak olarak adlandırılan,

anneninin rahatsızlık belirtilerini doğru biçimde algılama ve yatıştırabilme kapasitesidir. Annenin son işlevi ise güvence üssü, yani benliğin gelişmesine olanak sağlayacak keşif davranışları gerçekleştirilirken bebeğin dönebileceği güvenilir bir zemin olma kapasitesi sergileyebilmesidir. Bu işlevler zaman içinde ve birbirini destekleyecek biçimde ortaya çıkmaktadır. Bowlby (1969) anne-çocuk arasında ortaya çıkan etkileşimlerin yaşam boyu tutarlılık gösteren ve ileriki yaşlarda yakın ilişkiler üzerinde etkili olan zihinsel temsillerinin çekirdeğini oluşturduğunu öne sürmektedir.

Zaman içinde anne tarafında yürütülen yakınlık, güvenli yer ve güvence üssü işlevlerinin önce akranlara daha sonrada romantik eşe devredildiği görülmektedir. Ergenlik döneminde yakınlık ve güvenli sığınak işlevleri akranlardayken güvence üssü olarak hala annenin kullanıldığı, yetişkinlerde ise tüm işlevlerin romantik eşe devredildiği görülmektedir (Hazan ve Zeifman, 1999). Ancak, romantik eşin bir bağlanma figürü olabilmesi için bu üç işlevi beklenen biçimde yerine getirmesi gerekmektedir. Romantik eş yakınlık arayışının hedefi olmanın yanı sıra ulaşılabilir olmalıdır. İkincisi güvenli sığınak yani koruma ve yatıştırma işlevi için destek kaynağı olabilmeli ve ihtiyaç duyulduğunda rahatlama sağlayabilmelidir. Son olarak güvenli üs işlevi ise güvenli bir ilişkisel bağlamda kişinin amaçlarının peşinden gitmesini teşvik etmesidir (Hazan ve Shaver, 1987, Shaver ve Hazan, 1988). Farklı bir ifadeyle, zihinde iyi temsil edilmiş olmalı ve uzaktayken bile güvenli sığınak işlevini sürdürerek keşif cesaretini arttırabilmelidir. Hazan ve Shaver'e göre (1987) romantik ilişkiler, yani yetişkin bağlanması söz konusu olduğunda farklı davranışsal sistemler işbirliği içinde işlev görmektedir. Bu durum yetişkin bağlanma örüntülerini daha karmaşık hale getirmekte ve daha geniş bir çerçevede ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle Hazan ve Shaver (1987), yetişkin romantik ilişkilerini anlamak amacıyla Bowlby'nin (1969, 1982) bağlanma kuramını genişletmiştir. Çalışmaları, romantik ilişkilerin doğuştan gelen üç davranışsal sistemin bir birleşimini içerdiği varsayımına dayanmaktadır. Bu sistemler Bowlby (1969/1982) tarafından tanımlanan bağlanma, bakım verme ve cinsellik sistemleridir. Shaver ve arkadaşları (1988), bu davranışsal sistemlerin en uygun işlevselliğinin karşılıklı olarak doyum verici ve dengeli ilişkilerin kurulmasını ve sürdürülmesini kolaylaştırdığı görüşünü savunmaktadır. Öte yandan bu sistemlerin işlevselliğinin bozulmasının ilişkisel gerginlik, çatışma, doyumsuzluk, dengesizlik yarattığını ve sıklıkla ilişkinin dağılmasına neden olduğunu öne sürmüştür. İzleyen

bölümde bu sistemlerin işleyişi ve birbirleriyle ilişkileri özetlenerek aktarılmaya çalışılmıştır.

1.3.1. Bağlanma Sistemi

Çocuk bağlanmasından farklı olarak yetişkin bağlanmasında cinsellik davranış sistemi eklenmekte ve bakım verme davranış sistemi tek yönlü olmaktan (anneden çocuğa doğru) karşılıklı (eşler arası) bir biçime bürünmektedir. Bu nedenle, Bağlanma Kuramına göre yetişkin bağlanma sistemi bakım verme ve cinsellik sistemleriyle iş birliği içinde işlev görmektedir. Shaver ve arkadaşları (1988), organizmayı hayatta tutmaya yönelik temel işlevi ve gelişim sürecinde daha önce oluşması sebebiyle bağlanma sisteminin, bakım verme ve cinsellik sistemini şekillendirdiğini kabul etmektedir. Bowlby'e göre (1969/1982), bağlanma sisteminin varsayılan biyolojik amacı, bakım verenlere yakın olmayı sağlayarak bebeği korumaktır. Bağlanma sistemi bir kez harekete geçtiğinde gerçek ya da imgesel bağlanma figürüyle temas kurulana kadar etkin kalmaya devam etmektedir. Bir diğer ifadeyle, kişi gerçek ya da içselleştirilmiş bir bağlanma figürüne yönelik gerçek ya da imgesel bir yakınlık arayışı içine girmektedir. Güvenlik hissi sağlandığında yakınlık arayışı sona ermekte ve kişi bağlanmayla ilişkili olmayan diğer faaliyetlere geri dönebilmektedir.

Ainsworth gibi Hazan ve Shaver'da (1987) yetişkin bağlanmasını Güvenli, Kaygılı ve Kaçınmacı olmak üzere üç temel sınıfa ayırmıştır. Farklı bağlanma örüntülerini tanımlayan bu sınıflamalar bağlanma stilleri olarak adlandırmıştır. Bağlanma stilleri, belirli bağlanma deneyimlerinden doğan ilişkisel beklentilerin, duyguların ve davranışların süreğen örüntüleridir (Fralely ve Shaver, 2000, Shaver ve Mikulincer, 2002). Ancak Bartholomew ve Horowitz (1991) bağlanma stillerinin sürekli iki boyutun belirlediği alanlar olarak kavramsallaştırılmasının daha uygun olduğunu savunmuştur. İlk boyut olan bağlanma kaçınması, kişinin eşinin iyi niyetine güvenmekte güçlük yaşayabileceğine, bağlanma sisteminin güçlkle etkin duruma geçebildiğine, davranışsal bağımsızlığa verilen öneme ve duygusal uzaklığı sürdürme arzularına işaret etmektedir. İkinci boyut olan bağlanma kaygısı ise, kişinin ihtiyaç duyduğunda eşinin ulaşılabilir

olmayacağına ilişkin endişelerinin ve bağlanma sisteminin etkinliğini durdurmakta yaşadığı güçlüklerin düzeyini yansıtmaktadır. Bartholomew ve Horowitz (1991) bu iki sürekli boyut tarafından belirlenen (1) güvenli (düşük kaygı, düşük kaçınma), (2) kaygılı (yüksek kaygı, düşük kaçınma), (3) kaçınıcı (yüksek kaçınma, düşük kaygı) ve (3) korkulu (yüksek kaygı, yüksek kaçınma) bağlanma olmak üzere dört sınıf tanımlamıştır.

Erken dönemdeki bağlanma yaşantıları kişinin zihninde yaşam boyu kullanmaya devam edeceği deklaratif ve prosedural bellek izlerinin oluşmasına yol açmaktadır. Daha yaygın olarak çalışılan güvenli bağlanma stiline stresle başa çıkmaya ilişkin iyimser inançları, diğer kişilerin iyi niyetine ilişkin güven hissini ve tehlikeyle başa çıkılabileceğine ilişkin öz yeterlik duygusu gibi deklaratif bilgileri içerdiği görülmektedir (Shaver ve Hazan, 1993). Yine bu grup için sahip oldukları prosedural bilgiler güvenli yaşam senaryoları (secure base scripts) başlığı altında tanımlanmaktadır. Bu hipotetik yaşam senaryolarının üç ana adım içeren bir başa çıkma stratejisi çevresinde organize oldukları görülmektedir. Bu adımlar; (1) yaşam güçlüğü ya da endişenin kabul edilmesi ve ifade edilmesi, (2) destek arayışı, (3) etkili bir problem çözme girişimidir. Ancak, güvensiz bağlanma örüntülerine sahip kişilerin yaşam güçlükleriyle başa çıkmada ve duygularını düzenlemede izledikleri yollar henüz yeterince tanımlanmış durumda değildir.

Genel olarak güvensiz bağlanan kişilerin başa çıkma stratejilerini iki başlık altında kavramsallaştırmanın mümkün olduğu önerilmektedir: aşırı harekete geçirici stratejiler ve hareketsiz hale getirici stratejiler (Mikulincer ve Shaver, 2005). Güvensiz bağlanan kişilerin başa çıkma yollarını bu şekilde farklılaştıran, yakınlık arayışının hala koruyucu bir strateji olarak uygulanıp uygulanamayacağına ilişkin değerlendirmeleridir.

Bağlanma geçmişi, mizaca ilişkin faktörler ya da bağlamsal ipuçları nedeniyle yakınlık arayışının gerekli olarak değerlendirilmesi; yakınlığı, desteği ve sevgiyi sağlamak için ısrarcı girişimlerde bulunma ile sonuçlanmaktadır. Bu yoğun girişimler, bağlanma figürü ulaşılabilir algılanana ve güvenlik hissi sağlanana kadar sabit bir ilgiyi ve muazzam bir çabayı içerdiği için aşırı harekete geçirici stratejiler (hyperactivating strategies) olarak adlandırılmaktadır (Cassidy ve Kobak, 1988). Aşırı harekete geçirici stratejiler, yapışıcı ve kontrol edici stratejiler yoluyla eşin katılımını ve desteğini sağlamaya dönük girişimlerle (Shaver ve Hazan, 1993), korunma kaynağı olarak ilişki eşlerine aşırı dayanmayla (Shaver ve Hazan, 1993) ve kişinin kendisini duygu düzenleme konusunda

görel olarak çaresiz ve yetersiz algılamasıyla karakterize olmaktadır (Mikulincer ve Florian, 1998).

Yakınlık arayışının sıkıntıyı dindirme olasılığının düşük olduğunun algılanması ise, destek arayışını ve sıkıntıyı tek başına yönetmek için kullanılabilir aktif girişimlerin baskılanmasına neden olmaktadır. Duygu düzenlemeye dönük bu ikincil stratejilerin amacı, bağlanma figürünün ulaşılamazlığından kaynaklanabilecek daha fazla sıkıntıdan ve engellenmeden kaçınmak adına bağlanma sisteminin etkin hale gelmesini engellemektir. Bu stratejiler hareketsiz hale getirici stratejiler (deactivating strategies) olarak adlandırılmaktadır; yakın ilişkilerde bağlanma ihtiyaçlarının inkârını ve duygusal katılımdan, yakınlıktan ve bağımlılıktan kaçınmayı içermektedir (Cassidy ve Kobak, 1988). Ayrıca, tehlike ve bağlanma ile ilişkili ipuçlarının reddini, tehlike ve bağlanma ile ilgili düşüncelerin bastırılmasını kapsamaktadır. Bu eğilimler, diğerlerine bağımlılığı azaltan ve kişisel yetersizliklerin kabulünü yüreklendirmeyen bir kendine güvenli (self-reliant) tutum ile pekiştirilmektedir. Sistemin bu şekilde etkin hale geçmesinin engellenmesinden, bağlanma kaçınmasının psikolojik görünümünün sorumlu olduğu önerilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2003).

Bu çerçevede, eşlerden birinin aşırı harekete geçirici stratejilerinin uzantısı olarak görülebilecek talep etme ve diğerinin hareketsiz hale getirici stratejilerinin uzantısı olarak görülebilecek geri çekilme davranışlarını içeren talep etme geri çekilme iletişim örüntüsünün güvensiz bağlanma örüntülerine sahip çiftlerde sıklıkla görülebilecek bir prosedural bellek izi olduğu tartışılmaya değer bir varsayım olarak ortaya çıkmaktadır.

1.3.2. Bakım Verme Sistemi

Bağlanma, kişinin kendisinin zarar görme riskini azaltan bir güvenlik düzenleme sistemi iken; bakım vermenin yakın bir diğerinin zarar görme riskini azaltan bir güvenlik düzenleme sistemi olduğu önerilmektedir (Bowlby, 1969, 1982, George ve Solomon, 1999, Kunce ve Shaver, 1994). Bakım verme sistemi, kişileri diğerlerinin ihtiyaçları karşısında uyarmakta ve durumsal ya da süreğen olarak kendilerine bağımlı olan diğerlerine koruma, rahatlık ve yardım sağlamaları için güdülemektedir (Collins ve

Feeney, 2000, Feeney ve Collins, 2001). Bağlanma Kuramı'na göre, bakım vermenin başlıca iki işlevi bulunmaktadır. Bu işlevlerden ilki, stres ya da potansiyel bir tehdidin işaretlerine yanıt vererek eşin ihtiyaını karşılamak; bir diğer deyişle güvenli sığınak sağlamaktır. İkincisi ise, stres altında olmadığında bağlı olunan eşin özerklik ve keşif yönelimini desteklemek; yani güvenli s sağlamaktır. Yetişkinlikte bakım isteme durumları, sıklıkla hem bağlanmaya (bakım isteyen kişisel bir tehditle yüz yüze olabilir) hem de keşif yönelimine (bakım isteyen kişisel bir güçlükle yüz yüze olabilir) ilişkin olabilmektedir. Bu nedenle, gözlenen bakım verme tepkisi sıklıkla güvenli sığınak ve güvenli s davranışlarının bir birleşimi olabilmektedir (Collins, Ford, Guichard ve Allard, 2006).

Yakın diğerlerine bakım vermenin evrensel bir insan eğilimi olduğu varsayılabilecek ve bakım verme davranışsal sisteminin diğerlerinin ihtiyaaları karşısında etkin duruma gececeği düşünülebilecek olsa da; kişiler açık bir biçimde bakım verme sistemlerinin diğerlerinin ihtiyaalarına yönelik duyarlılığı ve bakım verme davranışının sunuluş biçimini açısından farklılaşmaktadır. Bakım verme üzerine çalışan araştırmacılar genellikle bakım verme davranışlarını 4 boyutta ele almaktadır. Bu boyutlar (1) yakınlık- uzaklık, (2) duyarlılık- duyarsızlık, (3) iş birliği- kontrol ve (4) kompulsif bakım vermeyi içermektedir (Kunze ve Shaver, 1994).

Yetişkinlikte, bakım verme ve bağlanma sistemlerinin en az iki önemli yolla birbirleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. İlk olarak, Bowlby (1969), sadece bağlanma ihtiyaaları karşılandığı ve bağlanma sistemi etkin olmadığı zaman kişilerin dikkatlerini ve enerjilerini bakım verme gibi diğer sistemlere yneltebileceğini ermektedir. Bu nedenle kişi içi düzeyde, bağlanma ve bakım verme davranışsal sistemleri birbirlerini etkileyebilmektedir. Örneğin, bakım verenin güvenlik hissi tehdit edildiğinde bakım verme sekteye uğrayabilmektedir. Bu nedenle algılanılan güvenlik hissi, kişinin, diğerlerinin ihtiyaalarına karşı duyarlı ve sorumlu olma becerisine olanak tanıyabilmektedir (Mikulincer, Gillath, Halevy, Avihou, Avidan ve Eshkoli, 2001, Mikulincer, Shaver, Gillath, Nitzberg, 2005). İkincisi, yakın bir eş hem destek alan hem de destek veren olduğu için bakım verme sisteminin etkinleşmesi, bağlanma sistemini de etkinleştirebilmektedir. Yetişkin yakın ilişkilerindeki bakım verme sistemi, bazen bağlanma ihtiyaalarını karşılama amacına hizmet edebilmekte ve bu bağlanma ihtiyaaları etkili bakım vermeyele bağdaşmayabilmektedir. Örneğin, reddedileceği ya da sevilmediği

kaygısını duyan kişiler kendilerini eşleri için vazgeçilmez hale getirmek ya da kendi yakın olma ihtiyaçlarını karşılamak üzere bakım verme davranışıyla aşırı ilgili hale gelebilmektedirler. Tam tersi olarak, kaçınmacı bakım verenler ise bağlanma ilgilerini etkin hale getirmemek için eşlerinin stresini fark etmede ya da cevap vermede başarısız olabilmektedirler. Bu örneklerde güvensiz bağlanan kişilerin bakım verme davranışlarının etkili olmayabileceği çünkü bakım verenin kendi bağlanma ihtiyaçlarının, eşi için en iyi bakım verme becerisine sekte vurabileceği görülmektedir. Bu nedenle güvensiz bağlanan kişilerin bakım verme davranışlarının pek çok açıdan sekteye uğrayabileceği ve güvensiz bağlanmanın farklı biçimlerinin uygun olmayan bakım verme örüntüleriyle ilişkili olabileceği önerilmektedir. Bu önermeyi ele alan bir araştırmada, güvenli bağlanma biçimine sahip kişilerin daha az sıklıkla kompulsif ve kontrol edici bakım verdiği, öte yandan daha sık olarak yakın ve duyarlı bakım verdiği rapor edilmiştir. Karşıt olarak, saplantılı bağlanan kişilerin sıklıkla yakın ve kompulsif bakım; fakat daha az sıklıkla duyarlı ve işbirliğine dayalı bakım verdiği bildirilmiştir. Kayıtsız bağlanan kişilerin, en az sıklıkla kompulsif bakım verdiği ve yakınlık sunduğu; ayrıca en düşük düzeydeki duyarlılığa sahip oldukları gösterilmiştir. Son olarak, korkulu bağlanan kişilerin ise düşük düzeyde yakınlık ve duyarlılık bildirdiği; aynı zamanda sıklıkla kompulsif bakım verdiği rapor edilmiştir (Kunce ve Shaver, 1994). Diğer çalışmalarda da, güvenli bağlanan kişilerin ilişkilerinde bakım verme ile aşırı uğraş içinde ve kontrolcü olmadan eşlerinin ihtiyaçlarına karşı duyarlı olma olarak tanımlanabilecek etkili bakımı, diğer kişilere göre daha sık sunduğu tutarlı bir biçimde gösterilmektedir (Feeney ve Collins, 2001, Feeney, 1996, Feeney ve Hohaus, 2001).

1.3.3. Cinsellik Sistemi

Cooper ve diğerleri (2006), cinsel davranışın bağlanma sisteminden farklı bir davranışsal sistem tarafından yönetildiğini önermektedir. Onlara göre bu sistem, kişilere, duygusal deneyimlerini ve kişilerarası ilişkilerini düzenlemeleri için önemli bir strateji seti sağlamaktadır. Buna göre, farklı bağlanma stillerine sahip kişiler, farklı kişi-içi ve kişilerarası amaçlar edinip, bu amaçlara ulaşma yolları açısından farklılaşmaktadır. Bu nedenle, cinselliğin düzenleyici işlevlerindeki farklılıklar, kısmen de olsa cinsel

deneyimin doğası ve niteliğinde gözlenen bağlanma stili farklılıkları tarafından açıklanabilmektedir.

Evrimsel psikologlara göre cinsellik sisteminin nihai amacı, kişinin soyunu devam ettirmesini sağlamaktır (Buss ve Schmitt, 1993). Gillath ve Schachner'e (2006) göre bu nihai amaca ulaşmak için, sistem etkin duruma geçtiğinde kişinin gerekli adımları atmak için güdülenmesi gerekmektedir. Gillath ve Schachner'in (2006) cinsel davranış sisteminin alt amaçları olarak kabul ettiği adımları aşağıda gibi sıralamıştır:

- (1) cinsel bir eşin bulunması ve bu eşle bir ilişkinin kurulması,;
- (2) cinsel birleşmenin tekrarlılığının sağlanarak üreme şansının artırılması ve bunun için eşle cinsel ilişkiye girme güdüsünün sürdürülmesi,;
- (3) doğacak çocuğun başarılı bir gelişim sürecine sahip olması için gerekli olan destekleyici çevresel koşulların sağlanabilmesi amacıyla eşle ilişkinin sürdürülmesi.

Gillath ve arkadaşları (2005), yürüttükleri bir dizi araştırmada yukarıda aktarılan alt amaçlar açısından kişilerin bağlanma stillerine göre farklılaşp farklılaşmadıklarını incelemişler; cinsellik ve bağlanma sistemleri arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu sonucuna varmışlardır. Buna göre, cinsellik sistemi etkin olduğunda ve kişiler cinsel olarak uyarıldığında, davranışlarının yalnızca kendi genlerini kopyalama güdüsü ile yönlendirilmediğini, örneğin mevcut ilişkiyi güçlendirme güdüsünün de bu davranışlar üzerinde etkili olabildiğini bildirmişlerdir. Buna göre, bir kişinin, belirli bir zaman içinde, belirli bir cinsel alt amaçla özdeşimi kadar, her bir davranışsal sistemin o andaki etkinlik düzeyi de kişinin davranışını etkilemektedir. Çekici bir cinsel uyarıcının cinsellik sistemini etkinleştirmesi her zaman beklenen bir durum iken, doğuracağı sonuçlar, kişinin farklı cinsel alt amaçlarla özdeşimine ve bağlanma örüntüsüne dayanmaktadır. Gillath ve arkadaşlarının çalışmaları (2005), bağlanma, cinsellik ve bakım verme sistemlerinin ilişkisel güduları ve davranışları belirlemede bir arada ve birbiri ardına işlev gördüğü önermesine destek sağlamaktadır. Buna göre, farklı bağlanma stillerinin ayırıcı psikolojik özellikleri, özgül ve kuramsal olarak anlamlı cinsel davranış örüntülerine taşınıyor görünmektedir. Güvenli bağlanan kişiler, cinsel ilişkilerinde karşılıklılığı, şefkati ve bağlılığı güçlendiren eşler ve koşullar seçmektedir. Öte yandan, kaygılı bağlanan kişiler, cinsel ilişkilerinde her ne kadar yakınlık arayışı içerisinde olsalar ve bu arayışa değer

verseler de, bu ilişkilere taşıdıkları yoksunluk ve güvensizlik, gerçek bir yakınlığın oluşmasını gölgeliyor görünmektedir. Bu durum en açık biçimiyle kaygılı bağlanan kadınlarda gözlenmektedir. Kaygılı bağlanan kadınlar, yakın ilişki kurma konusunda güçlü bir arzuya sahip olsalar da, gerçekte tek eşli cinsel ilişkiler kurmaya daha az yatkınken, ilişki dışı cinsel ilişkilerde bulunmaya daha yatkın görünmektedir. Son olarak, kaçınmacı bağlanmanın, cinsel ilişkilerde sınırlı yakınlık kurma arayışına yönelik iki stratejiyle ilişkili olduğu gözlenmektedir. Kaçınmacı bağlanan kişiler, cinsel ilişkilerden hem kaçınma hem de rastgele eşlerle cinsel ilişkiye giriyor görünmektedir (Gillath ve ark., 2005). Bu gibi bulgular, cinsellik sisteminin bağlanmayla ilişkili güdü ve ihtiyaçlarla şekillendiği önermesiyle örtüşmektedir.

1.3.4. Bağlanma Sistemi, Bakım Verme Sistemi, Cinsellik Sistemi ve Talep Etme-Geri Çekilme İletişim Örüntüsü

Önceki bölümlerde de aktarıldığı gibi “talep etme- geri çekilme” örüntüsünü çiftlerin etkileşimi bağlamında ele alan çalışmaların bulguları, bu örüntünün ilişki üzerindeki yıkıcı etkilerine açıkça işaret etmektedir. Öte yandan, bu çalışmalar ilgili örüntülerin neden sadece bazı çiftler arasında görüldüğüne ya da neden sadece bazı çiftler için kronik bir soruna dönüştüğüne açıklama getirmekte yetersiz kalmaktadır. Karşılıklı olarak birbirini pekiştiren bu olumsuz etkileşim örüntülerinin eşlerin gelişimsel özellikleri ve kişilik özellikleri ile yakından ilişkili olabileceği güçlü bir varsayımdır (Bartholomew ve Allison, 2006). Bu nedenle, bağlanma kuramının, bu tür ilişki örüntülerinin gelişimsel zeminini anlayabilmek ve kavramsal bir çerçeve oluşturabilmek açısından önemli bir kaynak oluşturabileceği düşünülmektedir.

Alan yazında bağlanma ve talep- etme geri çekilme iletişim örüntüsü arasındaki ilişkiyi ele alan sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalarda “talep etme ve geri çekilmenin” fiziksel ve duygusal yakınlığı düzenlemek için kullanılan bağlanma ilişkili stratejiler olduğu önerilmektedir (Allison, Bartholomew, Mayseless ve Dutton, 2008). Buna göre, kaygılı örüntüleri fazla olan kişilerin duygusal ve fiziksel yakınlığı arttırmak için iletişimlerinde zorlayıcı ve talepkar yaklaşım biçimleri kullandığı, kaçınıcı ve

korkulu örüntülere sahip olanların ise bu yakınlığı azaltmak için uzaklaşmaya yönelik yaklaşım biçimleri kullandığı gözlenmiştir (Allison ve ark., 2008). Eşlerin kişisel profillerinin birleşiminin yarattığı uyumsuzluk, birbiriyle çatışan bağlanma ihtiyaçlarına ve yaklaşım biçimlerine işaret etmekte ve bunun bir sonucu olarak her iki eşin de ihtiyacının karşılanmasına engel olduğu gözlenmektedir. Ek olarak, kişiler eşlerini kendi bağlanma stilleri doğrultusunda algılamaktadır. Kaygılı bağlanan kişiler, kaçınmacı eşlerinin uzaklaşmasını reddedilme olarak, kaçınmacı kişiler kaygılı eşlerinin talepkar davranışlarını kişiliklerini yok etmeye yönelik olarak algılamaktadır. Bu algılama biçimi kaygılı bağlanan eşin talepkar davranışlarını, kaçınmacı eşin ise geri çekilme davranışlarının ortaya çıkış sıklığını giderek arttırmaktadır (Allison ve ark., 2008). Çatışma durumunda kullanılan iletişim örüntülerini inceleyen araştırmalar, güvensiz bağlanan (en az bir eşin güvensiz bağlandığı) çiftlerde talep etme- geri çekilme, karşılıklı kaçınma ve geri durma örüntülerine daha sık rastlandığını (Domingue ve Mollen, 2009), kaçınmacı bağlanan kişilerin hükmedici ya da kaçınmacı, kaygılı bağlanan kişilerin ise onay arayıcı ya da hükmedici tutumlara sahip olduğunu bildirmiştir (Shi, 2003).

Alan yazında bakım verme ve çatışma yönetimi arasındaki ilişkiyi ele alan sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Çiftlerdeki destek arama/ bakım verme davranışları ile çatışma yönetimi davranışları arasındaki ilişkinin ele alındığı bir çalışmada, kişilerin destek arama/ bakım verme davranışlarının kendi çatışma yönetimi davranışları üzerinde ve eşlerden birinin bakım verme davranışlarının, diğerinin çatışma yönetimi davranışları üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir (Lafontaine, Bélanger ve Gagnon, 2009).

Bakım verme sistemi, cinsellik sistemi ve talep etme geri çekilme iletişim örüntüsü arasındaki ilişkileri ele alan bir çalışmaya ise alan yazında rastlanmamıştır. Ancak bağlanma sisteminde olduğu gibi, bakım verme ve cinsellik sisteminde de güvensiz bağlanan kişilerin aşırı harekete geçirici ve hareketsiz hale getirici stratejileri kullandığı önerilmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2006). Her bir bağlanma- ilişkili stratejinin bir düzenleme amacı olduğu ve bu amaç doğrultusunda bilişsel ve duygusal süreçlerin şekillendiği; bu stratejilerin hem genel olarak hem de özel olarak yakın ilişkilerdeki duygusal ve ilişkisel deneyimlerin niteliğini şekillendirdiği belirtilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2005). Buna göre güvensiz bağlanan kişiler yakınlık arayışını gerekli olarak değerlendirdiklerinde, eşlerinin ihtiyaçlarını abartılı algılamakta ve onların sıkıntılarına karşı aşırı tetikte olmaktadır. Bu durum bakım verme davranışlarının zorlayıcı ve girici

bir niteliğe bürünmesine yol açmaktadır. Öte yandan, yakınlık arayışının sıkıntıyı dindirme olasılığını düşük olarak algıladıklarında eşlerine yönelik empatik yardım ve bakım verme çabalarını baskılamakta, onların sıkıntılarını görmezden gelmekte ya da eşlerinin ihtiyaç içerisinde olması onlardan uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Aşırı harekete geçirici stratejiler cinsellik sistemi içerisinde zorlayıcı ya da girici cinsel girişimlerle; eşin, kişinin cinsel çekiciliğine ilişkin olarak verdiği tepkilere ve eş tarafından reddedilme işaretlerine aşırı duyarlı olma hali olarak ifade bulmaktadır. Hareketsiz hale getirici stratejiler ise cinsel ihtiyaçların görmezden gelinmesi, cinsel olarak uyarıcı olan bir eşten uzaklaşılması ve kişisel büyüklenmeciliği destekleyecek biçimde rastgele cinsel ilişkilere girilmesiyle karakterize olmaktadır (Shaver ve Mikulincer, 2006). Bu çerçevede, aşırı harekete geçirici ve hareketsiz hale getirici stratejilerin evlilik etkileşimindeki görünümü olduğu düşünülen talep etme geri çekilme iletişim örüntüsünün, bu stratejileri yansıtan bakım verme boyutlarıyla ve cinsel davranış sistemi alt amaçlarıyla ilişkili olması beklenmektedir. Daha açık bir ifadeyle; kişinin kontrolcü- kompulsif bakım verme ve bakım verme kaçınmasına dönük eğilimleri ile ilişkiyi sürdürme amacıyla güdülenen cinsel davranışlarda bulunma, cinselliğe ilişkin olumsuz tepkiler gösterme ve cinselliği ilişki başlatma amacıyla kullanma eğilimlerinin talep etme geri çekilme örüntüsü ile ilişkili olması beklenmektedir.

1.4. EVLİLİK UYUMU

1.4.1. Tanım

İlgili alan yazın incelendiğinde evlilik doyumu, evlilik uyumu, evlilik kalitesi, evlilik mutluluğu gibi eşlerin evliliklerine ilişkin değerlendirmelerini yansıtan ve birbirinin yerine de kullanıldığı görülen pek çok terimle karşılaşmıştır (Fincham ve Bradbury, 1987). Ancak bu terimlerin ifade ettiği kavramların neyi içerdiği ve işe vuruk olarak nasıl tanımlandığı konusunda görüş birliği bulunmamaktadır.

Evlilik kalitesinin doyumu, uyumu ve bütünlüğü de kapsayan daha genel bir kavram olduğu aktarılmaktadır (Spanier, 1979). Yüksek evlilik kalitesinin, iyi uyum, yeterli

iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Evlilik doyumunun eşlerin evlilikleriyle ilgili olarak öznel değerlendirmelerini içerdiği ve genellikle ilişkinin sonuçları ya da ürünleriyle ilgili olduğu ifade edilmektedir. Evlilik uyumunda ise bireylerin kişisel düşünceleri değil aralarındaki ilişkinin niteliği değerlendirildiği belirtilmektedir. Evlilik uyumunda eşlerin her birinin ilişkiyi iyi bir şekilde sürdürebilme kapasitesi önemlidir (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar, Alpkan, 2005).

Evlilik uyumu, Spanier (1976) tarafından, eşler arası sorun yaratan farklılıklar, kişilerarası bağlar ve kişisel anksiyete, eşlerin doyumunu, çift bağıllığı, çiftin işlevselliğinde önemli olan konularda görüş birliği gibi etkenlerden oluşan bir süreç olarak açıklanmıştır. Dyer'a (1983) göre, çiftlerin ilişkilerindeki değişen durumlara uyum sağlayabilmeleri birbirlerinin ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamaları, evliliğin getirdiği değişimlere ve koşullara uyum sağlayabilmeleridir (Akt. Fıfşiloğlu, 2001). Burgess ve Cotrell ise (1988) evlilikte uyumu, farklı kişiliğe sahip eşlerin mutluluğu elde etmek ve müşterek hedeflere ulaşmak için bir bütün olarak birbirlerini tamamlaması olarak tanımlanmıştır.

Evlilik doyumunu ise "bireyin ihtiyaçlarının evlilik içinde ne ölçüde karşılandığına ilişkin algısı" olarak tanımlanmaktadır (Snyder, 1997). Evlilik doyumunun eşler arasındaki etkileşimin algılanan kalitesiyle şekillendiği ifade edilmektedir. Eşlerin aralarındaki ilişkiden ne düzeyde mutlu olduğu, kendi evlilikleri hakkındaki duyguları, evlilik hakkındaki genel algıları ve yaklaşımlarının evlilik doyumunun düzeyini belirlediği görülmektedir (Harway, 2005, Nichols, 2005). Temel olarak çiftlerin ilişkilerinden doyum sağlayamamaları, ilişkilerinde var olan stres faktörleri, birbirleriyle olan iletişimleri, finansal konular ve rolleriyle ilgili olarak ihtilaf içinde olmalarıyla ilişkilidir (Snyder, 1997).

Bir evliliğin niteliğinin değerlendirilmesinde uyumun daha önemli olduğu düşünülmekte ve evlilik üzerine yapılan araştırmalarda daha çok uyuma etki eden faktörlerin incelenmesi ve uyumu arttırmaya yönelik yaklaşımların geliştirilmesi ön planda tutulmaktadır (Fıfşiloğlu, 1992, 2001). Bu nedenle bu çalışmada da evlilik uyumunun ilişkinin niteliğine işaret eden değişken olarak ele alınması planlanmıştır.

1.4.2. Bağlanma, Bakım Verme, Cinsellik Sistemleri ve Talep Etme- Geri Çekilme Örüntüsüyle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler

İlgili alan yazını bağlanma örüntüsünün ilişkideki uyumla ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Bu bölümde evlilik uyumu, bağlanma, bakım verme ve cinsellik sistemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların bulguları özetlenmiştir. Bağlanmayla bu değişkenler arasında talep etme- geri çekilme örüntüsünün aracı rolüne ilişkin araştırma bulguları da aktarılmıştır.

1.4.2.1. Bağlanma ve Evlilik Uyumu

Evlilik uyumu ve bağlanma örüntüleri arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmalar, en yüksek uyumun, güvenli bağlanma örüntüsüne sahip olan kişiler tarafından bildirildiğini, en düşük uyumun da kaygılı-kararsız bağlanma örüntüsüne sahip kişiler tarafından bildirildiğini rapor etmektedir (Feeney ve Noller, 1991). Güvensiz bağlanma örüntüsü ve düşük evlilik uyumu arasında bir ilişki olduğu (Feeney, 2002, Stackert ve Bursik, 2003) ve bu ilişkinin eşin davranışlarından bağımsız olduğu gösterilmiştir (Feeney, 2002). Kaçınmacı bağlanan erkeklerin ve her iki cinsiyetten de kaygılı bağlanan kişilerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu bildirilmiştir (Tucker ve Anders, 1999). Evli çiftlerde kişilerin evlilik uyumu üzerinde kendi bağlanma örüntülerinin, eşlerinin bağlanma örüntülerinin ve bu ikisinin etkileşiminin etkili olduğu gösterilmiştir (Banse, 2004). Buna göre, genel olarak güvenli bağlanmanın evlilik uyumuyla olumlu, güvensiz bağlanmanın ise evlilik uyumuyla olumsuz bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Bu ilişkilerin, eşin bağlanma örüntüsünün güvenli ya da güvensiz oluşuna göre güçlenmekte ya da zayıflamakta olduğu bildirilmektedir. Güvenli bağlanan kişilerin eşlerinin uzun vadede de daha yüksek düzeyde evlilik uyumu bildirdiği (Hirschberger, Srivastava, Marsh, Cowan ve Cowan 2009), buna karşılık güvensiz bağlanan kişilerin eşlerinin daha düşük düzeyde evlilik uyumu bildirdiği aktarılmıştır (Charania ve Ickes, 2007, Kane, Jaremka, Guichard, Ford, Collins ve Feeney,2007).

1.4.2.2. Bakım Verme Sistemi ve Evlilik Uyumu

Yetişkin romantik ilişkilerinde bakım verme stillerine ilişkin farklılıkların evlilik uyumu üzerinde önemli doğurgularının bulunduğu önerilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Buna göre romantik eşler rahatlık, destek ve güvenlik sağlamak için birbirlerine ihtiyaç duymaktadır ve gönüllülüğü içeren böyle bir destek, ilişkinin kalitesini ve süreğenliğini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (Collins ve Feeney, 2000). Çalışmalar eşlerinin ihtiyaçlarına duyarlı bir biçimde yanıt verme istekliliğine ve yeteneğine sahip olmanın, bir diğer deyişle etkili bakım verebilmenin ilişkinin niteliğini, süreğenliğini ve ilişki uyumunu etkileyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir (Collins ve Feeney, 2000, Julien ve Markman, 1991). Evlilik uyumunun güvenli bağlanma örüntüsüne ve duyarlı bakım verme stiline sahip kişiler için daha yüksek olduğu gösterilmiştir (Feeney, 1996, Feeney, 2005, Reizer, 2014.) Ayrıca, eşleri daha fazla duyarlı bakım verdiğini bildiren kişilerin de yüksek düzeyde evlilik uyumu bildirdiği aktarılmıştır (Feeney, 2005). İçten, aşırı harekete geçirici ve hareketsiz hale getirici olmayan bakımın, bakım verenin kişisel yeterlilik hissini ve ilişki uyumunu arttırdığı da gösterilmiştir (Acitelli ve Antonucci, 1994, Impett, Gable ve Peplau, 2005, Kane ve ark., 2007). Öte yandan, kompulsif ve kontrolcü bakım vermedeki gibi bakım vermeye ilişkin bencil güdüler, bakım verenin düşük düzeydeki ilişki uyumuyla ilişkili bulunmuştur (Feeney ve Collins, 2001, Feeney ve Collins, 2003). Ayrıca aşırı harekete geçirici bakım verme stiline sahip bu kişilerin, ilişki uyumlarının zaman içinde düştüğü de görülmüştür (Reizer, 2014). Bu durumun enerjik fakat etkili olmayan bakım verme çabasının engellenmeye ve tükenmişliğe yol açmasından kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Bu bulgunun eşe yoğun destek sağlamanın, uzun vadede ilişki doyumunun önünde önemli bir bariyer olacağı önermesini desteklediği görülmektedir (Davila ve Kashy, 2009). Yüksek düzeyde bağlanma ilişkili kaçınması olan kişilerin ise, bakım verme sistemlerinin bir tehdidin varlığına bağlı olmadığı; daha ziyade bu kişilerin kendilerini bir “kaçınma kabuğuna” sararak yaşamdaki pek çok güçlükle başa çıkmaya çalıştığı ancak bu durumun diğerlerinin ihtiyaçlarına karşı göreceli olarak kayıtsız hale gelmelerine neden olduğu önerilmektedir. Bu sosyal

kayıtsızlığın, özellikle romantik ilişkilerde kişileri daha yüksek düzeyde ilişki doyumu sağlayacak bakım vermenin yararlarından da uzaklaştırdığı gösterilmiştir (Reizer, 2014).

1.4.2.3. Cinsellik Sistemi ve Evlilik Uyumu

Daha önce de değinildiği gibi bağlanma ve cinsellik sistemi birbiriyle etkileşim halinde ve birbiri ardına işlev gören davranışsal sistemlerdir. Çalışmalar bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınmanın farklı yaklaşımlar (ikircikli ya da kopuk- korungan) aracılığıyla cinsellikle ilişkili olduğunu ve her ikisinin de cinsel sistemin işlevselliğini bozduğunu göstermektedir (Birnbaum, 2010, Birnbaum, Reis, Mikulincer, Gillath ve Orpaz 2006). Ancak bu etkinin ters yönde de görülebileceği, cinsel sistem aktivasyonunun da bağlanma süreçlerini etkileyebileceği önerilmektedir (Birnbaum, Mikulincer, Szepeswol, Shaver, ve Mizrahi 2014). Buna göre fiziksel yakınlığı ve yakın teması arttırdığı için, cinsel arzu bağlanmanın kurulması ve sürdürülmesine katkı yapmaktadır (Birnbaum, 2014, Hazan ve Zeifman, 1994). Bu nedenle optimal cinsel işlevselliğin bağlanma ilişkilerini güçlendireceği, aynı zamanda da cinsel sistem işlevselliğindeki bozulmaların karşılık gelen bağlanma süreçlerinde bozulmaya neden olacağı varsayılmaktadır. Örneğin, cinsellik sisteminin harekete geçmemesinin özellikle de romantik ilişkinin kurulma aşamasında ilişki kurmaya ilgi duymamak olarak yorumlanabileceği için uyum bozucu olacağı beklenebilir. İlişkinin ileriki aşamalarında da cinsel arzuların bastırılmasının ve eşin cinsel taleplerinin sistematik olarak geri çevrilmesinin ilişki uyumu üzerinde bozucu etkileri olması, ayrıca eşin de cinsel olarak engellenmiş ve kendisinin istenmediğini algılaması beklenebilir. Cinsel sistemin aşırı harekete geçmesinin ise eşlerin karşılıklı bağlılık taahhüdünün altını oymaya başladıkça ilişkisel uyum açısından tahrip edici olacağı önerilmektedir (Birnbaum ve ark., 2014). Aldatma olmasa bile cinsellikle ilgili endişelerin cinsel işlevselliği bozarak (Birnbaum ve Reis, 2006) ilişki doyumunu düşürdüğü zaten bilinmektedir (Birnbaum, 2007). Kuramsal önermelere dayalı bu beklenti ve bulgular cinsel davranış ve inançlardaki bağlanma ilişkili kişisel farklılıkların evlilik uyumuyla da ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

Birnbaum ve Gillath'ın (2006) cinsel davranış ve inançlardaki bağlanma ilişkili kişisel farklılıkları yansıtan cinsel davranış sistemi alt amaçlarına ilişkin çalışmaları bu önermeyi destekler görünmektedir. Alt amaçlardan cinsel haz almada güçlük duyma, cinsel aktivite sırasında kayıtsızlık, engellenme ve sıkıcılık hissetmeyle ilişkili olan olumsuz tepkilerin ilişki doyumuyla ve cinsel işlevselliğe ilişkin pek çok bileşenle olumsuz yönde ilişkili olduğu gösterilmiştir. Cinselliği sıkıcı ve engelleyici olarak deneyimlemenin ilişki uyumdaki bozulmayı arttırdığı göz önünde bulundurulduğunda bu durum beklendiği bir sonuçtur (Kaplan, 1974, Snyder ve Berg, 1983). Öte yandan cinselliğe ilişkin olumlu duygulanım ve artmış güdülenme ile ilişkili olan haz almanın ilişki doyumuyla ilişkili olmakla birlikte, ilişki doyumuna katkısının, olumsuz tepkilere kıyasla sınırlı kaldığı gözlenmiştir. Cinsel arzu ve hazzın eşler arasındaki duygusal bağı güçlendirdiği bilinmektedir (Hazan ve Zeifman, 1994). Ancak 'kötü iyiden güçlüdür' sözünde olduğu gibi, cinsel etkileşimdeki bozulmanın kişisel ve ilişki sonuçlarının yıkıcılığının bu durumun nedeni olduğu önerilmektedir (Birnbaum ve Gillath, 2006). Cinsel deneyimin ve cinsel çekiciliğin eşlerin ilişkilerine ilgisini sürdürmesi kadar romantik ilişkinin de sürmesini kolaylaştıracağına ilişkin inançları temsil eden ilişkiyi sürdürmenin olumlu cinsel benlik şeması ve orgazmik tepkisellik ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (Birnbaum ve Gillath, 2006). Bu nedenle bu alt amaçla yüksek düzeyde özdeşim kuran kişilerin cinselliği, eşlerine ilgilerini ifade etme ya da onların ilgisini çekme, duygusal yakınlıklarını gösterme ya da eşlerinin duygusal yakınlığını sağlama için kullanabildiği ve bu durumun da eşleriyle aralarındaki duygusal bağı güçlendirebileceği önerilmektedir. Güçlenen duygusal bağın, ilişki uyumunu arttırması beklenmektedir.

Cinsel birleşmenin romantik ilişki başlatma amacıyla kullanılabilmesine ve ilişkiyi üzerine inşa etme için önemli bir temel olduğuna ilişkin inançları temsil eden ilişki başlatmanın bağlanma içermeyen cinsel ilişkilere girme istekliliğiyle olumlu bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir (Birnbaum ve Gillath, 2006). Bu şekilde cinselliği kısıtlayıcı olmayan bir biçimde deneyimleyen kişiler, "olası bir cinsel deneyim için duyulan isteği" karşı cinsten kişilerle arkadaşlık başlatmaları için en önemli neden olarak göstermiştir (Bleske-Recek ve Buss, 2001). Bu nedenle cinsel birliktelik yoluyla kısa süreli ya da uzun süreli romantik ilişkiler başlatılabilecek olsa da, ilişki başlatma boyutuyla yüksek düzeyde özdeşim kuran kişilerin tercihinin kısa süreli ilişkilerden yana olabileceği, bu

durumun da evlilik gibi uzun süreli olması beklenen bir ilişkide evlilik uyumuyla olumsuz yönde ilişkili olacağı beklenmektedir.

1.4.2.4. Bağlanma, Bakım Verme ve Cinsellik Sistemleriyle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntüsünün Aracı Rolü

Görüldüğü gibi bağlanma örüntüsü, bakım verme davranışlarının niteliği ve cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlar evlilik uyumuna ilişkin özellikler üzerinde etkili olmaktadır. Ancak araştırmacılar, bağlanma ilişkili bu bileşenlerin evlilik uyumuna ilişkin özellikler üzerindeki doğrudan etkileri kadar, bağlanma ilişkili bileşenler ve bu özellikler arasındaki ilişkilere aracılık edebilecek değişkenlerin incelenmesi gerektiğini de önermektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Tekrarlı bağlanma deneyimleri sonucu oluşan prosedural bir bellek izi olarak görülen ve eşler arasında gözlenen evlilik uyumu üzerindeki açık etkilerine ilişkin bulgular önceki bölümlerde aktarılan talep etme- geri çekilme örüntüsünün, bağlanma ile bu özellikler arasındaki ilişkide aracı rolü üstlenebileceği önermesi bu nedenle önemli bulunmaktadır.

Bugüne değin, bağlanma ve evlilik uyumu arasında talep etme- geri çekilme örüntüsünün aracı rolünü inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak Kurdek (1991), geri çekilme gibi problem çözme biçimlerinin, ilişkiye dair işlevsel olmayan inançlar, kendilik farkındalığı gibi bağlamsal değişkenlerle evlilik uyumu arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini göstermiştir. Bu bağlamsal değişkenlerin tekrarlı bağlanma deneyimleri sonucunda gelişen kendilik ve diğeri modelleriyle ilişkili olabileceği düşünülmekte ve bu nedenle talep etme- geri çekilme örüntüsünün bağlanma örüntüsü, bakım verme davranışlarının niteliği ve cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlar ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiye de aracılık edebileceği önerilmektedir.

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI

Bu çalışmanın amacı bağlanmaya ilişkin boyutlar, bakım verme stilleri, cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlar ile evlilik uyumu arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerde talep etme- geri çekilme iletişim örüntüsünün aracı rolünü Aktör- Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli (APIM) çerçevesinde incelemektir.

Bu temel amaç doğrultusunda ilk aşamada cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçları değerlendirmek için kullanılan Cinsel Davranış Sistemi Alt Amaçları Ölçeği'nin (Birnbau ve Gillath, 2006) Türkçeye uyarlama çalışmaları yapılmıştır. CDAAÖ'nün Türkçeye uyarlanması için geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yürütülmesi, araca ilişkin temel psikometrik değerlendirmelerin gerçekleştirilmesi ve alana yeni bir ölçüm aracının kazandırılması amaçlanmıştır. İkinci aşamada ise bağlanmaya ilişkin boyutlar, bakım verme stilleri, cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlar, evlilik uyumu ve talep etme geri çekilme iletişim örüntüsü arasındaki ilişkilerin Türk kültürüne özgü olarak değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Giriş bölümünde de değinildiği gibi talep etme geri çekilme iletişim örüntüsünün evlilik üzerindeki yıkıcı etkileri bugüne değin yapılan çalışmalarda tutarlı bir biçimde gösterilmiştir. Çift terapisinde de sıklıkla gözlenen bir olgu olan talep etme- geri çekilme iletişim örüntüsünü inceleyen davranışsal modellere dayalı çalışmaların, bu örüntünün yer aldığı etkileşimsel bağlama odaklandığı görülmektedir. Bu çalışmalar, söz konusu örüntünün davranışsal birleşenlerini ve doğurgularını ayrıntılı olarak ortaya koymuş olsa da, öncüllerine yönelik bir açıklama getirmemiştir. Bu örüntünün kaynağı ya da bu örüntüyü etkileme potansiyeli olan değişkenleri çoğunlukla kapsam dışı bırakmıştır. Bu nedenle bu çalışmada, talep etme geri çekilme iletişim örüntüsünü etkileme potansiyeli olduğu düşünülen bağlanmaya ilişkin boyutlar, bakım verme stilleri, cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçların söz konusu örüntüyle ilişkilerinin ele alınmasının alan yazınına değerli bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca alan yazında bağlanma kuramına dayalı olarak eşlerin kişisel geçmişlerindeki bireysel farklılıkların bir evliliği başından sonuna dek nasıl etkilediğinin açıklanamadığı; bu nedenle bağlanma ve evliliğin niteliğine ilişkin özellikler arasında gözlenen ilişkilere aracılık edebilecek değişkenlerin incelenmesinin gerektiği önerilmektedir. Bu doğrultuda talep etme geri

çekilme iletişim örüntüsünün bağlanmaya ilişkin boyutlar, bakım verme stilleri, cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlar ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerdeki aracı rolünün incelenmesinin alan yazın açısından değerli bir diğer katkı olabileceği düşünülmektedir.

Alan yazınında yetişkin bağlanmasını oluşturan bağlanma, bakım verme ve cinsel davranış sistemlerine ve bu sistemlerinin birbirileri ile karşılıklı etkileşimine dair aktarılan bulgular bir arada değerlendirildiğinde romantik ilişkinin, her iki eşin bağlanma, bakım verme ve cinsellik kapasitesini ve ihtiyacını içeren ve bunların etkileşimiyle şekillenen dinamik bir durum olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Bu sistemlerin hem kişi içindeki etkileşimlerinin hem de çiftlerin bu davranışsal sistemlerinin karşılıklı etkileşiminin evlilik uyumuyla ilişkisinin gözlenmesinin önemli olduğu, bu nedenle çiftlerin araştırma birimi olarak ele alınmasının ve Aktör- Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli çerçevesinde ilgilenilen ilişkilerin çalışılmasının, bu çalışmanın alan yazınına yapacağı diğer bir önemli katkı olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda araştırma kapsamında aşağıdaki soruların yanıtlanması ve hipotezlerin sınanması amaçlanmaktadır.

Çalışma 1

- 1) CDSAAÖ Türk örnekleminde psikometrik açıdan geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı mıdır?
- 2) CDSAAÖ alt boyutları olan İlişki Başlatma, İlişkiyi Sürdürme, Olumsuz Tepkiler ve Haz Alma boyutları bağlanmaya ilişkin boyutlar ve evlilik uyumuyla ilişkili midir?

Çalışma 2

- 1) Araştırma değişkenleri için eşler arasında cinsiyete bağlı anlamlı farklar bulunmakta mıdır?
 - a. Bağlanma Boyutları için eşler arasında cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmakta mıdır?

- b. (Kadın) Talep etme- (Erkek) geri çekilme iletişim örüntüsü için eşler arasında cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmakta mıdır?
- c. (Erkek) Talep etme- (Kadın) geri çekilme iletişim örüntüsü için eşler arasında cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmakta mıdır?
- d. Bakım verme stilleri için eşler arasında cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmakta mıdır?
- e. Cinsel davranış sistemi alt amaçları için eşler arasında cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmakta mıdır?
- f. Evlilik uyumu için eşler arasında cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmakta mıdır?
- 2) Araştırma değişkenleri arasında bireyler ve çiftler düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmakta mıdır?
- 3) Eşlerin Bağlanma Boyutlarının (Kaygılı/ Kaçınıcı) Evlilik uyumunu yordadığı APIM (Aktör ve Partner Etkileri) Modeli anlamlı mıdır?
- 4) Bakım Verme Boyutlarının ve Evlilik uyumunu yordadığı APIM (Aktör ve Partner Etkileri) Modeli anlamlı mıdır?
- 5) CDSAAÖ Boyutlarının ve Evlilik uyumunu yordadığı APIM (Aktör ve Partner Etkileri) Modeli anlamlı mıdır?
- 6) Bağlanma Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolünün değerlendirildiği APIM (Aktör ve Partner Etkileri) Modeli anlamlı mıdır?
- 7) Bakım Verme Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolünün değerlendirildiği APIM (Aktör ve Partner Etkileri) Modeli anlamlı mıdır?
- 8) CDAA Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü nün değerlendirildiği APIM (Aktör ve Partner Etkileri) Modeli anlamlı mıdır?

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

2.1.1. Birinci Çalışma

CDSAAÖ'nün Türkçeye uyarlanacağı ve Türk örnekleme için geçerlik ve güvenilirliğinin araştırılacağı birinci çalışmada, araştırmanın örnekleme 143 evli katılımcıdan oluşmaktadır. Seçim ölçütü olarak katılımcıların ilk evliliği olması ve en az 6 aydır evli ve bir arada olmaları şartları aranmıştır. Katılımcıların araştırma sırasında psikiyatrik bir tedavi ve/ya çift terapisi alıyor olması dışlama ölçütü olarak kullanılmıştır. Katılımcıların 82'si kadın, 61'i erkektir ve yaşları 24 ile 64 arasında değişmektedir (Ort:37.66; SS=8.20). Kadınların yaş aralığı 25- 64 arasında (Ort: 36.76; SS=7.51), erkeklerin yaş aralığı 24-62 arasında yer almaktadır (Ort: 38.79; SS=8.92). Evlilik süreleri ise 6 ay ve 424 ay (35 yıl 4 ay) (Ort:105.47; SS=98.89) arasında değişmektedir (bkz. Tablo 1). Katılımcıların %4.2'si görücü usulü ile, %5.6'sı görücü usulü ile tanıştırılıp kendi kararları ile, %89'u kendileri tanışarak ya da arkadaşlar vasıtasıyla tanıştırılıp bir süre duygusal ilişki yaşadktan sonra kendi kararları ile, %1'i de internet vasıtasıyla tanışıp evlendiklerini bildirmiştir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde; %1.4'ü ilkokul, %4.9'u ortaokul, %14.7'si lise, %44.8'si lisans, %33.6'sı yüksek lisans ve üstü eğitime sahiptir (bkz. Tablo 1). Katılımcıların % 62.7 'si (n= 89) çocukları olduğunu, %37.3'ü (n= 53) çocukları olmadığını bildirmiştir (bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Birinci Çalışmanın Katılımcılarının Demografik Özellikleri

	Kadın (N= 82)	Erkek (N=61)	Toplam (N= 143)
Yaş Ortalaması (Ranj)	36.76 (25- 64)	38.79 (24- 62)	37.66 (24- 64)
Çocuk			
Var	51 (% 62.2)	38 (% 63.3)	89 (%62.7)
Yok	31 (% 37.8)	22 (% 36.7)	53 (%37.3)
Eğitim			
İlkokul- Ortaokul	5 (% 6.1)	4 (%6.5)	9 (%6.3)
Lise	9 (%11.1)	12(%19.7)	21 (%14.8)
Üniversite	34 (%42)	30 (%49.2)	64 (%45.1)
Yüksek Lisans ve üstü	33 (%40.7)	15 (%24.6)	48 (%33.8)

2.1.2. İkinci Çalışma

Araştırmanın örneklemini 210 evli çiftten (toplam 420 katılımcı) oluşmaktadır. Seçim ölçütü olarak katılımcıların ilk evliliği olması ve en az 6 aydır evli ve bir arada olmaları şartları aranmıştır. Katılımcıların araştırma sırasında psikiyatrik bir tedavi ve/ya çift terapisi alıyor olması dışlama ölçütü olarak kullanılmıştır. Tüm çiftler İstanbul, Ankara ve İzmir’de yaşamaktadır. Katılımcıların yaşları 21 ile 81 arasında değişmektedir (Tüm örneklem için Ort: 38.18; SS= 9.92). Kadınların yaş aralığı 21 ile 79 (Ort:36.67; SS= 9.48), erkeklerin yaş aralığı 25 ile 81 (Ort: 39.63, SS= 10.14) arasında değişmektedir (bkz. Tablo 2). Çiftlerin evlilik süreleri 6 ayla 653 ay (54 yıl 5 ay) arasında değişmektedir. Evlilik sürelerinin ortalaması 12 yıl 1 aydır (SS= 11.09). Eşlerin yaş farkları ortalaması 4.41’dir (SS= 5.35). Çiftlerin %76.6’sı (160 çift) kendileri tanışarak ya da arkadaşlar vasıtasıyla tanıştırılıp bir süre duygusal ilişki yaşadıkdan sonra evlendiğini bildirmiş, %19’u (40 çift) görücü usulüyle tanıştırılıp kendi kararlarıyla evlendiğini bildirmiş, %4.3’ü (9 çift) görücü usulü ile evlendiğini bildirmiştir. Bir çift bu konuda bildirimde bulunmamıştır. Çiftlerin %72.4’ü (n= 152) çocukları olduğunu, %27.6’sı (n= 58) çocukları olmadığını bildirmiştir. Eğitim düzeyleri söz konusu olduğunda bütün örneklemin %7.6’sının (n=32) ilkokul- ortaokul, %31.2’sinin (n=131) lise, %43.1’nin (n=

181) üniversite, %18.1'inin (n= 76) yüksek lisans ve üstü mezuniyet derecesine sahip olduğu görülmektedir. Kadınların %7.6'sı (n= 16), erkeklerin de %7.6'sı (n= 16) ilkokul-ortaokul mezunudur. Kadınların %33.8'i (n= 71), erkeklerin %28.6'sı (n= 60) lise; kadınların %46.7'si (n= 98), erkeklerin %39.5'i (n= 83) üniversite; kadınların %11.9'u (n= 25), erkeklerin % 24.3'ü (n= 51) yüksek lisans ve üstü mezuniyet derecesine sahiptir (bkz. Tablo 2).

Tablo 2. İkinci Çalışmanın Katılımcılarının Demografik Özellikleri

	Kadın (N= 210)	Erkek (N=210)	Toplam (N= 420)
Yaş Ortalaması (Ranj)	36.67 (21- 79)	39.63 (25- 81)	38.15 (21- 81)
Çocuk			
Var	-	-	152 (%72.4)
Yok	-	-	58 (%27.6)
Eğitim			
İlkokul- Ortaokul	16 (%7.6)	16 (%7.6)	32 (%7.6)
Lise	71 (%33.8)	60 (%28.6)	131 (%31.2)
Üniversite	98 (%46.7)	83 (%39.5)	181 (%43.1)
Yüksek Lisans ve üstü	25 (%11.9)	51 (%24.3)	76 (%18.1)

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Birinci çalışmada kullanan veri toplama araçları 4 ölçek ve bir demografik formdan oluşmaktadır. İlişki Doyumu Ölçeği (Hendrick, 1988), Evlilik uyum Ölçeği (Spanier, 1976), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri- II (Fraley, Waller ve Brennan, 2000), Cinsel Davranış Sistemi Alt Amaçları Ölçeği (Birnbau ve Gillath, 2006) bu çalışmada kullanılan ölçeklerdir. İkinci çalışmada, birinci çalışmada kullanılan ölçeklere (İlişki Doyumu Ölçeği hariç) ek olarak Bakım Verme Ölçeği (Kunce ve Shaver, 1994) ve İletişim Şekilleri Ölçeği (Christensen ve Sullaway, 1984) eklenmiştir.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formunun başında öncelikle araştırmanın konusu ve amacı belirtilmiş, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu bilgisi iletilmiş ve yazışma adresi bilgileri verilmiştir. Takip eden bölümde katılımcılardan cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitim düzeylerine, evlilik sürelerine ve çocukları olup olmadığına ilişkin bilgileri toplamak amacıyla sorular yöneltilmiştir (Demografik Bilgi Formu için bkz. Ek 1).

2.2.2. Çift Uyum Ölçeği

Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ), çiftlerin algıladıkları ilişki özelliklerini değerlendirme amacıyla Spanier (1976) tarafından geliştirilmiştir. ÇUÖ, 4 alt boyut altında gruplanan 32 maddeden oluşmaktadır. Eşler arası fikir birliği boyutu; evlilik ilişkisinde önemli konular hakkındaki anlaşma düzeyini değerlendiren 13 maddeden oluşmaktadır. Eşler arası tatmin boyutu; duygu ve iletişim hakkında olumlu ve olumsuz özellikleri sorgulayan 10 maddeyi içermektedir. Eşler arası birliktelik boyutu; birlikte geçirilen zaman süresince beraber yapılan davranışlar, fikir alışverişleri ve eşlerin konuşmalarını değerlendiren 5 maddeden oluşmaktadır. Duygulanım ifadesi boyutu, sevgi gösterme Şekillerinde anlaşma ve sevgi gösterme davranışlarını içeren 4 maddeyi içermektedir.

Spanier ve Thompson'un (1982) yürüttüğu çalışmada ölçeğin bütünü için iç tutarlılık katsayısı Cronbach alfa .91 bulunmuştur. ÇUÖ'nün Türkçeye uyarlanması ise Özkan (1995) tarafından gerçekteştirilmiş; geçerlik ve güvenilirlik çalışması ise Yavuz (1995) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin bütünü için iç tutarlılık katsayısı Cronbach alfa .95, yarıya bölüm güvenilirliği .90'dır. Alt boyutlar için Cronbach alfa değerleri eşler arası fikir birliği için .88, eşler arası tatmin için .91, eşler arası birliktelik için .78 ve duygulanım ifadesi için .76 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır (ÇUÖ için bkz Ek 2).

2.2.3. İlişki Doyumu Ölçeği

İlişki Doyumu Ölçeği (İDÖ), romantik ilişkilerde ilişki doyumunu ölçmek amacıyla Hendrick (1988) tarafından geliştirilen yedi maddelik bir ölçektir. Maddeler beş dereceli Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmekte ve madde puanları toplanarak genel bir ilişki doyumu puanı elde edilmektedir. Yüksek puan katılımcının ilişkisinden sağladığı doyumun yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin tek faktörlü bir yapısının bulunduğu ve iç tutarlığının yüksek olduğu belirtilmektedir (Stackert ve Bursik, 2003).

Curun (2001) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin tek bir faktör altında toplandığı bulunmuştur. İDÖ'nün iç tutarlılık katsayısı .86'dır. Ölçekteki iki madde ters puanlanmakta ve puanların artması ilişki doyumunun arttığını göstermektedir. Bu çalışmada tüm ölçek için iç tutarlılık kat sayısı .88 olarak hesaplanmıştır (İDÖ için bkz. Ek 3).

2.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

İlk olarak Brennan, Clark ve Shaver tarafından (1998) geliştirilmiş olan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), yetişkin bağlanma davranışlarını 'bağlanmaya ilişkin kaygı' ve 'bağlanmaya ilişkin kaçınma' olmak üzere iki boyutta inceleyen ve her boyutunda 18 maddeden, toplamda ise 36 maddeden oluşan bir ölçektir. Fraley, Waller ve Brennan tarafından (2000) geliştirilmiş olan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'de de (YİYE-II) 18 kaygı ve 18 kaçınma maddesi olmak üzere toplam 36 madde bulunmaktadır ancak bu envanterin daha yüksek ölçüm duyarlılığına sahip olduğu belirtilmektedir (Fraley ve ark., 2000).

Araştırmada kullanılacak olan Y.İ.Y.E.-II'nin Türkçeye uyarlanması ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. Buna göre envanterin gerek kaçınma gerekse kaygı boyutları yüksek düzeyde iç tutarlığa sahip olup, Cronbach alfa katsayıları bu boyutlar için sırasıyla .90 ve .86'dır. Envanterin test-tekrar

test güvenilirliği ise yapılan analizler sonucunda kaygı boyutu için .82, kaçınma boyutu için ise .81 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada tüm ölçek için hesaplanan iç tutarlılık kat sayısı .79 olarak bulunmuştur (YİYE-II için bkz. Ek 4).

2.2.5. Bakım Verme Ölçeği

Kunce ve Shaver (1994) tarafından kadınların eşlerine yönelik bakım verme stillerini değerlendirmek için geliştirilen Bakım Verme Ölçeği (BVÖ), 6 dereceli Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilen 32 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri yakınlık- uzaklık, duyarlılık- duyarsızlık, iş birliği- kontrol ve kompulsif bakım verme alt boyutları altında gruplanmaktadır. Bu alt boyutların iç tutarlılık katsayılarının. 80'nin üzerinde olduğu bildirilmiştir.

Aktürk (2010) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Temel Bileşenler Analizi sonucunda, ölçeğin üç faktörlü bir yapı gösterdiği gözlenmiştir. Ölçek maddeleri duyarlı bakım verme, kontrol edici- kompulsif bakım verme ve bakım verme kaçınması alt boyutları altında gruplanmıştır. BVÖ'nün alt boyutlarının iç geçerliliğini belirlemek için hesaplanan iç tutarlılık kat sayılarının Cronbach α .84 ile .70 arasında değiştii gözlenmiştir. Bu çalışmada tüm ölçek için iç tutarlılık kat sayısı .68 olarak bulunmuştur (BVÖ için bkz. Ek 5).

2.2.6. İletişim Şekilleri Ölçeği Kısa Formu

İletişim Şekilleri Ölçeği (İŞÖ) (Christensen ve Sullaway, 1984), talep etme- geri çekilme iletişim örüntüsünü değerlendirme amacıyla yaygın olarak kullanılan bir kendini bildirim ölçeğidir. 35 maddeden oluşmakta ve bu maddelerin 9 dereceli Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmelerine dayanmaktadır. İŞÖ içerisindeki talep etme- geri çekilme alt ölçekleri; talep etme (kadın)- geri çekilme (erkek), talep etme (erkek)- geri çekilme (kadın), toplam talep etme- geri çekilme ölçeklerini kapsamaktadır. Alt ölçeklerin iç

geçerliliğini belirlemek için hesaplanan iç tutarlılık kat sayılarının .85 ile .50 arasında değiştiği gözlenmiştir (Kluwer, Heesink ve Van De Vliert, 1997).

Malkoç (2001) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formu yıkıcı iletişim örüntüsü, yapıcı iletişim örüntüsü, duygusal/mantıksal iletişim örüntüsü, saldırgan iletişim örüntüsü alt boyutlarından oluşmuştur. İŞÖ'nün alt boyutlarının iç geçerliliğini belirlemek için hesaplanan iç tutarlılık katsayılarının .61 ve .81 arasında değiştiği gözlenmiştir (İŞÖ için bkz Ek 6).

Christensen ve Heavey (1990), talep etme- geri çekilme örüntülerini değerlendirmek için İŞÖ'nin kısa formunu geliştirmişlerdir: İŞÖ- KF (Communication Patterns Questionnaire- Short Form, CPQ-SF). Ölçeğin kısa formu İŞÖ'den seçilen 11 maddeden oluşmakta; 6 madde asimetric, 5 madde de simetric iletişim örüntülerini değerlendirmektedir.

İŞÖ- KF'nin Türkçe uyarlamasının, temel psikometrik özelliklerinin değerlendirmesi bu çalışma için yapılmıştır (Değerlendirmeye ilişkin bulgular Ek 7'de sunulmuştur.). Temel Bileşenler Analizi sonucunda, ölçeğin 4 faktörlü bir yapı gösterdiği gözlenmiştir. Ölçek maddeleri Genel Olumlu Etkileşim (OE), Eleştiri- Savunma (ES), (Erkek) Talep- (Kadın) Geri Çekilme (ETKG) ve (Kadın) Talep- (Erkek) Geri Çekilme (KTEG) faktörleri altında toplanmıştır. İŞÖ KF'nin alt boyutlarının iç geçerliliğini belirlemek için Cronbach alfa katsayıları hesaplanmıştır. İç tutarlılık kat sayılarının kadınlar için .57 ile .72 arasında, erkekler için .54 ile .73 arasında, tüm örneklem için ise .54 ile .71 arasında değiştiği gözlenmiştir.

2.2.7. Cinsel Davranış Sistemi Alt Amaçları Ölçeği

Cinsel Davranış Sistemi Alt Amaçları Ölçeği (CDSAAÖ) (Sexual Behavioral System Subgoals Scale) Birnbaum ve Gillath (2006) tarafından cinsel davranış sisteminin çeşitli alt amaçlarıyla ilişkili cinsel davranış ve inançlardaki kişisel farklılıkları değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Cinsel davranış sisteminin alt amaçları, uzun süreli yetişkin

romantik ilişkilerinde bu sisteminin evrimsel ve işlevsel analizine dayanılarak belirlenmiştir.

Ölçek 4 boyut altında gruplanan 18 maddeden oluşmaktadır. Bu boyutlar; ilişkiye başlama, ilişkiyi sürdürme, cinsel aktivite sıklığını destekleme, cinsel davranış sistemiyle iç içe geçen olumsuz tepkiler olarak adlandırılmakta; kişinin, cinsel aktivitenin çeşitli kişisel ve kişilerarası ödül ve bedellerine ilişkin inançlarını evrimsel bir perspektiften değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Birnbaum ve Gillath (2006) ölçeğin geçerliği ve güvenilirliğini değerlendirmek için bir dizi araştırma yürütmüştür. Buna göre, CDSAAÖ boyutlarının iç tutarlılık kat sayıları .64 ile .84 arasında, test- tekrar test güvenilirliğine ilişkin kat sayıları ise .93 ile .84 arasında değişmektedir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları birinci çalışma kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, Bulgular bölümünde “Birinci Çalışma” başlığı altında sunulmuştur. CDSAAÖ’nün Türkçe formunun orijinaliyle benzer bir faktör örüntüsü sergilediği, iç tutarlılık kat sayılarının da .67 ile .82 arasında değiştiği gözlenmiştir (CDSAAÖ için bkz. Ek 8).

2.3. İŞLEM

2.3.1. Birinci Çalışma

Uygulamaların herhangi bir etik ihlal içermediğine yönelik gerekli onay Hacettepe Üniversitesi Senato Etik Komisyonu’ndan alınmıştır. Katılımcılara sağlık sektöründe yer alan 3 özel kuruluştan ulaşılmıştır. Katılımcılar, kurum içi e- posta aracılığıyla çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve çalışmaya katılmaya davet edilmiştir. Daveti kabul eden kişilere, veri toplama formları ve onam formu kapalı zarflar ile ulaştırılmıştır. Araştırmada kullanılmasına karar verilen ölçekler bilgilendirme ve onam formu ile demografik bilgi formunu takiben, farklı kombinasyonları içerecek şekilde düzenlenmiş ve böylelikle her ölçek rastlantısal sıralarda katılımcılara sunulmuştur. Bilgilendirme formuyla, katılımcıların her biri araştırmanın kapsamı, araştırmayı kimin yürüttüğü ve

istedikleri zaman araştırmaya katılmaktan vazgeçebilecekleri konusunda bilgilendirilmiştir. Katılımcıların tümü, ölçekleri kendileri doldurmuştur. Doldurdukları veri toplama formlarını yine kapalı zarflar içinde, onam formlarını zarfların dışında araştırmacıya iletmişler ya da postalamışlardır. Katılımcılara araştırmaya katılma karşılığında herhangi bir ücret ya da yarar sağlanmamıştır. Katılım gönüllülük esasına dayanmıştır.

2.3.2. İkinci Çalışma

Uygulamaların herhangi bir etik ihlal içermediğine yönelik gerekli onay Hacettepe Üniversitesi Senato Etik Komisyonu'ndan alınmıştır. Katılımcılara sağlık sektöründe yer alan 4 özel kuruluştan ulaşılmıştır. Katılımcılar, kurum içi e- posta aracılığıyla çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve çalışmaya katılmaya davet edilmiştir. İlk çalışmada yer alan katılımcılar, bu konuda bilgilendirilerek ikinci çalışmaya dahil edilmemiştir. Daveti kabul eden çiftlere, veri toplama formları ve onam formu kapalı zarflar ile ulaştırılmıştır. Çift zarfının içinde yer alan kadın veri toplama formu ve erkek veri toplama formu ayrı ayrı zarflanmış olarak eşlere verilmiştir. Her eş, veri toplama formunu yalnız doldurmuştur. Araştırmada kullanılmasına karar verilen ölçekler bilgilendirme ve onam formu ile demografik bilgi formunu takiben, farklı kombinasyonları içerecek şekilde düzenlenmiş ve böylelikle her ölçek rastlantısal sıralarda katılımcılara sunulmuştur. Bilgilendirme formuyla, katılımcıların her biri araştırmanın kapsamı, araştırmayı kimin yürüttüğü ve istedikleri zaman araştırmaya katılmaktan vazgeçebilecekleri konusunda bilgilendirilmiştir. Doldurdukları veri toplama formlarını yine kapalı zarflar içinde, onam formlarını zarfların dışında araştırmacıya iletmişler ya da postalamışlardır. Katılımcılara araştırmaya katılma karşılığında herhangi bir ücret ya da yarar sağlanmamıştır. Katılım gönüllülük esasına dayanmıştır.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

2.4.1. Birinci Çalışma

Çalışmada CDAAÖ'nün iç tutarlılık düzeyini belirlemek için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. YİYE- II'den elde edilen bağlanmaya ilişkin kaygı ve bağlanmaya ilişkin kaçınma boyutları değerlendirmesi ise dış ölçüt olarak kullanılmıştır. Aracın faktör yapısı açımlayıcı faktör analizi yöntemiyle incelenmiştir.

2.4.2. İkinci Çalışma

Araştırma sorularına yönelik incelemeler için ağırlıklı olarak çift analizi (dyadic analiz) tekniklerinden yararlanılmıştır. İlk olarak, verinin özellikleri ile cinsiyet farklılıklarına ilişkin bilgi edinmek için betimleyici istatistikler ve bir dizi Tek Yönlü Tekrar Ölçümlü Kovaryans Analizi, çok değişkenli istatistikler için kullanılan bir bilgisayar programı olan SPSS, v. 20 (Statistical Package for the Social Sciences) ile yürütülmüştür. Ardından bağlanmaya ilişkin boyutları, bakım vermeye ilişkin boyutları, cinsel davranış sistemi alt amaçları boyutlarını ve evlilik uyumunu içeren modeller, evlilik süresi kontrol edilerek Aktör Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli (APIM; Ledermann, Macho, Kenny, 2011) kullanılarak yürütülen bir dizi yol analizi ile test edilmiştir. Talep etme geri çekilme örüntülerinin bağlanmaya ilişkin boyutlar, bakım vermeye ilişkin boyutlar, cinsel davranış sistemi alt amaçları boyutları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide aracılık rolü de evlilik süresi kontrol edilerek APIM kullanılarak yürütülen bir dizi yol analizi ile test edilmiştir. Yol analizleri yapısal eşitlik modellemesi için kullanılan bir bilgisayar programı olan AMOS, v. 19 ile yürütülmüştür.

2.4.2.1. Aktör Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeline (APIM) Genel Bir Bakış

Aktör partner karşılıklı bağımlılık modeli, çift (dyadic) verileriyle çalışmak için çift üyeleri arasındaki karşılıklı bağımlılığın önemini gözetken kuramsal bir çerçeve

sunmaktadır. Bu model, bir kişinin yordayıcı değişkene ilişkin konumunun hem kendi sonuç değişkeni (aktör etkisi) hem de partnerinin sonuç değişkeni (partner etkisi) üzerinde etkisi olacağını önermektedir (Kenny, Kashy, Cook, 2006). Buna göre, iki kişi etkileşime ya da ilişkiye girdiklerinde, her birinin çıktısı hem kendi girdilerinden hem de diğer eşin girdilerinden etkilenmektedir. Aslında, sözü edilen partner etkilerinin varlığının, ilişkinin işevuruk tanımını temsil ettiği önerilmektedir (Kenny, Kashy ve Cook, 2006).

Aktör partner karşılıklı bağımlılık modelinin, aile içi ilişki süreçlerini araştırma ya da yakın ilişkiler içerisinde elde edilen verilerin analizinde kullanımı son yıllarda artmıştır (Kenny ve Cook, 1999, Kashy ve Kenny, 2000). Türk kültürü içerisinde yakın ilişkilerde (örneğin, evli çiftler) ift (dyadic) analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmaların ise oldukça yeni olduğu dikkat çekmektedir.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın istatistiksel analizlerinin sonuçları sunulmuştur. Analiz sonuçları, Cinsel Davranış Alt Amaçları Ölçeği'nin uyarlama çalışmasını içeren Birinci Çalışma ve talep etme geri çekilme iletişim örüntüsünün bağlanma ilişkili değişkenler ve evlilik uyumuyla ilişkilerinin ele alındığı İkinci Çalışma olmak üzere iki ana başlık altında sunulmuştur.

3.1. BİRİNCİ ÇALIŞMA

3.1.1. Cinsel Davranış Alt Amaçları Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlama Süreci ve Geçerlik- Güvernirlik Analizleri

Öncelikli olarak CDAAÖ'nün geliştiricisinden aracın Türkçeye uyarlanması için gerekli izinler alınmıştır. İzleyen aşamada ölçek maddeleri iki farklı çevirmen tarafından İngilizceden Türkçeye çevrildikten sonra araştırmacının da dâhil olduğu üç kişilik bir grup tarafından gözden geçirilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkan CDSAAÖ'nün çevirisi çift terapisi uygulamakta olan iki klinik psikologa gönderilmiş, bu kişilerden alınan görüşler doğrultusunda çeviri, araştırmacı tarafından yeniden gözden geçirilmiştir. Çevirinin yer aldığı formlar hem Türkçe hem de İngilizceye hâkim iki dilli denekler tarafından 3 hafta arayla doldurulmuş, deneklerin ilk ve ikinci uygulamadaki yanıtları birbiriyle tutarlı bulunmuştur. Son aşamada ölçeğin hem İngilizce hem de Türkçe formları dilbilimcilere gönderilmiş; görüşleri alınıp değerlendirilerek çevirisi tamamlanmıştır.

3.1.1.2. CDSAAÖ'nün Faktör Örüntüsü

CDSAAÖ'nün özgün halinde sözü edilen 4 alt amaç boyutunun, Türk örnekleme üzerinde ne derece temsil edildiğini değerlendirmek amacıyla Türkçe formların faktör yapısı incelenmiştir. Bu amaçla 143 evli denekten elde edilen veriye Temel Bileşenler Analizi, Varimax Rotasyonu ile birlikte uygulanmıştır. İlk analizlerde, Kaiser Normalleştirilmesine göre, yoruma esas alınan 1.000 özdeğerinin (eigenvalue) üzerinde olan ve dağılımın % 61.1'ini tanımlayan 4 faktör elde edilmiştir (Sırasıyla %32.54, %14,15, %8,15, %6.26). Tablo 3'te bu analizde ortaya çıkan faktörlere ilişkin özdeğerler ve açıkladıkları varyans oranlarına ilişkin bulgular gösterilmiştir.

Tablo 3. CDSAAÖ'nün Maddeleri İçin 4 Faktör Üzerinden Uygulanan Temel Bileşenler Analizi Bulguları

Faktör	Özdeğer	Açıklanan Varyans (%)	Birikimli Varyans (%)
1	5.856	32.54	32.54
2	2.547	14.15	46.69
3	1.467	8.15	54.84
4	1.127	6.26	61.1

Bilindiği gibi faktör analizi çalışmalarında faktör örüntüsü oluşturulurken .30 ya da .40 gibi ağırlıklar (loadings) alt kesme noktası olarak kullanılmaktadır (Coombs, Shroeder, 1988). Bu araştırmada da uygulanan faktör analizlerinde, herhangi bir maddenin, bir faktör için kabul edilebilir bir ağırlık oluşturması için .316'lık bir değere sahip olması ölçüt alınmıştır. Bu değer seçilmesinin nedeni de .10 gibi toplam varyansa katkısının dikkate alınması gerektiği düşünülen bir değer karekökü olmasıdır.

Bundan sonraki aşamada CDSAAÖ' den elde edilen bu faktör örüntüsünü daha yorumlanabilir hale getirmek amacıyla Varimax Rotasyonu uygulanmıştır. Buna göre, özdeğer istatistiği 1'den büyük olan bu 4 faktöre Varimax rotasyonuna göre Temel Bileşenler Analizi uygulandığında dağılımın %51.45'ini tanımlayan bu 4 faktörün, sırasıyla dağılımın %15.73'ünü, %15.19'unu, %14.19'unu ve %6.33'ünü tanımladığı görülmüştür. Bu rotasyon sonrası oluşan faktör örüntüleri de Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. CDSAAÖ'nün Varimax Rotasyonu Sonrası Faktör Örüntüsü (*)

Maddeler	FAKTÖRLER			
	1	2	3	4
18. Cinsel çekim, uzun süreli bir ilişkiyi sürdürmek için gereklidir.	.69			
14. Cinsel ilişki bir ilişkide güvende hissetmeme yardımcı olur.	.69			
13. Cinsel birleşme partnerlerin ilişkilerine ilgilerini sürdürür.	.56			
8. Yeteri kadar cinsellik yoksa, romantik bir ilişki muhtemelen kötüleşir.	.51			
7. Cinsel ilişki romantik bir ilişkiyi sürdürmeme yardımcı olur.	.49			
1. Birçok insan hemen her zaman yoğun cinsel ihtiyaç ya da istek duyar.	.43			
5. Bazen cinsel ilişki yoluyla bir ilişkiye başladığım olur.		.71		
17. Deneyimlerime göre, cinsel birliktelik, üzerine bir ilişki inşa etmek için iyi bir temeldir.	.41	.71		
12. Cinsel ilişki için ilişki kurduğum olmuştur.		.69		
16. Cinsel ilişki, romantik ilişki başlatmanın bir yoludur.	.43	.66		
11. Cinselliği, romantik bir ilişki kurmak için kullanmakta zorluk çekmem.		.51		
4. Cinsel birleşme çok keyiflidir.	.40		.84	
3. Cinsel ilişki sırasında içim sıkılır.			-.73	
10. Cinsel ilişki sıklıkla beni fiziksel ve duygusal olarak hüsrana uğratar.	.34		-.56	
2. Cinsel ilişki, bana kendimden geçecek kadar zevk verebilir.			.53	
6. Cinsellik hayatımdaki başlıca keyif kaynağıdır.	.41	.43	.33	
9. Cinsel aktivite sırasında kayıtsız ve umursamaz hissedirim.				.86
15. Cinsel birleşmeden keyif almakta zorlanırım.				.45

* .316'nın altındaki ağırlıklar, varyansa katkılarının .10'nun altında kalması nedeni ile gösterilmemiştir.

Tablo 4’te görüldüğü gibi CDSAAÖ’ de Varimax sonrası Temel Bileşenler Analizi sade ve yorumlanabilir bir faktör örüntüsü ortaya çıkarmıştır. Bu örüntü, ölçeğin orijinalinin faktör yapısıyla da uyumlu bulunmuştur.

Ölçeğin orijinalinde ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ancak Türkçe formunda 3. ve 10. maddelerin 3. faktörle anlamlı ve olumsuz yönde bir ilişkiye girdiği gözlenmiştir. Bu nedenle ölçeğin Türkçe formunda bu maddelerin ters kodlanmasına karar verilmiştir. 6. maddenin de 1., 2. ve 3. faktörlerin hepsine yüksek bir ağırlık ile yüklendiği gözlenmiştir. Ancak bu maddenin içeriği incelendiğinde 3. faktör altında yer almasının daha doğru olacağına karar verilmiştir.

Tablo 3’te verilen örüntülere göre elde edilen faktörler CDSAAÖ’nün orijinalinde de sözü edildiği gibi ilişki başlatma, ilişkiyi sürdürme, haz alma ve olumsuz tepkiler olarak adlandırılmıştır.

İlişki başlatma faktörü; cinsel davranış sisteminin “cinsel aktivite aracılığıyla partnerlerin bir araya gelmesi ve bir ilişkinin kurulması” alt amacına ilişkin maddeleri kapsamaktadır. “*Deneyimlerime göre cinsel birliktelik, üzerine bir ilişki inşa etmek için iyi bir temeldir.*”, “*Cinselliği, romantik bir ilişki kurmak için kullanmakta zorluk çekmem.*” maddeleri, örnek maddeler olarak gösterilebilir.

İlişkiyi sürdürme faktörü; cinsel davranış sisteminin “partnerlerin geniş bir zaman dilimi boyunca birbirlerine bağlı kalmaları” alt amacına ilişkin maddeleri içermektedir: “*Cinsel çekim, uzun süreli bir ilişkiyi sürdürmek için gereklidir.*”, “*Yeteri kadar cinsellik yoksa, romantik bir ilişki muhtemelen kötüleşir.*”, bu faktör altında yer alan maddelere örnektir.

Haz alma faktörü; cinsel davranış sisteminin “olumlu duygulanımı ve cinsel motivasyonu arttırarak cinsel aktivite sıklığını desteklemek” alt amacına ilişkin maddeleri kapsamaktadır: “*Cinsel birleşme çok keyiflidir.*”, “*Cinsel ilişki, bana kendimden geçecek kadar zevk verebilir.*” maddeleri, örnek maddeler olarak gösterilebilir.

Olumsuz tepkiler faktörü; cinsel davranış sisteminin “cinsel aktivite itici, diğer kişisel ve kişilerarası amaçlarla çelişir görüldüğünde cinselliğin ifade bulmasının kısıtlanması” alt amacına ilişkin maddeleri içermektedir: “*Cinsel birleşmeden keyif almakta zorlanırım.*” “*Cinsel aktivite sırasında kayıtsız ve umursamaz hissederim.*”, bu faktör altında yer alan maddelere örnektir.

3.1.1.3. CDSAAÖ'nün İç Tutarlılık Katsayısı Bulguları

CDSAAÖ'nün iç tutarlılık kat sayısı .83 (cronbach's alpha) olarak hesaplanmıştır. Tablo 5'te verildiği gibi ilişkiyi başlatma, ilişkiyi sürdürme, haz alma ve olumsuz tepkiler olarak adlandırılan 4 faktörün iç tutarlılık kat sayıları .67 ile .82 arasında değişmektedir.

Tablo 5. CDSAAÖ Alt Ölçeklerinin İç Tutarlılık (Cronbach- Alpha) Analizleri

Boyutlar	İlişkiyi Başlatma	İlişkiyi Sürdürme	Haz Alma	Olumsuz Tepkiler
Cronbach Alpha	.79	.82	.77	.67

3.1.1.4. CDSAAÖ'nün Dış Ölçüt Geçerliği Bulguları

CDSAAÖ'nün dış ölçüt geçerliğini incelemek amacıyla CDSAAÖ alt ölçeklerinden alınan puanların, bağlanmaya ilişkin boyutlar ve ilişki niteliklere dair alınan ölçümlerle ilişkileri değerlendirilmiştir.

Tablo 6 ve Tablo 7'den de görülebileceği gibi, yürütülen korelasyon analizleri sonucunda cinsel davranış sisteminin romantik ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesine katkıda bulunduğu varsayımıyla tutarlı bir biçimde, ilişki niteliklerin CDSAAÖ alt boyutlarıyla ilişkili olduğu gözlenmiştir.

Kadınlarda İlişkiyi Sürdürme alt boyutunun kaygılı bağlanma ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu ($r = .224, p < .05$); kaçınıcı bağlanma ile ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir ($r = -.335, p < .01$). İlişki Başlatma alt boyutu, ele alınan ilişki niteliklerin herhangi biriyle anlamlı bir ilişki içinde bulunmamıştır. Haz Alma boyutunun Kaçınıcı Bağlanma ile ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.484, p < .01$), Evlilik uyumu ($r = .401, p < .01$) ve İlişki Doyumu ($r = .335, p < .01$) ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu gözlenmiştir. Son olarak, Olumsuz Tepkiler alt boyutunun Evlilik uyumu ile ters yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu görülmüştür ($r = -.126, p < .01$) (bkz. Tablo 6).

Tablo 6. Kadın Grubunda CDSAAÖ Alt Boyutları ile Bağlanma Boyutları, Evlilik uyumu ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

	Bağlanma: Kaygı	Bağlanma: Kaçınma	Evlilik uyumu	İlişki Doyumu
İlişkiyi Sürdürme	.224*	-.335**	.166	.160
İlişki Başlatma	.082	-.182	.204	.096
Haz Alma	.079	-.484**	.401**	.335**
Olumsuz Tepkiler	.092	.269*	-.126**	-.025

* p< .05

** p< .01

Erkeklerde İlişkiyi Sürdürme alt boyutunun Kaygılı Bağlanma ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu gözlenmiştir ($r = .297, p < .05$). İlişki Başlatma alt boyutunun Kaçınmacı Bağlanma ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmüştür ($r = .277, p < .05$). Haz Alma alt boyutunun Evlilik uyumu ($r = .345, p < .01$) ve İlişki Doyumu ($r = .341, p < .01$) ile olumlu yönde ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Son olarak, Olumsuz Tepkiler alt boyutunun Evlilik uyumu ($r = -.303, p < .05$) ve İlişki Doyumu ($r = -.309, p < .05$) ile ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir (bkz. Tablo 7).

Tablo 7. Erkek Grubunda Cdsaa Ölçeği Alt Boyutları İle Bağlanma Boyutları, Evlilik uyumu Ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

	Bağlanma: Kaygı	Bağlanma: Kaçınma	Evlilik uyumu	İlişki Doyumu
İlişkiyi Sürdürme	.297*	.063	-.216	-.065
İlişki Başlatma	.201	.277*	-.252	-.173
Haz Alma	.099	-.045	.345**	.341**
Olumsuz Tepkiler	.158	.065	-.303*	-.309*

* p< .05

* p< .01

3.2. İKİNCİ ÇALIŞMA

3.2.1. Çalışmanın Değişkenlerine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Çalışmada ele alınan başlıca değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ve puan aralıkları Tablo 8’de sunulmuştur. Kadınların bağlanmaya ilişkin kaygıdan aldığı

puanların ortalaması 3.34 ($SS= .87$), bağlanmaya ilişkin kaçınmadan aldığı puanların ortalaması 3.08'dir ($SS= .82$). Erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaygıdan aldığı puanların ortalaması 3.07 ($SS= .86$), bağlanmaya ilişkin kaçınmadan aldığı puanların ortalaması 3.05'tir ($SS= .74$). Kadınların evlilik uyumundan aldığı puanların ortalaması 108.45 ($SS= 19.42$), erkeklerin 112.80'dir ($SS= 16.76$). Evlilik uyumu ortalamaları her iki eş için de görece yüksektir. Kadınların duyarlı bakım verme boyutundan aldığı puanların ortalaması 5.04 ($SS= .60$), erkeklerin 4.94' tür ($SS= .57$). Kadınların kontrolcü- kompulsif bakım verme boyutundan aldığı puanların ortalaması 3.10 ($SS= 1.07$), erkeklerin 2.94' tür ($SS= .89$). Kadınların bakım verme kaçınması boyutundan aldığı puanların ortalaması 2.51 ($SS= .89$), erkeklerin 2.60'tır ($SS= .75$). Kadınların ilişkiyi sürdürme boyutundan aldığı puanların ortalaması 5.88 ($SS= 1.74$), erkeklerin 6.63 tür ($SS= 1.56$). Kadınların ilişki başlatma boyutundan aldığı puanların ortalaması 3.09 ($SS= 1.56$), erkeklerin 3.91' dir ($SS= 1.75$). Kadınların haz alma boyutundan aldığı puanların ortalaması 6.67 ($SS= 1.26$), erkeklerin 7.38' dir ($SS= 1.07$). Kadınların olumsuz tepkiler boyutundan aldığı puanların ortalaması 2.29 ($SS= 1.25$), erkeklerin 1.87'dir ($SS= 1.16$). Kadınların KTEG iletişim örüntüsünden aldığı puanların ortalaması 4.86 ($SS= 2.32$), erkeklerin 4.26'dır ($SS= 2.06$). Kadınların ETKG iletişim örüntüsünden aldığı puanların ortalaması 4.35 ($SS= 2.39$), erkeklerin 3.68'dir ($SS= 2.13$).

Tablo 8. Çalışmanın Başlıca Değişkenlerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Puan Aralıkları

Değişken	Kadınlar		Erkekler		Ranj
	Ort.	SS	Ort.	SS	
KY	3.34	.87	3.07	.86	1-7
KÇ	3.08	.82	3.05	.74	1-7
EU	108.45	19.42	112.80	16.76	0-151
DB	5.04	.60	4.94	.57	1-6
KOB	3.10	1.07	2.94	.89	1-6
KAB	2.51	.89	2.60	.75	1-6
İS	5.88	1.74	6.63	1.56	1-9
İB	3.09	1.56	3.91	1.75	1-9
H	6.67	1.26	7.38	1.07	1-9
OT	2.29	1.25	1.87	1.16	1-9
KTEG	4.86	2.32	4.26	2.06	1-9
ETKG	4.35	2.39	3.68	2.13	1-9

Not: KY= Bağlanma-Kaygı, KÇ= Bağlanma- Kaçınma, EU= Evlilik uyumu, DB= Duyarlı Bakım, KOB= Kontrolcü Bakım, KAB= Kaçınmacı Bakım, İS= İlişkiyi Sürdürme, İB=İlişkiyi Başlatma, H= Haz Alma, OT= Olumsuz Tepkiler, KTEG= Kadının Talep Ettiği Erkeğin Geri Çekildiği İletişim Örüntüsü, ETKG= Erkeğin Talep Ettiği Kadının Geri Çekildiği İletişim Örüntüsü

3.2.2. Çalışmanın Değişkenlerinde Cinsiyete Dayalı Gözlenen Farklar

Araştırma hipotezlerini sınamaya geçmeden önce olası cinsiyet farklılıklarını araştırmak için Kenny, Kashy ve Cook'un (2006) önerileri doğrultusunda bir dizi Tek Yönlü Tekrar Ölçümlü Kovaryans Analizi yürütülmüştür. İzleyen analizlerde "evlilik süresi" istatistiksel olarak kontrol edilmiştir.

Bir çift içinde yer alan kadınlar ve erkeklerin evlilik süresi kontrol edildiğinde evlilik uyumu açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Tekrar Ölçümlü Kovaryans Analiziyle hesaplanmıştır. Cinsiyetin evlilik uyumu üzerindeki temel etkisi

anlamli bulunmamıştır ($p < .05$). Cinsiyetin ve evlilik süresinin evlilik uyumu üzerindeki ortak etkisi de anlamli bulunmamıştır ($p > .05$).

Birbiriyle eş olan kadınlar ve erkeklerin evlilik süresi kontrol edildiğinde bağlanma kaygısı ve kaçınması açısından anlamli bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için iki ayrı Tek Yönlü Tekrar Ölçümlü Kovaryans Analizi yürütülmüştür. Cinsiyetin bağlanma kaygısı üzerindeki temel etkisi ve cinsiyetle evlilik süresinin bağlanma kaygısı üzerindeki ortak etkisi anlamli bulunmamıştır ($p > .05$). Cinsiyetin bağlanma kaçınması üzerindeki temel etkisi ve cinsiyetle evlilik süresinin bağlanma kaçınması üzerindeki ortak etkisi de anlamli bulunmamıştır ($p > .05$).

Bir çift içinde yer alan kadınlar ve erkeklerin evlilik süresi kontrol edildiğinde bakım verme boyutları açısından anlamli bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için üç ayrı Tek Yönlü Tekrar Ölçümlü Kovaryans Analizi yürütülmüştür. Cinsiyetin duyarlı bakım üzerindeki temel etkisi anlamli bulunmuştur (Wilks' $\lambda = .97$, $F(1, 208) = 6.49$, $p < .05$). Buna göre kadınların duyarlı bakım verme boyutundan aldığı puanlar (Ort: 5.04) erkeklerinkinden (Ort: 4.94) anlamli olarak daha yüksektir. Cinsiyetle evlilik süresinin duyarlı bakım verme üzerindeki ortak etkisi ise anlamli bulunmamıştır ($p > .05$). Cinsiyetin kontrolcü- kompulsif bakım verme üzerindeki temel etkisi ve cinsiyetle evlilik süresinin kontrolcü- kompulsif bakım verme üzerindeki ortak etkisi anlamli bulunmamıştır ($p > .05$). Cinsiyetin bakım verme kaçınması üzerindeki temel etkisi anlamli bulunmuştur (Wilks' $\lambda = .97$, $F(1, 208) = 5.45$, $p < .05$). Buna göre erkeklerin bakım verme kaçınması boyutundan aldığı puanlar (Ort: 2.61) kadınlarinkinden (Ort: 2.51) anlamli olarak daha yüksektir. Cinsiyetle evlilik süresinin bakım verme kaçınması üzerindeki ortak etkisi ise anlamli bulunmamıştır ($p > .05$).

Birbiriyle eş olan kadınlar ve erkeklerin evlilik süresi kontrol edildiğinde talep etme geri çekilme örüntüleri açısından anlamli bir farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi için iki ayrı Tek Yönlü Tekrar Ölçümlü Kovaryans Analizi yürütülmüştür. Cinsiyetin KTEG örüntüsü üzerindeki temel etkisi ve cinsiyetle evlilik süresinin KTEG örüntüsü üzerindeki ortak etkisi anlamli bulunmamıştır ($p > .05$). Cinsiyetin ETKG örüntüsü üzerindeki temel etkisi ve cinsiyetle evlilik süresinin ETKG örüntüsü üzerindeki ortak etkisi de anlamli bulunmamıştır ($p > .05$).

Bir çift içinde yer alan kadınlar ve erkeklerin evlilik süresi kontrol edildiğinde cinsel davranış sistemi alt amaçları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi için dört ayrı Tek Yönlü Tekrar Ölçümlü Kovaryans Analizi yürütülmüştür. Cinsiyetin ilişki başlatma üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmuştur (Wilks' $\lambda = .92$, $F(1, 208) = 18.93$, $p < .01$). Buna göre erkeklerin ilişki başlatma boyutundan aldığı puanlar (Ort: 3.91), kadınlarınkinden (Ort: 3.08) anlamlı olarak daha yüksektir. Cinsiyetle evlilik süresinin ilişki başlatma üzerindeki ortak etkisi ise anlamlı bulunmamıştır ($p < .05$). Cinsiyetin ilişkiyi sürdürme üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmuştur (Wilks' $\lambda = .95$, $F(1, 208) = 9.86$, $p < .01$). Buna göre erkeklerin ilişkiyi sürdürme boyutundan aldığı puanlar (Ort: 6.63), kadınlarınkinden (Ort: 5.88) anlamlı olarak daha yüksektir. Cinsiyetle evlilik süresinin ilişkiyi sürdürme üzerindeki ortak etkisi ise anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$). Cinsiyetin haz alma üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmuştur (Wilks' $\lambda = .93$, $F(1, 208) = 15.23$, $p < .05$). Buna göre erkeklerin haz alma boyutundan aldığı puanlar (Ort: 7.38), kadınlarınkinden (Ort: 6.67) anlamlı olarak daha yüksektir. Cinsiyetle evlilik süresinin haz alma üzerindeki ortak etkisi ise anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$). Cinsiyetin olumsuz tepkiler üzerindeki temel etkisi ve cinsiyetle evlilik süresinin olumsuz tepkiler üzerindeki ortak etkisi ise anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

3.2.3. Bireyler ve Çiftler Düzeyinde Korelasyon Analizi Bulguları

Kenny ve arkadaşları (2006), APIM analizlerine geçmeden önce eşlerden alınan ölçümlerin bağımlılığını ifade eden çift düzeyindeki korelasyon kat sayılarının hesaplanmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, araştırma hipotezlerini sınamadan önce, değişkenler için bireyler ve çiftler düzeyinde korelasyon katsayıları hesaplanmıştır (bkz. Tablo 9). Çiftler düzeyinde hesaplanan korelasyon katsayılarının anlamlılık düzeylerinin değerlendirilmesi için Kenny ve arkadaşlarının (2006) önerileri doğrultusunda bir dizi t testi yapılmıştır.

3.2.3.1. Bireyler Düzeyinde Korelasyon Analizi Bulguları

Hem kadınlar hem de erkekler için evlilik uyumunun, bağlanmaya ilişkin kaygıyla (sırasıyla $r = -.303$, $p < .01$, $r = -.227$, $p < .01$), bağlanmaya ilişkin kaçınmayla (sırasıyla $r = -.216$, $p < .01$, $r = -.399$, $p < .01$), kontrolcü- kompulsif bakım vermeyle (sırasıyla $r = -.315$, $p < .01$, $r = -.274$, $p < .01$), bakım verme kaçınmasıyla (sırasıyla $r = -.335$, $p < .01$, $r = -.417$, $p < .01$), olumsuz tepkilerle (sırasıyla $r = -.183$, $p < .01$, $r = -.260$, $p < .01$), ETKG ile (sırasıyla $r = -.139$, $p < .05$, $r = -.170$, $p < .05$) ve KTEG ile (sırasıyla $r = -.198$, $p < .01$, $r = -.184$, $p < .01$) ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmüştür. Hem kadınlar hem de erkekler için evlilik uyumunun, duyarlı bakım vermeyle olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir (sırasıyla $r = .433$, $p < .01$, $r = .549$, $p < .01$). Kadınlarda haz alma evlilik uyumuyla olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindeyken ($r = .301$, $p < .01$); erkeklerde ilişkiye başlama evlilik uyumuyla ters yönde anlamlı bir ilişki içindedir ($r = -.169$, $p < .01$).

Hem kadınlarda hem de erkeklerde bağlanmaya ilişkin kaygının bağlanmaya ilişkin kaçınmayla olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir (sırasıyla $r = .348$, $p < .01$, $r = .410$, $p < .01$). Ayrıca bağlanmaya ilişkin kaygı hem kadınlarda hem de erkeklerde kontrolcü- kompulsif bakım verme (sırasıyla $r = .509$, $p < .01$, $r = .374$, $p < .01$) ve bakım verme kaçınması ile ($r = .349$, $p < .01$, $r = .199$, $p < .01$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Erkeklerde bağlanmaya ilişkin kaygı ile duyarlı bakım verme arasında ters yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir ($r = -.173$, $p < .05$). Hem erkeklerde hem de kadınlarda bağlanmaya ilişkin kaçınma duyarlı bakım vermeyle (sırasıyla $r = -.347$, $p < .01$, $r = -.355$, $p < .01$) ters yönde anlamlı bir ilişki içindeyken; kontrolcü- kompulsif bakım verme (sırasıyla $r = .236$, $p < .01$, $r = .350$, $p < .01$) ve bakım verme kaçınması ile (sırasıyla $r = .309$, $p < .01$, $r = .304$, $p < .01$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Hem kadınlarda hem de erkeklerde bağlanmaya ilişkin kaygı, ilişkiye başlama (sırasıyla $r = .278$, $p < .01$, $r = .337$, $p < .01$) ve olumsuz tepkiler ile (sırasıyla $r = .323$, $p < .01$, $r = .172$, $p < .05$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Kadınlarda bağlanmaya ilişkin kaçınma ilişkiyi sürdürme ve haz alma ile ters yönde anlamlı bir ilişki içindeyken (sırasıyla $r = -.171$, $p < .05$, $r = -.141$, $p < .05$); ilişki başlatma ve olumsuz tepkiler ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir (sırasıyla $r = .207$, $p < .01$, $r = .356$, $p < .01$). Erkeklerde ise

bağlanmaya ilişkin kaçınma ile olumsuz tepkilerin olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmüştür ($r = .183, p < .01$). Kadınlarda KTEG iletişim örüntüsü, bağlanmaya ilişkin kaygı ve bağlanmaya ilişkin kaçınma ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindeyken (sırasıyla $r = .417, p < .01, r = .163, p < .05$); ETKG iletişim örüntüsü bağlanmaya ilişkin kaçınma ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir ($r = .238, p < .01$).

Duyarlı bakım verme, hem kadınlarda hem de erkeklerde kontrolcü- kompulsif bakım verme (sırasıyla $r = -.187, p < .01, r = -.262, p < .01$) ve bakım verme kaçınması ile (sırasıyla $r = -.236, p < .01, r = -.462, p < .01$) ters yönde; ilişkiyi sürdürme ile (sırasıyla $r = .215, p < .01, r = .243, p < .01$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Duyarlı bakım verme kadınlarda haz alma ile de olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir ($r = .225, p < .01$). Kontrolcü- kompulsif bakım verme, hem kadınlarda hem de erkeklerde bakım verme kaçınması (sırasıyla $r = .414, p < .01, r = .259, p < .01$) ve ETKG iletişim örüntüsü ile (sırasıyla $r = .234, p < .01, r = .194, p < .01$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Kadınlarda kontrolcü- kompulsif bakım vermenin; ilişki başlatma ($r = .319, p < .01$), olumsuz tepkiler ($r = .250, p < .01$) ve KTEG iletişim örüntüsü ($r = .322, p < .01$) ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Erkeklerde de kontrolcü- kompulsif bakım verme, olumsuz tepkiler ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir ($r = .150, p < .05$). Kadınlarda bakım verme kaçınması, ilişki başlatma ve olumsuz tepkiler ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindeyken (sırasıyla $r = .136, p < .05, r = .310, p < .01$); haz alma ile ters yönde anlamlı bir ilişki içindedir ($r = -.209, p < .01$). Erkeklerde ise bakım verme kaçınması, KTEG iletişim örüntüsü ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir ($r = .179, p < .01$).

Hem kadınlarda hem de erkeklerde ilişkiyi sürdürme, ilişki başlatma (sırasıyla $r = .453, p < .01, r = .518, p < .01$) ve haz alma (sırasıyla $r = .496, p < .01, r = .380, p < .01$) ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Ayrıca kadınlarda ilişkiyi sürdürmenin, KTEG iletişim örüntüsü ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir ($r = .180, p < .01$). Kadınlarda ilişki başlatma; haz alma ($r = .323, p < .01$), olumsuz tepkiler ($r = .165, p < .05$), ETKG iletişim örüntüsü ($r = .175, p < .05$) ve KTEG iletişim örüntüsü ($r = .171, p < .05$) ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Erkeklerde ise ilişki başlatmanın, olumsuz tepkiler ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir ($r = .185, p < .01$). Kadınlarda haz ile olumsuz tepkiler ters yönde anlamlı bir ilişki içindedir ($r = -.371, p < .01$).

Hem kadınlarda hem de erkeklerde KTEG iletişim örüntüsü ile ETKG iletişim örüntüsü olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir (sırasıyla $r = .188, p < .01$, $r = .185, p < .01$).

3.2.3.2. Çiftler Düzeyinde Korelasyon Analizi Bulguları

Kadınların evlilik uyumunun; erkeklerin evlilik uyumu ($r = .664, p < .01$), duyarlı bakım vermesi ($r = .400, p < .01$), ilişkiyi sürdürmesi ile ($r = .134, p < .01$) olumlu yönde; bağlanmaya ilişkin kaygısı ($r = -.275, p < .01$), bağlanmaya ilişkin kaçınması ($r = -.263, p < .01$), kontrolcü- kompulsif bakım vermesi ($r = -.222, p < .01$), bakım verme kaçınması ($r = -.297, p < .01$), olumsuz tepkileri ($r = -.190, p < .01$), ETKG iletişim örüntüsü ile ($r = -.089, p < .05$) ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Erkeklerin evlilik uyumunun; kadınların bağlanmaya ilişkin kaygısı ($r = -.146, p < .01$), bağlanmaya ilişkin kaçınması ($r = -.321, p < .01$), kontrolcü- kompulsif bakım vermesi ($r = -.272, p < .01$), bakım verme kaçınması ($r = -.326, p < .01$), olumsuz tepkileri ($r = -.206, p < .01$), ETKG iletişim örüntüsü ($r = -.141, p < .01$) ve KTEG iletişim örüntüsü ile ($r = -.137, p < .01$) ters yönde; duyarlı bakım vermesi ($r = .362, p < .01$), ilişkiyi sürdürmesi ($r = .124, p < .01$), haz alması ile ($r = .231, p < .01$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir.

Kadınların bağlanmaya ilişkin kaygısının, erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaygısı ($r = .383, p < .01$), bağlanmaya ilişkin kaçınması ($r = .265, p < .01$), kontrolcü- kompulsif bakım vermesi ($r = .353, p < .01$), bakım verme kaçınması ($r = .252, p < .01$), ilişki başlatması ($r = .116, p < .05$), olumsuz tepkileri ($r = .198, p < .01$), KTEG iletişim örüntüsü ile ($r = .157, p < .01$) olumlu yönde; duyarlı bakım vermesi ile ($r = -.285, p < .01$) ters yönde anlamlı ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Kadınların bağlanmaya ilişkin kaçınmasının erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaygısı ($r = .399, p < .01$), bağlanmaya ilişkin kaçınması ($r = .372, p < .01$), kontrolcü- kompulsif bakım vermesi ($r = .338, p < .01$), bakım verme kaçınması ($r = .212, p < .01$), olumsuz tepkileri ($r = .120, p < .05$) ve ETKG iletişim örüntüsü ile ($r = .103, p < .05$) olumlu yönde; duyarlı bakım vermesi ($r = -.204, p < .01$), ilişkiyi sürdürmesi ($r = -.086, p < .05$) ve haz alması ile ($r = -.093, p < .05$) ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaygısının, kadınların kontrolcü-

kompulsif bakım vermesiyle ($r = .247, p < .01$), bakım verme kaçınmasıyla ($r = .327, p < .01$), ilişkiyi sürdürmesiyle ($r = .091, p < .05$), ilişki başlatmasıyla ($r = .167, p < .05$), olumsuz tepkileriyle ($r = .121, p < .05$), ETKG iletişim örüntüsü ($r = .167, p < .01$) ve KTEG iletişim örüntüsü ile ($r = .109, p < .05$) olumlu yönde; duyarlı bakım verme ile ($r = -.101, p < .05$) olumsuz yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaçınmasının, kadınların kontrolcü- kompulsif bakım vermesiyle ($r = .340, p < .01$), bakım verme kaçınmasıyla ($r = .284, p < .01$), ilişki başlatmasıyla ($r = .190, p < .01$), olumsuz tepkileriyle ($r = .169, p < .01$), ETKG iletişim örüntüsü ($r = .198, p < .01$) ve KTEG iletişim örüntüsü ile ($r = .186, p < .01$) olumlu yönde; duyarlı bakım vermesi ile ($r = -.226, p < .01$) ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir.

Kadınların duyarlı bakım vermesinin, erkeklerin duyarlı bakım vermesiyle ($r = .352, p < .01$), ilişkiyi sürdürmeleriyle ($r = .087, p < .05$), haz almalarıyla ($r = .159, p < .01$) olumlu yönde; kontrolcü- kompulsif bakım vermeyle ($r = -.201, p < .01$), bakım verme kaçınmasıyla ($r = -.191, p < .01$), ilişkiyi başlatmasıyla ($r = -.093, p < .05$), olumsuz tepkileriyle ($r = -.255, p < .01$), ETKG iletişim örüntüsü ile ($r = -.097, p < .05$) ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Erkeklerin duyarlı bakım vermesinin, kadınların ilişkiyi sürdürmesiyle ($r = .127, p < .01$) ve haz almasıyla ($r = .327, p < .01$) olumlu yönde; kontrolcü- kompulsif bakım vermesiyle ($r = -.144, p < .05$), bakım verme kaçınmasıyla ($r = -.210, p < .01$) ve olumsuz tepkileriyle ($r = -.165, p < .01$) ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Kadınların kontrolcü- kompulsif bakım vermesinin, erkeklerin kontrolcü- kompulsif bakım vermesiyle ($r = .425, p < .01$), bakım verme kaçınmasıyla ($r = .191, p < .01$), olumsuz tepkileriyle ($r = .122, p < .01$), KTEG iletişim örüntüsü ile ($r = .091, p < .05$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Erkeklerin kontrolcü- kompulsif bakım vermesinin, kadınların bakım verme kaçınmasıyla ($r = .238, p < .01$), ilişki başlatmasıyla ($r = .157, p < .01$), olumsuz tepkileriyle ($r = .353, p < .01$), ETKG iletişim örüntüsü ile ($r = .273, p < .01$) olumlu yönde; ilişkiyi sürdürmesi ($r = -.126, p < .01$) ve haz alması ile ($r = -.159, p < .01$) ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Kadınların bakım verme kaçınmasının, erkeklerin bakım verme kaçınmasıyla ($r = .325, p < .01$), ilişki başlatmasıyla ($r = .145, p < .01$), olumsuz tepkileriyle ($r = .203, p < .01$) olumlu yönde; haz almasıyla ($r = -.157, p < .01$) ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Erkeklerin bakım verme kaçınmasının, kadınların olumsuz tepkileriyle ($r = .156, p < .01$), KTEG iletişim örüntüsü

ile ($r = .122$, $p < .01$) olumlu yönde; haz almasıyla ($r = -.198$, $p < .01$) ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir.

Kadınların ilişkiyi sürdürmesinin, erkeklerin ilişkiyi sürdürmesiyle ($r = .263$, $p < .01$), ilişki başlatmasıyla ($r = .189$, $p < .01$), haz almasıyla ($r = .173$, $p < .01$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Erkeklerin ilişkiyi sürdürmesi, kadınların haz almasıyla olumlu yönde ilişkilidir ($r = .129$, $p < .01$). Kadınların ilişki başlatması, erkeklerin ilişki başlatması ($r = .234$, $p < .01$), haz alması ($r = .116$, $p < .05$) ve olumsuz tepkileriyle ($r = .104$, $p < .05$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Kadınların haz alması, erkeklerin haz alması ile ($r = .157$, $p < .01$) olumlu yönde; olumsuz tepkileri ile ($r = -.105$, $p < .05$) ters yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Kadınların olumsuz tepkileri, erkeklerin olumsuz tepkileriyle ($r = .189$, $p < .01$) ve ETKG ile ($r = .089$, $p < .05$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Erkeklerin olumsuz tepkileri, kadınların ETKG iletişim örüntüsü ile ($r = .202$, $p < .01$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir.

Kadınların ETKG iletişim örüntüsü, erkeklerin ETKG iletişim örüntüsü ile ($r = .454$, $p < .01$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Kadınların KTEG iletişim örüntüsü, erkeklerin KTEG iletişim örüntüsü ile ($r = .314$, $p < .01$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki içindedir.

Tablo 9. Bireyler ve Çiftler Düzeyinde Korelasyon Analizi Tablosu

	EU-K	KY-K	KÇ-K	DB-K	KOB-K	KAB-K	İS-K	İB-K	H-K	OF-K	ETKG-K	KTEG-K	EU-E	KY-E	KÇ-E	DB-E	KOB-E	KAB-E	İS-E	İB-E	H-E	OF-E	ETKG-E	KTEG-E
EU-K	1																							
KY-K	.303**	1																						
KÇ-K	.216**		1																					
DB-K	.433**	-.125		1																				
KOB-K		.509**			1																			
KAB-K						1																		
İS-K	.063	.134	-.171*	.215**	.048	-.028	1																	
İB-K	-.052	.278**	.207**	-.020	.319**	.136*	.453**	1																
H-K	.301**	-.056	-.141*	.225**	-.046		.496**	.323**	1															
OF-K		.323**	.356**	-.131	.250**	.310**	-.120	.165*		1														
ETK-G-K	.183**	-.139*	.130	.238**	-.073	.234**	.064	.175*	.088	.133	1													
KTEG-G-K		.417**	.163*	-.007	.322**	.111	.180**	.171*	-.026	.140*	.188**	1												
EU-E													1											
KY-E		.146**	.321**	.272**	.326**	.327**	.091*	.167*	-.001	.121*	.167**	.109*		1										
KÇ-E		.383**	.399**	-.101*	.247**	.327**	.091*	.167*	-.001	.121*	.167**	.109*			1									
DB-E		.263**		.226**												1								
KOB-E		.400**		.352**	-.144*												1							
KAB-E																		1						
İS-E		.285**	.204**		.210**														1					
İB-E		.353**	.338**		.425**	.238**		.157**		.353**	.273**	.074								1				
H-E		.222**		.201**			.126**	.159**													1			
OF-E																						1		
ETK-G-E		.297**		.191**			.198**	.198**															1	
KTEG-G-E		.134**	.002	-.086*	.087*	-.069	-.070	.263**	.048	.129**	-.012	-.003	.069	.085	.059	-.100	.243**	.001	.021					1
EU-E		-.084	.116*	-.052	-.093*	.070	.145**	.189**	.234**	.020	.048	.048	.122	-.169*	.337**	.111	-.056	.111	.104	.518**				
KY-E		.050	-.025	-.093*	.159**	-.015		.173**	.116*	.157**	.157**	.157**	.095	-.032	-.054	.102	.112	.006	.380**	.060				
KÇ-E																								
DB-E		.198**	.120*		.122**	.203**	-.131	.104*	-.105*	.189**	.202**	.011		.172*	.183**	-.096	.150*	.127	.017	.185**	-.123			
KOB-E		.190**		.255**																				
KAB-E		-.089*	.029	.103*	-.097*	.070	.054	-.073	.063	.074	.089*	.454**	.000	-.170*	.118	.030	-.031	.194**	.087	.057	-.013	-.055	.006	1
İS-E		-.042	.157**	.028	-.039	.091*	.060	.030	.029	.027	.046	.014	.314**		.060	.062	-.036	.037	.179**	.126	.085	.083	.048	.185**
İB-E																								1
H-E																								
OF-E																								
ETK-G-E																								
KTEG-G-E																								

Not: *p<.05, **p<.01. EU= Evlilik uyumu, KY= Bağlanma kaygısı, KÇ=Bağlanma kaçınması, DB= Duyarlı bakım verme, KOB= Kontrolcü- kompulsif bakım verme, KAB= Bakım verme kaçınması, İS= İlişkiyi sürdürme, İB= İlişki başlatma, H=Haz alma, OF= Olumsuz tepkiler, ETKG= (Erkek)talep- (kadın) geri çekilme, KTEG= (Kadın) talep- (erkek) geri çekilme.

3.2.4. Hipotez Testleri

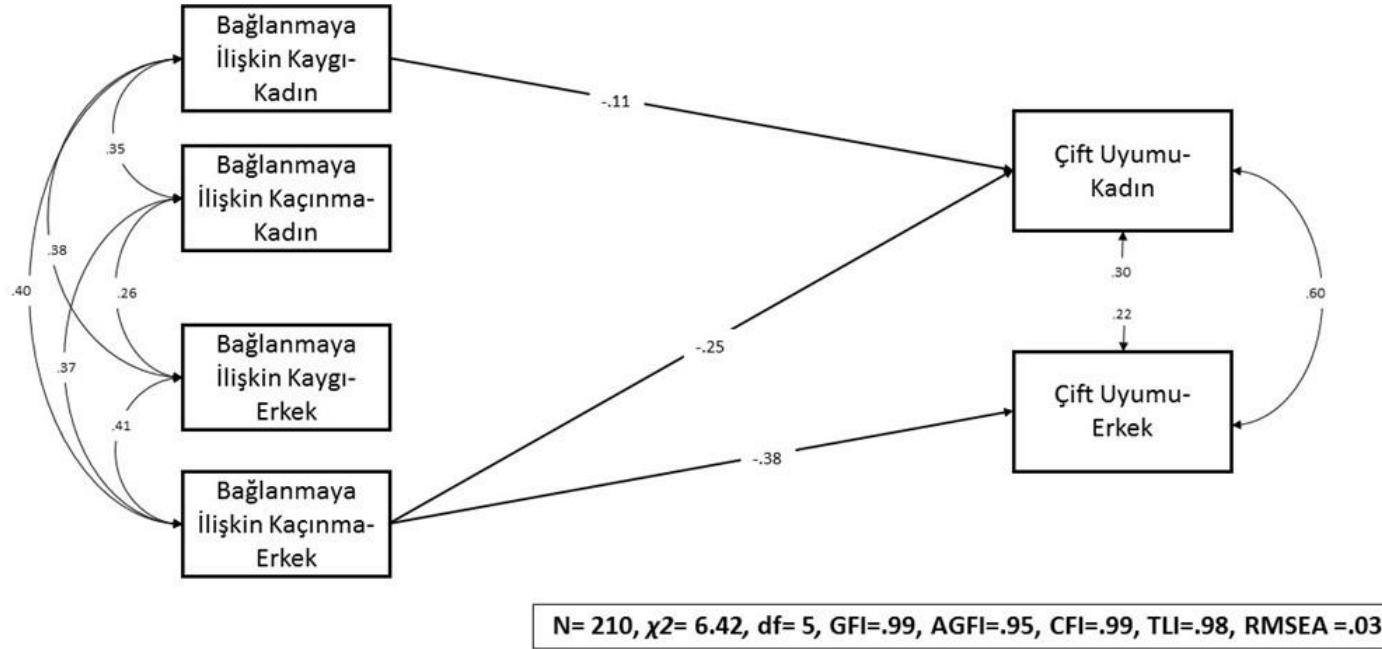
Talep etme geri çekilme iletişim örüntülerinin bağlanmaya ilişkin boyutlar, bakım vermeye ilişkin boyutlar, cinsel davranış sistemi alt amaçları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerdeki aracılık rolünü test etmek için APIM çerçevesinde bir dizi yol analizi yapılmıştır. Evlilik süresi kontrol değişkeni olarak bütün analizlere dâhil edilmiştir. Öncelikle bağlanma boyutlarının evlilik uyumu üzerindeki etkisini, bakım verme boyutlarının evlilik uyumu üzerindeki etkisini, cinsel davranış sistemi alt amaçlarının evlilik uyumu üzerindeki etkisini inceleyen yol analizleri ayrı ayrı yürütülmüştür. Ardından talep etme geri çekilme örüntülerinin bağlanma boyutlarıyla evlilik uyumu, bakım verme boyutlarıyla evlilik uyumu, cinsel davranış sistemi alt amaçlarıyla evlilik uyumu arasındaki ilişkilerdeki aracı rolü incelenmiştir. Analizlerde bağlanma boyutları, bakım verme boyutları ve cinsel davranış sistemi alt amaçları yordayıcı değişkenler (ayrı ayrı), algılanan KTEG ve ETKG iletişim örüntüleri aracı değişkenler, evlilik uyumu yordanan/sonuç değişkeni ve evlilik süresi kontrol değişkeni olarak yer almıştır.

3.2.4.1. Bağlanma Boyutları ve Evlilik uyumu: Aktör ve Partner Etkileri

Kuramsal modele dayanılarak, bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma boyutlarının, evlilik süresi kontrol edildikten sonra, evlilik uyumu üzerinde doğrudan etkilerinin gözlenmesi beklenmektedir. Bu doğrultuda Kenny, Kashy ve Cook'un (2006) önerileri doğrultusunda tüm ilişkilerin tanımlandığı tamamen doygun bir (fully saturated) model ile analiz yürütülmüştür. Doygun modelin veriyle uyum göstermediği görülmüştür. Analiz sonucunda; kadınlarda bağlanmanın kaygı boyutundan eşlerinin evlilik uyumuna giden yol ve bağlanmanın kaçınma boyutundan hem kendi evlilik uyumuna hem de eşlerinin evlilik uyumuna giden yollar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Erkeklerde de bağlanmanın kaygı boyutundan hem kendi evlilik uyumuna hem de eşlerinin evlilik uyumuna giden yollar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı olmayan bu beş yol modelden çıkarılmıştır. Modelin bu son halinin analiz sonuçlarının veri ile iyi uyum gösterdiği görülmüştür ($\chi^2(5, N=210)=6.42, p=a.d., GFI=.99, AGFI=.95, CFI=.99, TLI=.98, RMSEA=.03$).

Şekil 1'den de görülebileceği gibi APIM analizi istatistiksel olarak anlamlı olan aktör ve partner etkilerini açığa çıkarmıştır. Kadınların bağlanmaya ilişkin kaygısı kendi evlilik uyumlarını, erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaçınması da kendi evlilik uyumlarını ters yönde yordamaktadır (sırasıyla $\beta = -.11, p < .05$; $\beta = -.38, p < .01$). Ayrıca erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaçınması eşlerinin evlilik uyumunu ters yönde yordamaktadır ($\beta = -.25, p < .01$). Kaygı ve kaçınma boyutları bütün olarak, kadınların ve erkeklerin evlilik uyumları üzerindeki varyansın sırasıyla %18'ini ve %18'ini açıklamaktadır.

Şekil 1. Bağlanma Boyutları ve Evlilik uyumu: Aktör ve Partner Etkileri

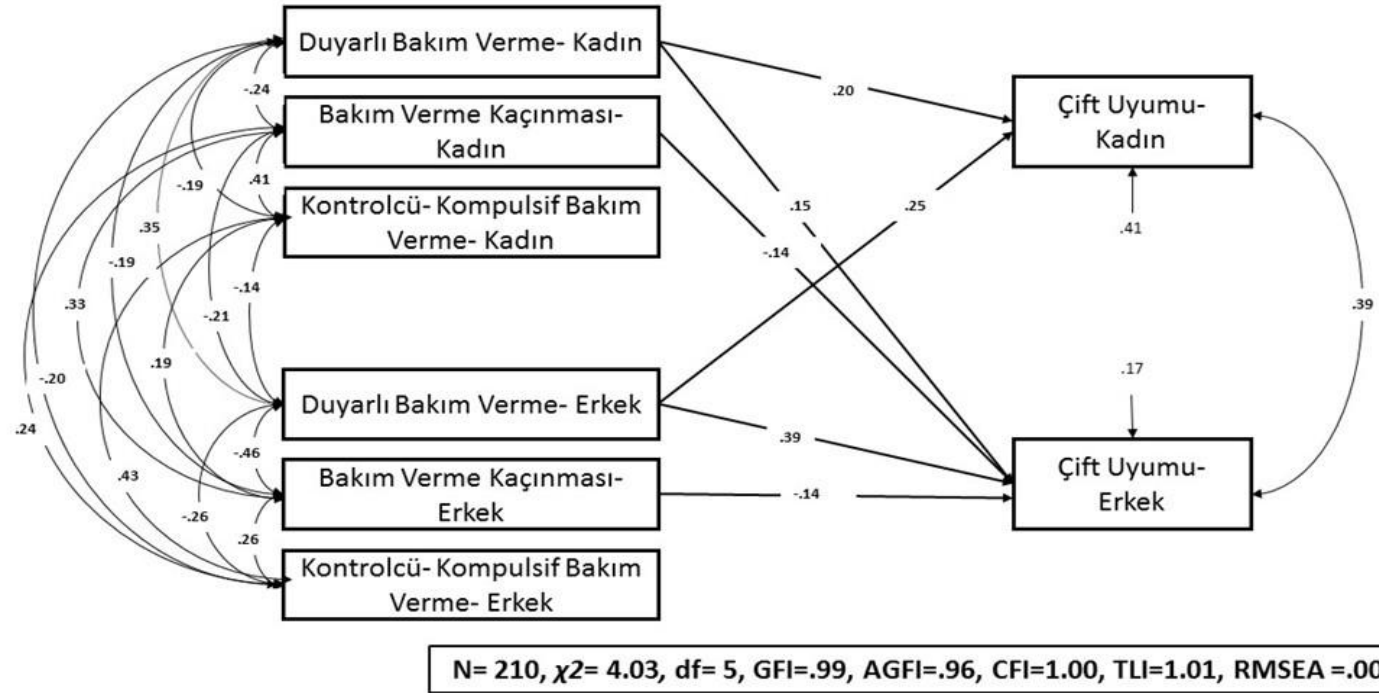
Not: Hata terimleri açıklanamayan varyansın oranlarını temsil etmektedir. Yorumlamanın kolay olması için kontrol değişkeniyle bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar gösterilmemiştir.

3.2.4.2. Bakım Verme Boyutları ve Evlilik uyumu: Aktör ve Partner Etkileri

Kuramsal model doğrultusunda, bakım verme boyutlarının, evlilik süresi kontrol edildikten sonra, evlilik uyumu üzerinde doğrudan etkilerinin gözlenmesi beklenmektedir. Bu doğrultuda Kenny, Kashy ve Cook'un (2006) önerileri doğrultusunda tüm ilişkilerin tanımlandığı tamamen doygun bir (fully saturated) model ile analiz yürütülmüştür. Analiz sonucunda; istatistiksel olarak anlamlı olmayan yollar (kontrol değişkeninden kaynaklanan yollar hariç) model dışına çıkartılmıştır. Modelin bu son hali Şekil 2'de görülmektedir. Uyum istatistikleri modelin veriyle iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir ($\chi^2(5, N=210)=4.03$, $p=a.d.$, $GFI=.99$, $AGFI=.96$, $CFI=1.00$, $TLI=1.01$, $RMSEA =.00$).

Şekil 2'den de görülebileceği gibi APIM analizi istatistiksel olarak anlamlı olan aktör ve partner etkilerini açığa çıkarmıştır. Kadınlarda ve erkeklerde duyarlı bakım verme boyutu kendi evlilik uyumlarını olumlu yönde yordamaktadır (sırasıyla $\beta = .20$, $p < .05$; $\beta = .39$, $p < .05$). Ayrıca kadınların duyarlı bakım verme boyutu eşlerinin evlilik uyumunu, erkeklerin duyarlı bakım verme boyutu eşlerinin evlilik uyumunu olumlu yönde yordamaktadır (sırasıyla $\beta = .15$, $p < .05$; $\beta = .25$, $p < .01$). Erkeklerin bakım verme kaçınması boyutu kendi evlilik uyumlarını ters yönde yordarken; kadınların bakım verme kaçınması boyutu da kendi evlilik uyumlarını ters yönde yordamaktadır (sırasıyla $\beta = -.14$, $p < .05$; $\beta = -.14$, $p < .05$). Duyarlı bakım verme ve bakım verme kaçınması boyutları bütün olarak, kadınların ve erkeklerin evlilik uyumları üzerindeki varyansın sırasıyla %14'ünü ve %39'unu açıklamaktadır.

Şekil 2. Bakım Verme Boyutları ve Evlilik uyumu: Aktör ve Partner Etkileri

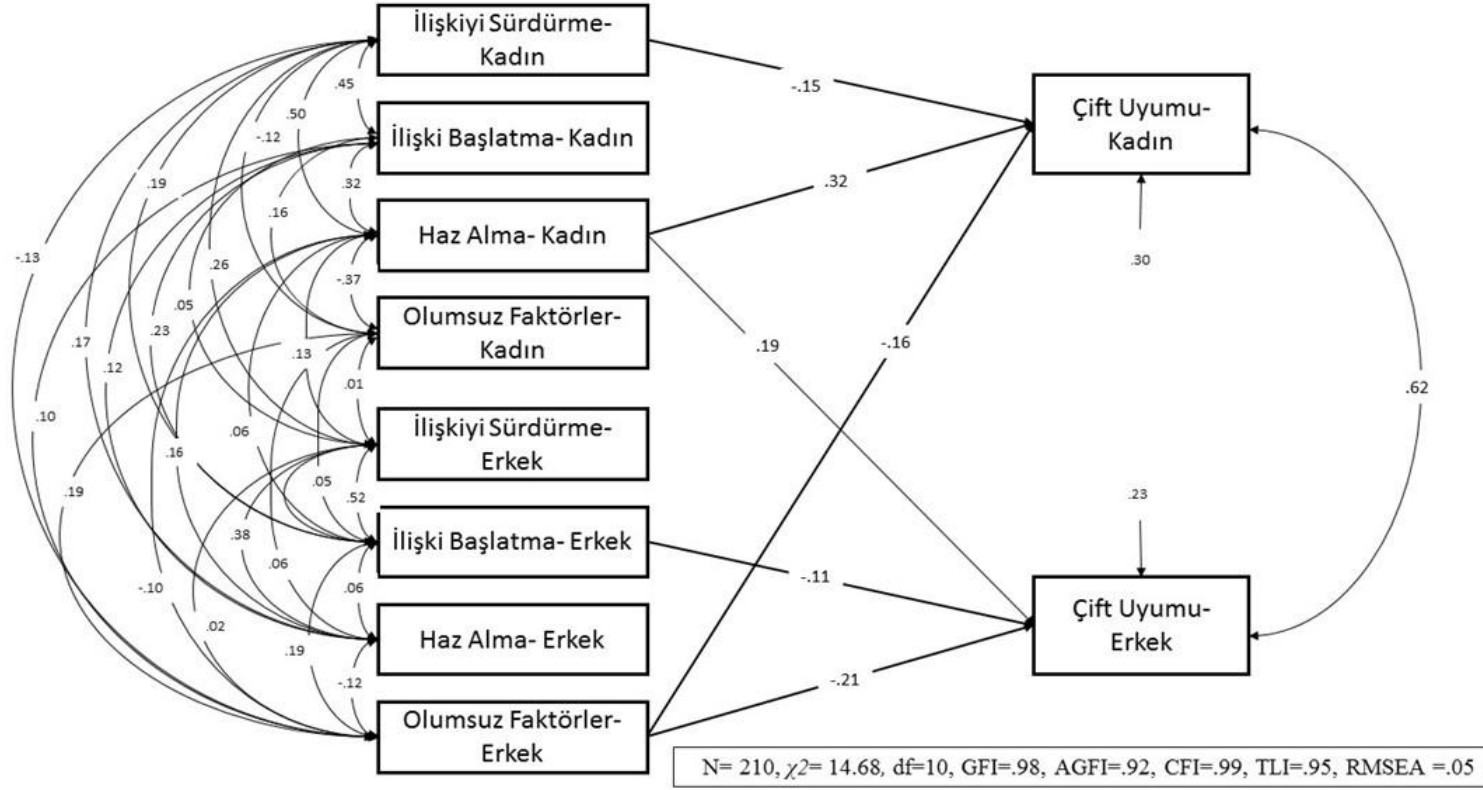
Not: Hata terimleri açıklanamayan varyansın oranlarını temsil etmektedir. Yorumlamanın kolay olması için kontrol değişkeniyle bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar gösterilmemiştir.

3.2.4.3. CDAA Boyutları ve Evlilik uyumu: Aktör ve Partner Etkileri

Kuramsal modele dayanılarak, CDAA boyutlarının, evlilik süresi kontrol edildikten sonra, evlilik uyumu üzerinde doğrudan etkilerinin gözlenmesi beklenmektedir. Bu doğrultuda Kenny, Kashy ve Cook'un (2006) önerileri doğrultusunda tüm ilişkilerin tanımlandığı tamamen doygun bir (fully saturated) model ile analiz yürütülmüştür. Analiz sonucunda; istatistiksel olarak anlamlı olmayan yollar (kontrol değişkeninden kaynaklanan yollar hariç) model dışına çıkartılmıştır. Modelin bu son halinin veriyle iyi uyum sağladığı gözlenmiştir ($\chi^2(10, N=210)=14.68$, $p=a.d.$, GFI=.98, AGFI=.92, CFI=.99, TLI=.95, RMSEA =.05).

Şekil 3'ten de görülebileceği gibi APIM analizi istatistiksel olarak anlamlı olan aktör ve partner etkilerini açığa çıkarmıştır. Kadınlarda ilişkiyi sürdürme boyutu kendi evlilik uyumunu ters yönde, haz boyutu ise kendi evlilik uyumunu olumlu yönde yordamaktadır (sırasıyla $\beta = -.15$, $p < .05$; $\beta = .32$, $p < .01$). Erkeklerde ilişki başlatma boyutu ve olumsuz tepkiler boyutu kendi evlilik uyumunu olumsuz yönde yordamaktadır (sırasıyla $\beta = -.11$, $p < .05$; $\beta = -.21$, $p < .01$). Kadınların haz boyutu eşlerinin evlilik uyumunu olumlu yönde, erkeklerin olumsuz tepkiler boyutu eşlerinin evlilik uyumunu ters yönde yordamaktadır (sırasıyla $\beta = .19$, $p < .05$; $\beta = -.16$, $p < .05$). Modelde istatistiksel olarak anlamlı bulunan bu yollar, kadınların ve erkeklerin evlilik uyumları üzerindeki varyansın sırasıyla %18'ini ve %14'ünü açıklamaktadır.

Şekil 3. CDAA Boyutları ve Evlilik uyumu: Aktör ve Partner Etkileri

Hata terimleri açıklanamayan varyansın oranlarını temsil etmektedir. Yorumlanmanın kolay olması için, kontrol değişkeniyle bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar gösterilmemiştir.

3.2.4.4. Bağlanma Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü

Kuramsal model bağlanma boyutlarının, evlilik süresi kontrol edildikten sonra, evlilik uyumunu doğrudan ve talep etme geri çekilme örüntüleri aracılığıyla dolaylı olarak yordayabileceğini önermektedir.

Bağlanma boyutlarından kaynaklanan bütün yolların; kontrol değişkeninden erkeğin algıladığı talep etme geri çekilme örüntülerine, kadının algıladığı talep etme geri çekilme örüntülerine ve evlilik uyumuna giden bütün yolların; ayrıca erkeğin algıladığı ve kadının algıladığı talep etme geri çekilme örüntülerinden evlilik uyumuna giden bütün yolların dâhil olduğu doygun bir model test edilmiştir. Kontrol değişkeninden kaynaklananlar hariç, istatistiksel olarak anlamlı bulunmayan yollar modelden çıkartıldıktan sonra açığa çıkan model standardize edilmiş parametre değişkenleri ile Şekil 4'te gösterilmiştir. Uyum istatistikleri modelin veri ile iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir ($\chi^2(29, N=210)=40.05$, $p=ad.$, $GFI=.97$, $AGFI=.93$, $CFI=.98$, $TLI=.95$, $RMSEA=.04$).

3.2.4.4.1. Aktör Etkileri

Şekil 4'te de görüldüğü gibi APIM analizi istatistiksel olarak anlamlı olan aktör etkilerini açığa çıkarmıştır. Yüksek düzeyde bağlanmaya ilişkin kaygı bildiren kadınlar, ilişkilerinde kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsüne daha sık rastlandığını bildirmiştir ($\beta = .41$, $p < .01$). Ayrıca, kadınların algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsünün sıklığındaki artışın da düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordadığı görülmüştür ($\beta = -.12$, $p < .05$). Yüksek düzeyde bağlanmaya ilişkin kaçınma bildiren kadınlar ise ilişkilerinde erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsüne daha çok rastlandığını bildirmiştir ($\beta = -.18$, $p < .01$). Öte yandan erkeklerin yüksek düzeyde bağlanmaya ilişkin kaçınma bildirmesinin ($\beta = -.16$, $p < .01$) ve kendilerinin algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsünün sıklığındaki artışın düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordadığı görülmüştür ($\beta = -.17$, $p < .01$).

Ancak, aktör etkileri istatistiksel olarak anlamlı olan bir aracılık etkisi açığa çıkarmamıştır. Kadınların algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsü, kadınların bağlanma kaygısı ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiye aracılık etmemiştir (*dolaylı etki* = -.03, *p* = ad.).

3.2.4.4.2. Partner Etkileri

Erkeklerin yüksek düzeyde bağlanmaya ilişkin kaçınma bildirmesinin eşlerinin düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordadığı gözlenmiştir ($\beta = -.27$, $p < .01$). Ayrıca kadınların yüksek düzeyde bağlanmaya ilişkin kaygı bildirmesinin, eşlerinin algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsündeki artışı yordadığı görülmüştür ($\beta = .16$, $p < .05$).

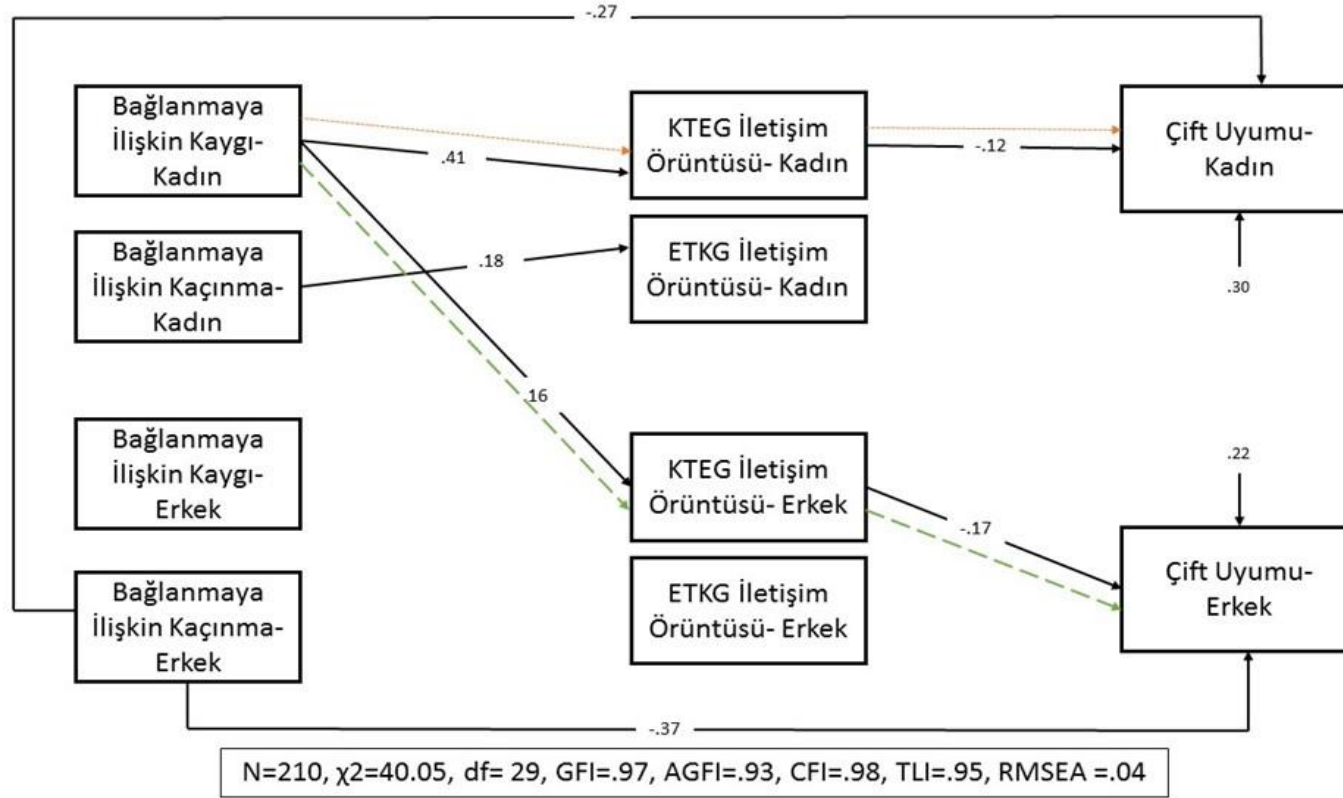
Partner etkileri, istatistiksel olarak anlamlı olan tek bir aracılık etkisi açığa çıkarmıştır. Erkeklerin algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsü, kadınların bağlanmaya ilişkin kaygısı ile erkeklerin evlilik uyumu arasındaki ilişkide tam aracı rolü üstlenmiştir (*dolaylı etki* = -.02, $p < .05$). Buna göre, kadınların bağlanmaya ilişkin kaygısı yüksek olduğunda, erkekler aralarındaki iletişimde kadınları daha talepkar, kendilerini daha kaçınmacı algılamakta, bu durum erkeklerin evlilik uyumlarının dolaylı olarak düşmesine neden olmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bağlanmaya ilişkin boyutlar kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsü söz konusu olduğunda kadının algıladığı örüntü üzerindeki varyansın %17'sini, erkeğin algıladığı örüntü üzerindeki varyansın %3'ünü açıklamaktadır. Erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsü söz konusu olduğunda da kadının algıladığı örüntü üzerindeki varyansın %3'ünü açıklayabilmektedir. Bütün model kadınların evlilik uyumu üzerindeki varyansın %18'ini, erkeklerin evlilik uyumu üzerindeki varyansın ise %22'sini açıklamaktadır.

3.2.4.4.3. Cinsiyet Etkisi

Sonuç değişkenleri üzerindeki aktör ve partner etkilerinin eşit olup olmadığının incelenmesi için ek analizler yürütülmüştür. Bu analizlerde her seferde bir tanesi olmak üzere erkeklerde ve kadınlarda birbirine karşılık gelen yollar eşitlenerek bir dizi iç-içe geçmiş model (nested models) test edilmiş; ki kare testi modelin anlamlı olup olmadığının sınanması için kullanılmıştır. Bulgular yolların kadınlarda ve erkeklerde benzer olduğunu göstermiştir.

Şekil 4. Bağlanma Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü

Not: - - - , - - - = Anlamli aracılık etkisi, - - - = Anlamli bulunmayan aracılık etkisi. Hata terimleri açıklanamayan varyansın oranlarını temsil etmektedir. Yorumlanmanın kolay olması için, kontrol değişkeniyle bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar, bağımsız değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyonları, aracı değişkenlerin ve bağımlı değişkenlerin hatalarının arasındaki korelasyonlar gösterilmemiştir.

3.2.4.5. Bakım Verme Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü

Kuramsal model bakım verme boyutlarının, evlilik süresi kontrol edildikten sonra, evlilik uyumunu doğrudan ve talep etme geri çekilme örüntüleri aracılığıyla dolaylı olarak yordayabileceğini önermektedir.

Bakım verme boyutlarından kaynaklanan bütün yolların; kontrol değişkeninden erkeğin algıladığı talep etme geri çekilme örüntülerine, kadının algıladığı talep etme geri çekilme örüntülerine ve evlilik uyumuna giden bütün yolların; ayrıca erkeğin algıladığı ve kadının algıladığı talep etme geri çekilme örüntülerinden evlilik uyumuna giden bütün yolların dâhil olduğu doygun bir model test edilmiştir. Kontrol değişkeninden kaynaklananlar hariç, istatistiksel olarak anlamlı bulunmayan yollar modelden çıkartıldıktan sonra açığa çıkan model standardize edilmiş parametre değişkenleri ile Şekil 5'te gösterilmiştir. Uyum istatistikleri modelin veri ile iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir ($\chi^2(33, N=210)=38.15, p=a.d., GFI=.97, AGFI=.93, CFI=.99, TLI=.98, RMSEA =.03$).

3.2.4.5.1. Aktör Etkileri

Şekil 5'te görüldüğü gibi APIM analizi istatistiksel olarak anlamlı olan aktör etkilerini açığa çıkarmıştır. Hem kadınların hem de erkeklerin duyarlı bakım verme boyutundan aldıkları yüksek puanlar, yüksek düzeydeki evlilik uyumunu yordamaktadır (sırasıyla $\beta = .28, p < .01, \beta = .42, p < .01$). Öte yandan kadınların bakım verme kaçınması boyutundan aldığı yüksek puanlar, düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordamaktadır ($\beta = -.16, p < .01$). Kontrolcü- kompulsif bakım verme boyutundan yüksek puan alan kadınlar, ilişkilerinde kadının talep ettiği- erkeğin geri çekildiği ve erkeğin talep ettiği- kadının geri çekildiği iletişim örüntüsüne daha sık rastlandığını bildirmiştir (sırasıyla $\beta = .30, p < .01, \beta = .16, p < .05$). Ayrıca, kadınların algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsünün sıklığındaki artışın da düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordadığı görülmüştür ($\beta = -.14, p < .01$). Bakım verme kaçınması boyutundan yüksek puan alan erkekler, ilişkilerinde kadının talep ettiği- erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsüne daha

sık rastlandığını bildirmiştir ($\beta = .15, p < .05$) ; ayrıca algıladıkları bu örüntüdeki artışın düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordadığı gözlenmiştir ($\beta = -.16, p < .01$). Kontrolcü-kompulsif bakım verme boyutundan yüksek puan alan erkekler ise, ilişkilerinde erkeğin talep ettiği- kadının geri çekildiği iletişim örüntüsüne daha sık rastlandığını bildirmiştir ($\beta = .19, p < .01$).

Aktör etkileri istatistiksel olarak anlamlı olan tek bir aracılık etkisi açığa çıkarmıştır. Kadının algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsü, kadınların kontrolcü- kompulsif bakım vermesiyle evlilik uyumları arasındaki ilişkide tam aracılık rolü üstlenmiştir (*dolaylı etki*= $-.02, p < .01$). Buna göre, kadınların bakım verme davranışları kontrolcü ve kompulsif bir nitelik kazandıkça, kendilerini erkeklerle aralarındaki iletişimde daha talepkar eşlerini daha kaçınmacı algılamakta, bu durum kendi evlilik uyumlarının düşmesine neden olmaktadır. Erkeklerin algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsü ise kendi bakım verme kaçınmalarıyla evlilik uyumları arasındaki ilişkiye aracılık etmemiştir (*dolaylı etki*= $-.01, p = ad.$).

3.2.4.5.2. Partner Etkileri

Şekil 5'te görüldüğü gibi hem kadınların hem de erkeklerin duyarlı bakım verme boyutundan aldığı puanlar, eşlerinin evlilik uyumunu olumlu yönde yordamaktadır (sırasıyla $\beta = .14, p < .05, \beta = .24, p < .01$). Kadınların bakım verme kaçınması boyutundan aldığı puanlardaki ve algıladıkları erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsündeki artış ise erkeklerin düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordamaktadır (sırasıyla $\beta = -.17, p < .01, \beta = -.10, p < .05$). Öte yandan, erkeklerin bakım verme kaçınması boyutundan aldıkları puanlardaki artış, kadınların algıladığı erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsünde düşüşü ($\beta = -.14, p < .05$), kontrolcü- kompulsif bakım verme boyutundan aldıkları puanlardaki artış ise bu örüntüdeki artışı yordamaktadır ($\beta = .25, p < .01$).). Partner etkileri istatistiksel olarak anlamlı olan iki aracılık etkisi açığa çıkarmıştır. Kadınların algıladığı erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsü, kadınların kontrolcü- kompulsif bakım vermesiyle erkeklerin evlilik uyumları arasındaki ilişkide tam aracılık rolü üstlenmiştir

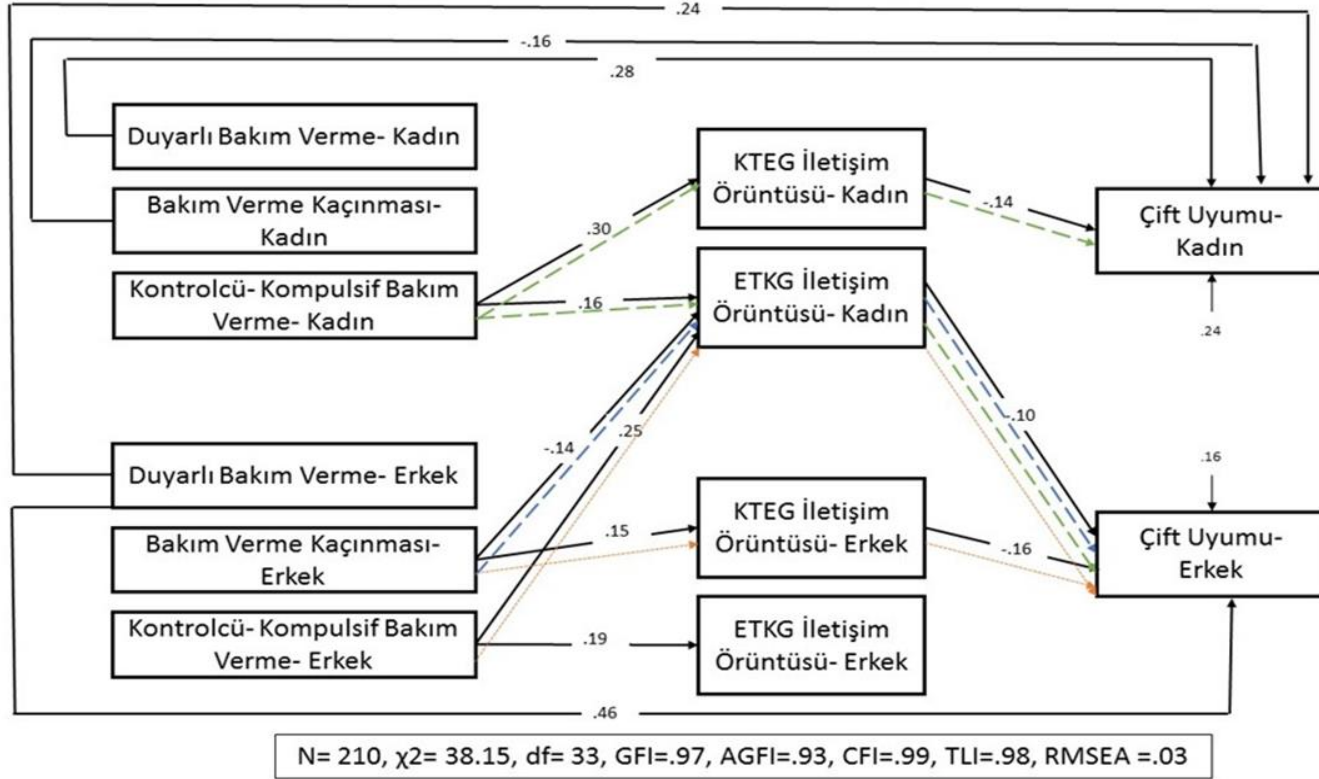
(*dolaylı etki*= -.01, $p < .05$). Buna göre, kadınların bakım verme davranışları kontrol amacı gütmeye başladıkça, eşlerini aralarındaki iletişimde daha talepkar kendilerini daha kaçınmacı algılamakta, bu durum erkeklerin evlilik uyumlarının düşmesine dolaylı olarak neden olmaktadır. Kadınların algıladığı erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsü ayrıca erkeklerin bakım verme kaçınmasıyla erkeklerin evlilik uyumları arasındaki ilişkide tam aracı rolü üstlenmiştir (*dolaylı etki*= .01, $p < .05$). Buna göre, erkeklerin bakım verme davranışları kaçınmacı bir niteliğe büründükçe, kadınlar erkeklerle aralarındaki ilişkide erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsünün sıklığının düştüğünü bildirmekte, bu durum erkeklerin evlilik uyumunun dolaylı olarak yükselmesine neden olmaktadır. Ancak bu örüntü, erkeklerin kontrolcü bakım boyutuyla evlilik uyumları arasındaki ilişkide aracılık rolü üstlenmemiştir (*dolaylı etki*= -.01, $p = ad.$).

Genel olarak değerlendirildiğinde, bakım verme boyutları kadınların algıladığı KTEG iletişim örüntüsü üzerindeki varyansın %9'unu, ETKG iletişim örüntüsü üzerindeki varyansın ise %12'sini açıklamaktadır. Erkeklerin algıladığı KTEG iletişim örüntüsü üzerindeki varyansın %2'sini, ETKG iletişim örüntüsü üzerindeki varyansın ise %4'ünü açıklamaktadır. Bütün model kadınların evlilik uyumu üzerindeki varyansın %35'ini, erkeklerin evlilik uyumu üzerindeki varyansın ise %42'sini açıklamaktadır.

3.2.4.5.3. Cinsiyet Etkisi

Sonuç değişkenleri üzerindeki aktör ve partner etkilerinin eşit olup olmadığının incelenmesi için ek analizler yürütülmüştür. Bu analizlerde her seferde bir tanesi olmak üzere erkeklerde ve kadınlarda birbirine karşılık gelen yollar eşitlenerek bir dizi iç-içe geçmiş model (nested models) test edilmiş; ki kare testi modelin anlamlı olup olmadığının sınanması için kullanılmıştır. Bulgular yolların kadınlarda ve erkeklerde benzer olduğunu göstermiştir

Şekil 5. Bakım Verme Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü

Not: — — — , — — — = Anlamli aracılık etkisi, — — — = Anlamli bulunmayan aracılık etkisi. Hata terimleri açıklanamayan varyansın oranlarını temsil etmektedir. Yorumlanmanın kolay olması için, kontrol değişkeniyle bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar, bağımsız değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyonları, aracı değişkenlerin ve bağımlı değişkenlerin hatalarının arasındaki korelasyonlar gösterilmemiştir.

3.2.4.6. CDAA Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü

Kuramsal model CDAA boyutlarının, evlilik süresi kontrol edildikten sonra, evlilik uyumunu doğrudan ve talep etme geri çekilme örüntüleri aracılığıyla dolaylı olarak yordayabileceğini önermektedir.

CDAA boyutlarından kaynaklanan bütün yolların; kontrol değişkeninden erkeğin algıladığı talep etme geri çekilme örüntülerine, kadının algıladığı talep etme geri çekilme örüntülerine ve evlilik uyumuna giden bütün yolların; ayrıca erkeğin algıladığı ve kadının algıladığı talep etme geri çekilme örüntülerinden evlilik uyumuna giden bütün yolların dâhil olduğu doygun bir model test edilmiştir. Kontrol değişkeninden kaynaklananlar hariç, istatistiksel olarak anlamlı bulunmayan yollar modelden çıkartıldıktan sonra açığa çıkan model standardize edilmiş parametre değişkenleri ile Şekil 6'da gösterilmiştir. Uyum istatistikleri modelin veri ile uyum gösterdiğine işaret etmektedir ($\chi^2(44, N=210)=60.12$, $p=a.d.$, $GFI=.96$, $AGFI=.91$, $CFI=.97$, $TLI=.94$, $RMSEA=.04$).

3.2.4.6.1. Aktör Etkileri

Şekil 6'da da görüldüğü gibi APIM analizi istatistiksel olarak anlamlı olan aktör etkilerini açığa çıkarmıştır. Kadınların cinsel davranış alt amaçlarından haz alma alt amacıyla özdeşimlerindeki artış, yüksek düzeydeki evlilik uyumlarını ($\beta = .31$, $p < .01$) ve kendi algıladıkları kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsündeki düşüşü yordamaktadır ($\beta = -.16$, $p < .05$). İlişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşimlerindeki artış ise kendi algıladıklarını kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsündeki artışı ($\beta = .23$, $p < .01$) ve düşük düzeydeki evlilik uyumlarını yordamaktadır ($\beta = -.14$, $p < .05$). Ayrıca kendi algıladıkları kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsü, evlilik uyumlarını ters yönde yordamaktadır ($\beta = -.12$, $p < .05$). Öte yandan erkeklerin cinsel davranış alt amaçlarından ilişki başlatma ve olumsuz tepkiler alt amaçlarıyla özdeşimlerindeki artış kendi düşük düzeydeki evlilik uyumlarını yordamaktadır (sırasıyla $\beta = -.15$, $p < .01$, $\beta = -.20$, $p < .01$). İlişkiyi sürdürme alt amacıyla

özdeşimlerindeki artış ise yüksek düzeydeki evlilik uyumlarını yordamaktadır ($\beta = .17, p < .05$). Ayrıca, erkeklerin algıladığı erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsündeki ve kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsündeki artış, düşük düzeydeki evlilik uyumlarını yordamaktadır (sırasıyla $\beta = -.16, p < .01, \beta = -.16, p < .01$).

Aktör etkileri istatistiksel olarak anlamlı olan iki aracılık etkisi açığa çıkarmıştır. Kadınların algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği örüntü, kadınların ilişkiyi sürdürme boyutuyla evlilik uyumları arasındaki ilişkiye kısmi olarak aracılık etmektedir (*dolaylı etki* = $-.01, p < .05$). Buna göre, kadınların ilişkilerini sürdürmek için cinsel davranışlarda bulunma eğilimi arttıkça, erkeklerle aralarındaki ilişkide kendilerinin talep ettiği erkeklerin geri çekildiği iletişim örüntüsünün sıklaştığını algılamakta, bu durum evlilik uyumlarının düşmesine dolaylı olarak neden olmaktadır. Kadınların algıladığı kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsü, kadınların haz boyutuyla evlilik uyumları arasındaki ilişkiye kısmi olarak aracılık etmektedir (*dolaylı etki* = $.01, p < .01$). Buna göre, kadınların cinsellikle ilgili olumlu duyguları ve motivasyonları arttıkça, kendilerini erkeklerle aralarındaki iletişimde daha talepkar, erkekleri daha kaçınmacı algılamakta ve bu durum kendi evlilik uyumlarının dolaylı olarak yükselmesine neden olmaktadır.

3.2.4.6.2. Partner Etkileri

Şekil 6'da görüldüğü gibi kadınların cinsel davranış alt amaçların haz alma alt amacıyla özdeşimleri artış, erkeklerin yüksek düzeydeki evlilik uyumunu yordamaktadır ($\beta = .19, p < .01$). Kadınların ilişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşimleri, erkeklerin algıladığı ETKG örüntüsünü ters yönde yordamaktadır ($\beta = -.12, p < .05$). Öte yandan, erkeklerin olumsuz tepkiler alt amacıyla özdeşimleri, kadınların algıladığı ETKG örüntüsünü olumlu yönde, kadınların evlilik uyumlarını ters yönde yordamaktadır (sırasıyla $\beta = .21, p < .01, \beta = -.16, p < .01$). Erkeklerin ilişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşimleri ise kadınların yüksek düzeydeki evlilik uyumunu yordamaktadır ($\beta = .14, p < .05$).

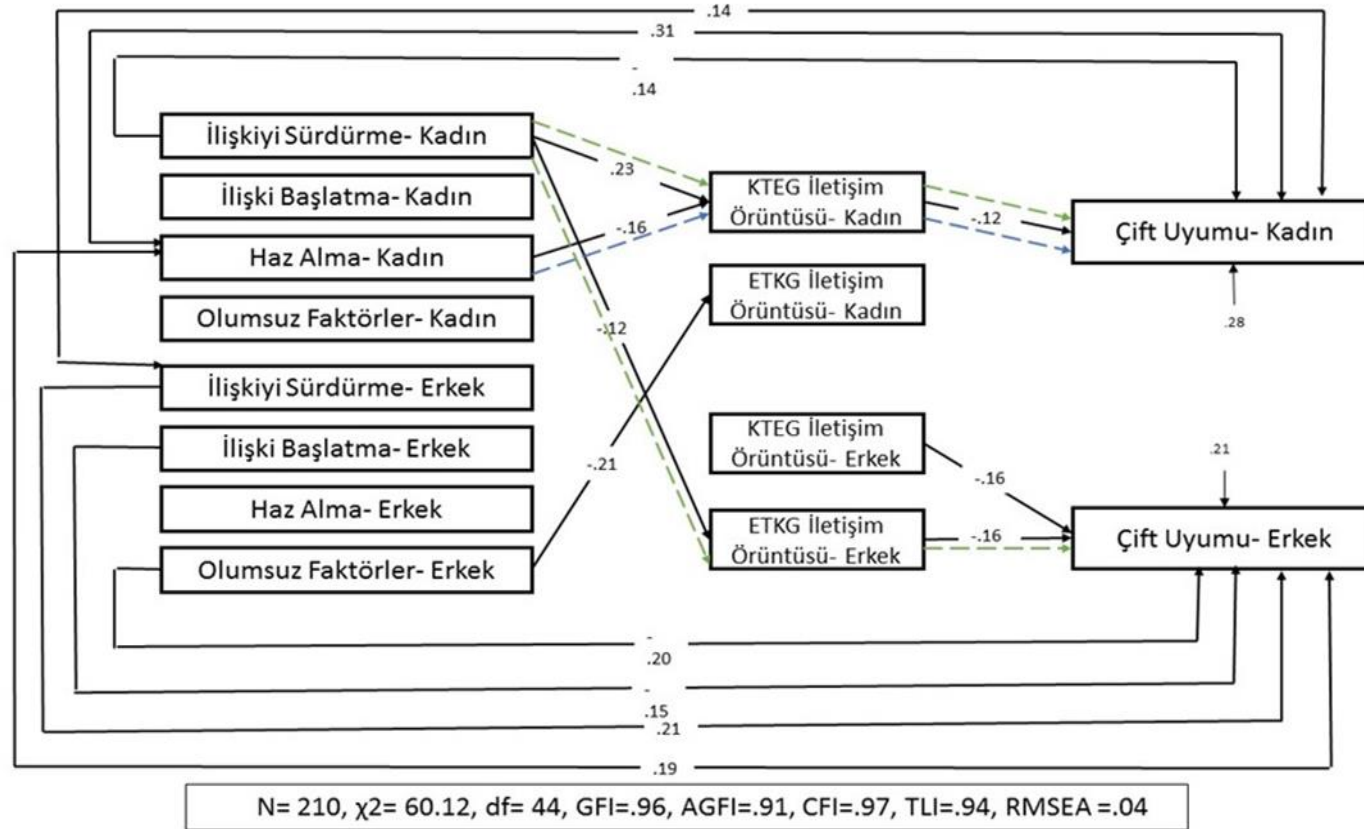
Partner etkileri istatistiksel olarak anlamlı olan tek bir aracılık etkisi açığa çıkarmıştır. Erkeklerin algıladığı erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsü, kadınların ilişki sürdürme boyutuyla erkeklerin evlilik uyumları arasındaki ilişkide tam aracı rolünü üstlenmektedir (*dolaylı etki* = .01, $p < .05$). Kadınların ilişkilerini sürdürme amacıyla cinsel davranışlarda bulunma eğilimi arttıkça, erkekler kadınlarla arasındaki ilişkide daha az erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsünün açığa çıktığını algılamakta, bu durum kendi evlilik uyumlarının dolaylı olarak yükselmesine neden olmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, CDAA boyutları kadınların algıladığı KTEG iletişim örüntüsü üzerindeki varyansın %4'ünü ve ETKG iletişim örüntüsü üzerindeki varyansın %4'ünü; erkeğin algıladığı ETKG iletişim örüntüsü üzerindeki varyansın ise %2'sini açıklamaktadır. Bütün model kadınların evlilik uyumu üzerindeki varyansın %23'ünü, erkeklerin evlilik uyumu üzerindeki varyansın ise %22'sini açıklamaktadır.

3.2.4.6.3. Cinsiyet Etkisi

Sonuç değişkenleri üzerindeki aktör ve partner etkilerinin eşit olup olmadığının incelenmesi için ek analizler yürütülmüştür. Bu analizlerde her seferde bir tanesi olmak üzere erkeklerde ve kadınlarda birbirine karşılık gelen yollar eşitlenerek bir dizi iç-içe geçmiş model (nested models) test edilmiş; ki kare testi modelin anlamlı olup olmadığının sınanması için kullanılmıştır. Bulgular yolların kadınlarda ve erkeklerde benzer olduğunu göstermiştir.

Şekil 6. CDAА Boyutları ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkide Talep Etme Geri Çekilme Örüntülerinin Aracı Rolü

Not: — — — , — — — = Anlamli aracılık etkisi, — — — = Anlamli bulunmayan aracılık etkisi. Hata terimleri açıklanamayan varyansın oranlarını temsil etmektedir. Yorumlanmanın kolay olması için, kontrol değişkeniyle bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar, bağımsız değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyonları, aracı değişkenlerin ve bağımlı değişkenlerin hatalarının arasındaki korelasyonlar gösterilmemiştir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

4.1. CİNSEL DAVRANIŞ SİSTEMİ ALT AMAÇLARI ÖLÇEĞİ'Nİ TANIMLAYAN TEMEL PSİKOMETRİK PARAMETRELERİN TARTIŞILMASI

Öncelikle ölçeğin Türk örnekleminde ortaya çıkan faktör yapısı açımlayıcı faktör analizi yöntemiyle incelenmiş ve bu yapının ölçeğin özgün haliyle benzerlik gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Herhangi bir rotasyona ya da faktör sayısında zorlamaya gidilmeden yapılan ilk temel birleşenler analizi sonucunda öz değeri birin üzerinde olan 4 faktör bulunduğu görülmüştür. Ölçeğin özgün hali de 4 faktörlü bir yapıya sahip olduğundan, ikinci faktör analizinde faktör sayısında zorlamaya gidilmeden varimax dönüştürmesi yapılmıştır. Analiz sonunda, ölçek maddelerinin tanımlanmış olan dört faktöre dağılımının ölçeğin özgün biçimiyle büyük ölçüde örtüştüğü görülmüştür. Ancak birkaç madde ölçeğin özgün halinde olduğundan farklı bir alt boyuta yüklenmiştir.

İlk faktöre yüklenen maddeler incelendiğinde cinselliğin ‘eşlerin geniş bir zaman aralığı boyunca bir arada kalmalarını sağlama’ alt amacına dair maddelerin bir araya geldiği görülmüştür. Bu faktör ölçeğin özgün halinde olduğu gibi (Maintaining the Bond) “İlişkiyi Sürdürme” (İS) olarak isimlendirilmiştir. Özgün ölçekte bu alt boyut 5 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %8.3’ünü açıklamaktadır (Birnbaum ve Gilliath, 2006). Türk örnekleminde ise İS boyutuna 1 madde daha eklenmiş ve 6 madde ile toplam varyansın %15.73’ünü açıklamıştır.

Cinsel davranışlar aracılığıyla ‘eşlerin bir araya gelmesini ve bir ilişkinin kurulmasını sağlama’ alt amacına dair maddeler ölçeğin özgün formuyla tutarlı olarak (Relationship Initiation) “İlişki Başlatma” (İB) ismi verilen alt boyutta değerlendirilmiştir. Ölçeğin özgün halinde bu alt boyut 5 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %23.1’ini açıklamaktadır (Birnbaum, Gilliath, 2006). Türk örnekleminde de bu alt boyutun aynı 5 madde ile değerlendirildiği ve toplam varyansın %15.19’ünü açıkladığı görülmüştür.

‘Olumlu duygulanımı ve cinsel güdülenmeyi arttırarak cinsel davranış sıklığını destekleme’ alt amacını yansıtan maddeler bir araya gelmiş ve (Sexual Pleasure and Motivation) “Haz Alma” (HA) boyutu altında değerlendirilmiştir. Ölçeğin özgün halinde bu alt boyut 4 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %5.8’ini açıklamaktadır (Birnbaum ve Gilliath, 2006). Türk örnekleminde, ölçeğin özgün halinde HA altında değerlendirilen “Birçok insan hemen her zaman yoğun cinsel ihtiyaç ya da istek duyar.” maddesinin İS alt boyutuna yüklendiği gözlenmiştir. Ayrıca ölçeğin özgün halinde Olumsuz Tepkiler alt boyutunda yer alan “Cinsel ilişki sırasında içim sıkılır.” ve “Cinsel ilişki sıklıkla beni fiziksel ve duygusal olarak hüsrana uğratar.” maddelerinin ölçeğe ters yüklendiği ve HA alt boyutu altında yer aldığı görülmüştür. Bu haliyle HA alt boyutu 5 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %14.19’unu açıklamaktadır.

‘Cinsel davranışlar itici, diğer kişisel ve kişilerarası amaçlarla çelişir görüldüğünde cinselliğin ifade bulmasının kısıtlanması’ alt amacına dair maddeler ölçeğin özgün formuyla tutarlı olarak (Negative Reactions) “Olumsuz Tepkiler” (OT) ismi verilen alt boyutta değerlendirilmiştir. Ölçeğin özgün halinde bu alt boyut 4 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %16.8’ini açıklamaktadır (Birnbaum ve Gilliath, 2006). Türk örnekleminde bu alt boyutun iki maddesi HA alt boyutuna kaymış, OT 2 madde ile değerlendirilmiştir. OT’nin toplam varyansın %6.33’ünü açıkladığı görülmüştür.

Ölçeğin güvenilirliği Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı ile incelenmiştir. Elde edilen Cronbach alfa değerleri İS için .82, İB için .79, HA için .77, OT için .67 ve ölçeğin bütünü için .83 olarak bulunmuştur. Alt boyutların ve testin bütünü için tutarlılık kat sayılarının istatistiksel olarak anlamlı ve güvenilirlik açısından tatmin edici olduğu söylenebilir. Ayrıca bu değerler özgün formdaki Cronbach alfa değerleriyle de örtüşmektedir (sırasıyla .76, .82, .68, .84). İki form arasındaki değerlerin birbirine yakın olduğu söylenebilir. Türk örneklemini için madde sayısı 4’ten 2’ye düşen OT’nin Cronbach alfa katsayısı azalırken, madde sayısı sayısı 4’ten 5’e yükselen HA’nın Cronbach alfa katsayısı artmıştır.

Alan yazında cinsel davranış sistemi alt amaçlarının kişilerin bağlanma boyutlarıyla ve ilişkinin niteliğine dair değişkenlerle ilişkili olabileceğine işaret edilmektedir. Bu ilişkilerin Türk örnekleminde incelenmesi için korelasyon analizleri yapılmıştır. Korelasyon analizleri sonucunda bağlanma boyutları ve ilişkisel niteliklerin CDSAAÖ alt boyutlarıyla ilişkili olduğu gözlenmiştir.

Cinsellik ve bağlanma sistemleri arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu önermesi doğrultusunda; bir kişinin, belirli bir zaman içinde, belirli bir cinsel alt amaçla özdeşimi kadar, her bir davranışsal sistemin o andaki etkinlik düzeyinin de kişinin davranışını etkilemesi beklenmektedir (Gillath ve ark., 2005). Bu beklentiyle uyumlu olarak İS alt boyutunun hem kadınlarda hem de erkeklerde bağlanmaya ilişkin kaygı ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Bağlanma kaygısının, bağlanma sisteminin etkinliğini durdurmakta yaşanan güçlüklerin düzeyini yansıttığı göz önünde bulundurulduğunda, cinsel davranışların kaygılı bağlanan ve sürekli yakınlık arayışı içinde olan bu kişiler için eşlerinin kendilerine bağlı kalmalarını ve ilişkinin sürmesini sağlama gibi amaçlarla da güdülenebileceği düşünülmektedir. Bağlanmaya ilişkin kaçınma söz konusu olduğunda ise; kadınlarda İS alt boyutunun bu bağlanma boyutuyla ters yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu, erkeklerde ise İB alt boyutunun bu bağlanma boyutuyla olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Kaçınmacı bağlanmanın, cinsel ilişkilerde sınırlı yakınlık kurma arayışına yönelik iki stratejiyle ilişkili olduğunun gözlemlendiği bildirilmektedir. Kaçınmacı bağlanan kişiler, cinsel ilişkilerden hem kaçınma eğilimi hem de rastgele eşlerle cinsel ilişkiye girme eğilimi sergilemektedir (Gillath ve ark., 2005). Buna göre; kadınların cinsel ilişkilerden kaçınarak, erkeklerin de rastgele eşlerle cinsel ilişkiye girerek sınırlı yakınlık kurma arayışını sürdürüyor olabileceği düşünülmektedir. Kadınlarda bağlanmaya ilişkin kaçınmanın, HA alt boyutu ile ters yönde anlamlı bir ilişki içinde, OT alt boyutu ile de olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olmasının bu önermeyi güçlendirdiği düşünülmektedir.

Cinsel güçlüklerin bozulan ilişki uyumunun önemli indekslerinden biri olduğu bilinmektedir (Snyder ve Berg, 1983). Cinselliğe ilişkin olumlu duygulanım ve cinsel davranışın sıklığını destekleyen inanç ve algılarla ilişkili olan HA alt boyutunun hem erkeklerde hem de kadınlarda evlilik uyumu ve ilişki doyumu ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde bulunması bu nedenle beklendik bir sonuçtur. Benzer biçimde, cinsel davranışların itici bulunması ve kısıtlanması ile ilişkili olan OT alt boyutu hem kadınlarda hem de erkeklerde evlilik uyumuyla, erkekler de ilişki doyumuyla da ters yönde anlamlı bir ilişki içinde bulunmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde birinci çalışma, ikinci çalışmada kullanılacak olan CDSAAÖ'nün kabul edilebilir sınırlarda güvenilirliğe ve geçerliğe sahip olduğunu ve

ilgilenilen örneklem olan evli kişiler üzerinde kullanılabilir olduğunu göstermiştir. Bu genel sonuç doğrultusunda, ikinci çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

4.2. ÇALIŞMANIN DEĞİŞKENLERİNDE CİNSİYETE DAYALI GÖZLENEN FARKLARIN TARTIŞILMASI

Çalışmanın örnekleminde yer alan çiftlerin evlilik uyumları üzerinde cinsiyetin etkili bir değişken olmadığı bulunmuştur. Bu bulgu Türkiye’de evlilik uyumuyla ilgili yürütülen diğer çalışmaların bulgularıyla da uyumludur (Çağ ve Yıldırım, 2013, Hamamcı, 2005, Işınso-Halat ve Hovardaoğlu, 2011, Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002). Yurt dışı alan yazınında da erkeklerin ve kadınların evlilik uyumlarının farklılaşmadığını rapor eden çalışmalar bulunmaktadır (Gordon ve Baucom, 2009, Renaud, Byers ve Pan, 1997). Öte yandan erkeklerin evlilik uyumlarının, kadınlarınkinden daha yüksek olduğunu bildiren çalışmalara da rastlanmıştır (Berg, Trost, Schneider ve Allison, 2001, Özmen ve Atik, 2010, Kallampally, Oakes, Lyons, Greer ve Gillespie, 2008). Bu çalışmalarda cinsiyete dayalı farklılığın evlilikteki geleneksel cinsiyet rollerinden kaynaklandığı önerilmektedir. Geleneksel cinsiyet rollerine dayalı evliliklerde erkeklerin daha avantajlı bir konumda olmasının evlilik uyumlarını arttırdığı öne sürülmektedir. Türkiye’de geleneksel cinsiyet rollerine dayalı evliliklerin yaygın olabileceği düşünülse de (Hortaçsu, 2007), yakın zamanlı bir çalışma modernizmdeki yükselişle beraber Türkiye’de evlilik algısının değişime uğradığını, aile içinde Türk kadınlarının gücünün arttığını, Türk erkeklerinin gücününse azaldığını bildirmektedir (Wendorf ve diğerleri, 2011). Bu nedenle çalışmaya katılan eşler arasında aile içi gücün daha dengeli olabileceği düşünülmekte; kadınların ve erkeklerin evlilik uyumu düzeyleri arasında bir farkın açığa çıkmaması anlamlı bir sonuç olarak karşılanmaktadır.

Çalışmada cinsiyetin, çiftlerin bağlanmaya ilişkin kaygısı ve kaçınması üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu bulgular, erkeklerin kadınlara göre daha yüksek düzeyde bağlanma kaçınması, daha düşük düzeyde bağlanma kaygısı bildirdiği çalışmaların sonuçlarıyla çelişiyor görünmektedir (Schimtt, 2003, 2008). Öte yandan alan yazında bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma boyutları üzerinde cinsiyet etkisinin

anlamli bulunmadığı çalışmalara da rastlanmaktadır (Buss ve Schmitt, 1993, Dunkley, Cara, Silvain, Dang, Sabrina, Chang, Boris ve Gorzalka, 2015). Çalışmaların sonuçları arasındaki bu farklılığın, örneklem özelliklerinden kaynaklanabileceği önerilmektedir (Del Giudice, 2009). Katılımcıların yer aldığı yaş aralığı söz konusu örneklem özelliklerden biridir. Buna göre, bağlanma boyutlarına ilişkin gözlenen cinsiyet farklılıklarının erken yetişkinlik döneminde en yüksek düzeyine ulaşarak, orta yaşa doğru azaldığı aktarılmaktadır. Bu çalışmada cinsiyetin, çiftlerin bağlanmaya ilişkin kaygısı ve kaçınması üzerinde etkili bir değişken olarak görünmemesinin nedeni, katılımcıların yaşının geniş bir aralığa yayılmış olması olabilir.

Bakım verme stilleri söz konusu olduğunda kadınların erkeklerden daha fazla duyarlı bakım verdiğini bildirdiği gözlenmiştir. Bu bulgu alan yazında rapor edilen diğer çalışmaların bulgularıyla uyumludur (Julal ve Carnelley, 2012, Burleson ve Hanasono, 2010). Erkeklerin de, kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde bakım verme kaçınması bildirdiği gözlenmiştir; benzer bir bulgu Feeney ve Collins (2001) tarafından da rapor edilmiştir. Kültürlerarası yürütölen cinsiyet çalışmaları, erkeklerin kadınlara kıyasla sosyal bağlarını daha az gözettiğini, diğerlerine daha az güvendiğini ve sosyal olarak daha yalıtılmış olduğunu göstermiştir (Feingold, 1994). Cinsiyete ilişkin bu farklılıkların, bakım verme stilleri söz konusu olduğunda kadınların daha çok duyarlı bakım vermesi, erkeklerin ise daha çok bakım vermeden kaçınmasıyla ifade bulunmuş olabileceği düşünölmektedir. Feeney ve Collins, (2003), bakım verme(me)ye ilişkin güdüleyicileri inceledikleri bir çalışmada, erkeklerin bakım vermemeye yatkın olduğunu gözlemiş ve bu durumun altında yatan nedenleri incelemiştir. Bu inceleme sonucunda, eşlerini bağımlı ve yardım etmesi güç algılayan, güçlük yaşamaktan hoşlanmayan, sorumluluk taşımak istemeyen erkeklerin bakım vermektan kaçındığını aktarmıştır.

Kompulsif- kontrolcü bakım verme stili açasından ise kadın ve erkekler arasında anlamli bir farka rastlanmamıştır. Bu bulgu alan yazında rapor edilen diğer çalışmaların bulgularıyla da uyumludur (Julal ve Carnelley, 2012). Kontrolcü- kompulsif bakım verme davranışlarıyla ilişkili bulunan 'kişisel yarar sağlama amacıyla bakım vermeye güdülenme' açasından da erkek ve kadınlar arasında anlamli bir farka rastlanmamıştır. Bu sonucun da elde edilen bu bulguyu desteklediği düşünölmektedir (Feeney ve Collins, 2003).

Christensen ve Heavey (1990), eşlerin ilişkilerinde algıladıkları talep etme- geri çekilme örüntüleri arasında orta düzeyde uyumluluk olduğunu aktarmıştır. Bu çalışmada da eşler ilişkilerinde algıladıkları talep etme geri çekilme örüntüleri açısından birbirinden farklılaşmamıştır. Kadınlar ve erkekler ilişkilerinde benzer düzeylerde KTEG ve ETKG örüntüsü algıladığını bildirmiştir. Bu ve önceki çalışmaların bulguları, eşlerin ilişkilerindeki talep etme- geri çekilme iletişim örüntülerine ilişkin algılarının benzeştiğine işaret etmektedir.

Cinsiyetin, cinsel davranış sistemi alt amaçları üzerinde etkili bir değişken olduğu görülmüştür. Cinsiyet farklılığı gözlenen alt amaçların tümünde erkeklerin özdeşim düzeyleri kadınlarınkinden daha yüksek bulunmuştur. Erkekler cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili alt amaçlardan ilişki başlatma, ilişkiyi sürdürme ve haz alma amaçlarıyla daha yüksek düzeyde özdeşime sahip olduğunu bildirmiştir. Olumsuz tepkiler alt amacı söz konusu olduğunda ise kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Erkekler, kadınlara kıyasla cinselliği romantik bir ilişki başlatmak için daha fazla kullanıyor görünmektedir. Cinselliği kadınlardan daha fazla haz ve keyif kaynağı olarak algılamaktadır. Yanı sıra, cinselliği kişilerarası amaçlarla da ilgili algılıyor görünmektedir. Bu sonuçlar erkeklerin kadınlarla kıyaslandıklarında cinsel ihtiyaçlarını ifade etmeye daha çok önem verdiğini (Buss ve Schmitt, 1993), kur yapmayı başlatan taraf olduğunu ve kur yapma sürecinde daha baskın bir rol üstlendiğini gösteren araştırma bulgularıyla da uyumludur (Byers ve Heinlein, 1989, O'Sullivan ve Byers, 1992). Erkeklerin ilişki başlatma ve haz alma alt amaçlarıyla daha yüksek düzeyde özdeşime sahip olması Birnbaum ve Gilliath (2006) tarafından da rapor edilen bir bulgudur. Ancak araştırmacılar ilişkiyi sürdürme alt amacı açısından kadınlar ve erkekler arasında bir farka rastlamadıklarını bildirmişlerdir. Çalışmalar arasında ortaya çıkan bu farklılık, örneklem arasındaki farklılıktan kaynaklanıyor olabilir. Birnbaum ve Gilliath (2006) çalışmasını üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme yürütmüştür. Evlilik gibi uzun süreli bir romantik ilişkiyi sürdüren erkekler için ilişkiyi sürdürme gibi kişilerarası amaçlar da önem kazanıyor olabilir.

4.3. BAĞLANMA BOYUTLARININ EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ AKTÖR VE PARTNER ETKİLERİNİN TARTIŞILMASI

Bağlanma boyutlarının, evlilik süresi kontrol edildikten sonra evlilik uyumu üzerindeki etkilerinin incelendiği model, istatistiksel olarak anlamlı aktör ve partner etkilerini açığa çıkarmıştır. Bağlanmaya ilişkin kaygı boyutu için aktör etkisi kadınlarda gözlenirken; bağlanmaya ilişkin kaçınma boyutunun aktör etkisi erkeklerde gözlenmiştir. Partner etkisi yalnızca erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaçınmasıyla kadınların evlilik uyumu arasında gözlenmiştir.

Çalışmanın bulgularına göre; kadınların yüksek düzeyde bağlanma kaygısına sahip olması kendi evlilik uyumlarını azaltmaktadır. Erkeklerin yüksek düzeyde bağlanma kaçınmasına sahip olması da hem kendi evlilik uyumlarını hem de eşlerinin evlilik uyumlarını azaltmaktadır.

Alan yazında bağlanma kaygısının romantik ilişkilerin işlevselliğine etkisini inceleyen çalışmaların bulguları belirsizdir. Bazı çalışmalar bağlanmaya ilişkin kaygının kişilerin eşlerinin ilişki kalitesi üzerinde etkisi olmadığını bildirirken (Campbell, Simpson, Kashy, Rholes, 2001), bazıları da hem kişinin kendi ilişki kalitesi hem de eşinin ilişki kalitesini yordadığını bildirmektedir (Davila, Bradbury ve Fincham, 1998, Kirkpatrick ve Davis, 1994). Bağlanmaya ilişkin kaygının sadece kişinin kendi evlilik uyumu üzerinde etkili olduğu da bildirilmektedir (Anders ve Tucker, 2000). Bu çalışmanın bulguları, bağlanmaya ilişkin kaygının evlilik uyumu üzerindeki bozucu etkisinin sadece kadınlar için gözlendiğini önermektedir. Bağlanma kaygısı yüksek kadınların daha olumsuz benlik algısına sahip olmasının ve bağlanma figürünün ihtiyaç duyulduğunda ulaşılamaz olacağını algılamalarının bunun nedeni olduğu düşünülmektedir.

Geçmiş çalışmalar, bağlanma kaçınmasının evlilik uyumuyla ters yönde ilişkili olduğunu tutarlı bir biçimde göstermektedir (Anders ve Tucker, 2000, Collins ve Read, 1990, Campbell ve ark. , 2001). Bu çalışmanın bulguları da bu sonuçları doğrular görünmektedir. Erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaçınması hem kendi evlilik uyumlarını hem de eşlerinin evlilik uyumlarını azaltmaktadır. Bağlanma kaçınması, bir güçlükle karşılaşıldığında duygulanımı bastırmak ve bağlanma ilişkisinin etkisini en aza indirmek

için diğerleri hakkında daha olumsuz algılara, benlik hakkında daha koruyucu ve olumlu algılara sahip olmayı yansıtmaktadır (Shi, 2003). Bu nedenle kaçınmacı kişiler yakın olmaktan daha çok rahatsızlık duymaktadır. Aralarındaki bağı kaybetme korkusunu yönetebilmenin bir yolu olarak eşlerinden uzaklaşmayı seçebilmektedir. Bu durum eşleri tarafından reddedilme ya da en azından ihtiyaçlarına duyarlı olunmama olarak deneyimleniyor olabilir (Kunce ve Shaver, 1994). Bu geri çekilme ve yakınlık kurma korkusu nedeniyle, kaçınmacı bireyler yakın ilişkilerde beklediği reddedilmeyi gerçek kılarak; eşlerinin evlilik uyumlarını azaltıyor ve kendileri de daha az tatmin edici ilişkiler yaşıyor olabilir (Pistole ve Arricale, 2003).

Bağlanma kaygısının ve kaçınmasının evlilik uyumu üzerindeki etkisinde gözlenen cinsiyet farklılıklarının, kadınların erkeklere kıyasla bağlılığa ve ilişkilenemeye daha fazla önem vermesiyle açıklanabileceği düşünülmektedir (Gilligan, Taylor ve Sullivan, 1995). Cinsiyetlerinin getirdiği bu temel farklılık nedeniyle, kadınlar için erkeklere kıyasla ilişkilerde algılanan yakınlık daha önemli bir yere sahip olabilir. Bu nedenle bağlanma figürünün algılanan ulaşılabilirliği ile ilgili endişe duymayla karakterize olan bağlanma kaygısının erkeklere kıyasla kadınların evlilik uyumu üzerinde daha belirleyici bir değişken olduğu düşünülmektedir. Benzer biçimde kadınlar, yakınlığı ve ilişkili olmayı önemseyen için erkeklerin kaçınmasından da daha çok etkileniyor olabilir. Öte yandan benlikleri ayrışmayı sürdürme etrafında şekillenen erkeklerde, yakınlık sağlamayla ilgili endişelerle eşlerinin ilişkisel kaygı ya da kaçınması evlilik uyumları açısından belirleyiciliğe sahip olmayabilir.

4.4. BAKIM VERME STİLLERİNİN EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ AKTÖR VE PARTNER ETKİLERİNİN TARTIŞILMASI

Bakım verme stillerinin, evlilik süresi kontrol edildikten sonra evlilik uyumu üzerindeki etkilerinin incelendiği model, istatistiksel olarak anlamlı aktör ve partner etkilerini açığa çıkarmıştır. Duyarlı bakım boyutu için aktör ve partner etkileri hem kadınlarda hem de erkeklerde gözlenmiştir. Bakım verme kaçınması boyutu için aktör etkisi erkeklerde;

partner etkisi kadınların bakım verme kaçınmasıyla erkeklerin evlilik uyumu arasında gözlenmiştir.

Çalışmanın bulgularına göre; hem erkeklerin hem de kadınların yüksek düzeyde duyarlı bakım vermesi hem kendi hem de eşlerinin evlilik uyumunu arttırmaktadır. Erkeklerin yüksek düzeyde bakım verme kaçınmasına sahip olması kendi evlilik uyumunu, kadınların yüksek düzeyde bakım verme kaçınmasına sahip olması ise eşlerinin evlilik uyumunu azaltmaktadır.

Alan yazında geçmiş çalışmalar duyarlı bakım vermenin hem bakım verenin (Acitelli ve Antonucci, 1994, Collins ve Feeney, 1996, Feeney, 2005, Feeney, 2000, Impett, Gable ve Peplau, 2005, Julien ve Markman, 1991, Kane ve ark., 2007, Reizer, 2014) hem de eşinin evlilik uyumunu arttırdığını (Feeney, 2005) tutarlı bir biçimde göstermiştir. Eşlerin birbirlerine sevgilerini ve bağlılıklarını ifade etmesinin pek çok yolu olsa da, birbirlerine ihtiyaç anında duyarlı bakım ve ilgi göstermelerinin ilişkinin güvenliliğini pekiştirerek, her iki eşin de duygusal ve fiziksel iyilik halini iyileştirdiği önerilmektedir (Collins ve ark., 2006). Romantik eşler rahatlık, destek ve güvenlik sağlamak için birbirlerine ihtiyaç duymaktadır ve gönüllülüğü içeren böyle bir destek verme ve alma, her iki eş için de ilişkinin kalitesini ve süreğenliğini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (Collins ve Feeney, 2000). Öte yandan, böyle bir desteği ver(e)memenin evlilik uyumunu azaltması beklenmektedir. Bu beklentiyle uyumlu olarak çalışmada bakım verme kaçınmasının evlilik uyumunu azalttığı gözlenmiştir. Yüksek düzeyde bakım verme kaçınması sergileyen kişilerin, bakım verme sistemlerinin bir tehdidin varlığına bağlı olmadığı; daha ziyade bu kişilerin kendilerini bir “kaçınma kabuğuna” sararak yaşamdaki pek çok güçlükle başa çıkmaya çalıştığı ancak bu durumun diğerlerinin ihtiyaçlarına karşı göreceli olarak kayıtsız hale gelmelerine neden olduğu önerilmektedir. Bu sosyal kayıtsızlığın, romantik ilişkilerde kişileri daha yüksek düzeyde ilişki doyumu sağlamalarını kolaylaştıracak bakım vermenin yararlarından da uzaklaştırdığı gösterilmiştir (Reizer, 2014). Bakım verme kaçınması ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerde cinsiyet farklılıkları gözlenmiştir. Söz gelimi, kadınların bakım verme kaçınması kendi evlilik uyumlarından ziyade, erkeklerin evlilik uyumunu bozucu yönde bir etki göstermektedir. Erkeklerin bakım verme kaçınması da yine kendi evlilik uyumlarını azaltmaktadır. Cinsiyet çalışmalarından gelen bulgular, kadınların erkeklere kıyasla çok daha geniş bir sosyal destek ağına sahip olduğunu, çok sayıda kaynaktan destek sağlayabildiğini

gösterirken; erkeklerin sosyal destek almak için özellikle eşlerine dayanmaya eğilimli olduğunu göstermiştir (Antonucci ve Akiyama, 1987, Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley 1988). Bu nedenle, erkeklerin evlilik uyumu, kadınlarınkine kıyasla bakım verme kaçınmasından daha çok etkileniyor olabilir. Ayrıca kadınların kaçınıcı davranışlarının kültürel olarak daha az onaylanmasının da bu duruma katkısı olabileceği düşünülmektedir. Bakım verme rolü, kadınların sosyalizasyon süreçlerinde onlara yüklenen önemli rollerden biridir. Evlilikte de bu rolün karşılanmasına ilişkin beklentiler erkeklerden ziyade kadınlara dönük olabilir. Bu nedenle evlilik içinde bakım vermenin kadınlar tarafından sergilenmemesi ya da kısıtlanması, aksi yöndeki beklentilerini boşa çıkararak eşlerinin evlilik uyumunu azaltıyor olabilir. Erkeklerle yönelik böyle bir kültürel beklentinin olmayışı, erkeklerin bakım verme kaçınmasının kendi evlilik uyumlarını azaltırken eşlerininkini etkilememesiyle sonuçlanıyor olabilir.

Çalışmada kontrolcü- kompulsif bakım vermenin evlilik uyumu üzerinde etkili bir değişken olmadığı gözlenmiştir. Bu bulgu, önceki bulgularla bir arada değerlendirildiğinde; eşlerin bakım verme konusundaki kaçınmacı davranışlarının, daha girici ve kontrolcü davranışlara kıyasla evlilik uyumunu daha çok etkilediğini ve bu etkinin olumsuz yönde olduğunu öneriyor olabilir. Öte yandan, kontrolcü- kompulsif bakım vermenin evlilik uyumu üzerinde başka bir aracı değişken üzerinden dolaylı etkiye sahip olması da söz konusu olabilir.

4.5. CİNSEL DAVRANIŞ SİSTEMİ ALT AMAÇLARININ EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ AKTÖR VE PARTNER ETKİLERİNİN TARTIŞILMASI

Kişilerin cinselliği farklı amaçlara ulaşmak için kullandığı ve bu durumun cinselliği deneyimleme ve ifade etme biçimlerini şekillendirdiği kavrayışı işlevsel yaklaşımdan kaynaklanmaktadır (Snyder ve Cantor, 1998). Bu yaklaşıma göre, davranışı anlamının en önemli birleşeni, onun hizmet ettiği amaçları anlamaktır. Bu yaklaşım farklı amaç ve ihtiyaçlarla güdülenen cinsel davranışların farklı sonuçlarla ilişkili olduğunu önermektedir. Bu görüşle uyumlu olarak, test edilen modelde, cinsel davranışlar tarafından karşılandığı düşünülen farklı amaç ve ihtiyaçların evlilik uyumuyla ilişkisi

incelenmiştir. Cinsel davranış sistemi alt amaçlarının, evlilik süresi kontrol edildikten sonra evlilik uyumu üzerindeki etkilerinin incelendiği bu modelde, istatistiksel olarak anlamlı aktör ve partner etkileri açığa çıkmıştır. Haz alma ve ilişkiyi sürdürme boyutu için aktör etkisi sadece kadınlar için gözlenmiştir. İlişki başlatma ve olumsuz tepkiler boyutları için aktör etkisi de sadece erkekler için gözlenmiştir. Partner etkileri; kadınların haz alma boyutuyla erkeklerin evlilik uyumu arasında ve erkeklerin olumsuz tepkiler boyutuyla kadınların evlilik uyumu arasında gözlenmiştir.

Çalışmanın bu bulgularına göre, kadınların haz alma alt amacıyla özdeşimlerindeki artış, hem kendi hem de eşlerinin evlilik uyumlarını arttırmaktadır. Kadınların ilişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşimlerindeki artış ise, kendi evlilik uyumunu azaltmaktadır. Erkeklerin ilişki başlatma ve olumsuz tepkiler alt amaçlarıyla özdeşimindeki artış kendi evlilik uyumunu azaltmaktadır. Erkeklerin olumsuz tepkiler alt amacıyla özdeşimlerindeki artış, eşlerinin de evlilik uyumunu azaltmaktadır.

Fiziksel ve duygusal olarak iyi hissettirdiği, heyecan verici olduğu için cinselliği deneyimliyor olmanın; güçlü bir cinsel arzusuyla ve cinsellikle ilgili olumlu duygularla ilişkili olduğu gösterilmiştir (Cooper, Shapiro ve Powers, 1998). Çalışmanın bulguları, bu güçlü arzunun ve olumlu duyguların, evlilik uyumu üzerinde de etkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgular önceki çalışmanın bulgularıyla da uyumludur (Birnbaum ve Gillath, 2006). Bu alt amaç fiziksel yakınlığı ve yakın teması arttırarak eşler arasındaki bağı güçlendiriyor ve evlilikteki uyumu arttırıyor olabilir (Birnbaum, 2014, Hazan ve Zeifman, 1994). Ancak bu ilişki sadece kadınların haz alma boyutuyla özdeşimleriyle kendilerinin ve eşlerinin evlilik uyumu arasında gözlenmiştir.

Çalışmada ilişkiyi sürdürme amacıyla cinsel davranışlarda bulunmadaki artış, düşük evlilik uyumuyla ilişkili bulunmuştur. Bu bulgu beklenmedik bir sonuçtur. İlişki sürdürme amacıyla özdeşim kuran kişilerin cinselliği, eşlerine ilgilerini ifade etme ya da onların ilgisini çekme, duygusal yakınlıklarını gösterme ya da eşlerinin duygusal yakınlığını sağlama için kullanabildiği ve bu durumun da eşleriyle aralarındaki duygusal bağı güçlendirebileceği düşünülmektedir. Güçlenen duygusal bağın da, ilişki uyumunu arttırması beklenmektedir. Öte yandan, kuramsal olarak, bir kişi için cinsel davranışların güdüleyicisinin dışsal bir kaynak olmasının, bu kişi için cinselliğin içsel güdüleyicilerinin zayıf olmasıyla ilişkili olduğu önerilmektedir. Ayrıca bu durumun, kişisel yetersizlik

hissiyle ilişkili olduğu ve kişileri dışsal baskılar karşısında daha kırılğan hale getirdiği de öne sürülmektedir (Cooper ve ark., 2006). Bu önermeyle uyumlu olarak cinsel davranışları eşlerinin onayını ve ilgisini elde etme amacıyla yüksek düzeyde güdülenen kişilerin zayıf benlik algılarına sahip olduğu, cinsellikle ilişkili olumsuz duygulanım sergilediği gösterilmiştir (Cooper, Shapiro ve Powers, 1998). Bu çerçevede, ilişkiyi sürdürme amacıyla cinsel davranışlarda bulunmadaki artışın, düşük evlilik uyumuyla ilişkili bulunması anlaşılır bir sonuç olabilir. Ancak bu ilişki sadece kadınların ilişkiyi sürdürme boyutuyla özdeşimleri ve kendi evlilik uyumu arasında gözlenmiştir.

Cinsel birleşmenin romantik ilişki başlatma amacıyla kullanılabilmesine ve ilişkiyi üzerine inşa etme için önemli bir temel olduğuna ilişkin inançları temsil eden ilişki başlatmanın bağlanma içermeyen cinsel ilişkilere girme istekliliğiyle olumlu bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir (Birnbaum ve Gillath, 2006). Bu şekilde cinselliği kısıtlayıcı olmayan bir biçimde deneyimleyen kişiler, “olası bir cinsel deneyim için duyulan isteği” karşı cinsten kişilerle arkadaşlık başlatmaları için en önemli neden olarak göstermiştir (Bleske-Rechek ve Buss, 2001). Bu nedenle cinsel birliktelik yoluyla kısa süreli ya da uzun süreli romantik ilişkiler başlatılabilecek olsa da, ilişki başlatma amacıyla yüksek düzeyde özdeşim kuran kişilerin tercihinin kısa süreli ilişkilerden yana olabileceği düşünülmektedir. Bu durumun da evlilik gibi uzun süreli ve bağlılık taahhüdü içermesi beklenen bir ilişkide ilişkiyel uyumla olumsuz yönde ilişkili olması beklenmektedir. Bu beklentiyle uyumlu olarak çalışmada olumsuz tepkiler alt amacıyla özdeşimdeki artışın, evlilik uyumundaki azalmayla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ancak bu ilişki sadece erkeklerin ilişki başlatma amacıyla özdeşimleri ve kendi evlilik uyumu arasında gözlenmiştir.

Cinselliği sıkıcı ve engelleyici olarak deneyimlemek ilişkiyel uyumdaki bozulmayı arttırmaktadır (Birnbaum ve Gillath, 2006, Kaplan, 1974, Snyder ve Berg, 1983). Bu çalışmada da olumsuz tepkiler alt amacıyla özdeşimdeki artışın evlilik uyumunun azalmasıyla ilişkili olduğu gösterilmiştir. Ancak bu ilişki sadece erkeklerin olumsuz tepkiler boyutuyla özdeşimleriyle kendilerinin ve eşlerinin evlilik uyumu arasında gözlenmiştir.

Cinsel davranış, hem biyolojik hem de kültürel olarak cinsiyetten güçlü bir biçimde etkilenmektedir. Bu nedenle, çalışmanın bulgularında cinsiyet farklılıklarının açığa

çıkması beklendik bir durumdur. Bağlanma ilişkili özellikler söz konusu olduğunda kaygının erkeklerinkine kıyasla kadınların cinsel davranışları üzerinde daha zararlı olduğu, bu durumun kültürel olarak belirlenen cinsiyet rollerinin kadınların bağlanma kaygısının etkilerini arttırmasıyla da ilgili olduğu önerilmektedir (Collins ve ark., 2006). Bu önerme görgül olarak da desteklenmiştir (Collins ve ark., 2002). Bu nedenle bu çalışmada, bağlanma kaygısıyla ilişkili olduğu bilinen ilişkiyi sürdürme alt amacının sadece kadınların evlilik uyumunu azaltması anlaşılabilir. Öte yandan, erkekler söz konusu olduğunda bağımsızlığa ve duygusal kontrole vurgu yapan cinsiyet rollerinin bağlanma kaygısının cinsel davranışlar üzerindeki olumsuz etkilerini hafiflettiği önerilmektedir. Ancak bu cinsiyet rollerinin, erkekler için bağlanma kaçınmasının cinsel davranışlar üzerindeki olumsuz etkilerini arttırdığı da öne sürülmektedir (Collins ve ark., 2006). Bu önerme görgül olarak da desteklenmiştir (Collins ve ark., 2002). Bu nedenle bu çalışmada, bağlanma kaçınmasıyla ilişkili olduğu bilinen ilişki başlatma amacının sadece erkeklerin evlilik uyumunu azaltması anlaşılabilir. Öte yandan, kadınlara ilişkin cinsiyet kalıp yargılarının, duygusal dışavurumu, bakım vermeyi ve sıcakkanlılığı arzu edilir olarak vurgulaması, kadınların cinsel davranışları üzerinde kaçınmayı etkisizleştiriyor olabilir.

Erkeklerin haz alma amacıyla özdeşimlerinin, kadınların da olumsuz tepkiler amacıyla özdeşimlerinin hem kendi hem de eşlerinin evlilik uyumuyla ilişkili olmaması ilginç bir sonuçtur. Birnbaum ve Gillath (2006) bu alt amaçların hem kadınlarda hem de erkeklerde ilişki doyumuyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ancak araştırmacılar, bu ilişkinin olumsuz tepkiler ve ilişki doyumu arasında daha güçlü olduğunu da bildirmiştir. Bu çalışmanın söz konusu alt amaçlara ilişkin bulguları, evli kadınlarda cinselliğe ilişkin olumlu duygulanım ve güdülenmenin, evli erkeklerde ise cinselliğe ilişkin olumsuz duygulanım ve cinselliğin ifade bulmasının kısıtlanmasının hem kendi evlilik uyumunu hem de eşlerinin evlilik uyumunu yordadığını göstermektedir. Sonuçlar arasındaki bu kısmi farklılık, örneklem özelliklerinden kaynaklanabiliyor olabilir. Birnbaum ve Gillath (2006) çalışmasını üniversite öğrencileriyle yürütmüştür. Cinselliğe ilişkin olumlu ve olumsuz duyguyla inançların ilişkisel uyumla ilişkisinde cinsiyet farklılıkları evli bireyler için daha belirleyici görünmektedir.

4.6. BAĞLANMA BOYUTLARIYLA EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE TALEP ETME GERİ ÇEKİLME İLETİŞİM ÖRÜNTÜLERİNİN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI

Talep etme geri çekilme iletişim örüntülerini inceleyen çalışmalar, bu örüntülerin evlilik uyumu üzerindeki bozucu etkisini tutarlı bir biçimde göstermiştir (Christensen, 1987, Christensen ve Heavey, 1990, Heavey ve ark., 1993, Noller ve White, 1990, Noller ve ark. 1994). Bu çalışmanın amaçlarından biri talep etme geri çekilme örüntülerinin; bağlanma boyutları ve evlilik uyumu arasındaki aracı rolünü de incelemektir. Bu amaç doğrultusunda evlilik süresi kontrol edilerek, KTEG ve ETKG örüntüleri, bağlanma boyutları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir.

Çalışmanın önceki bulgularıyla tutarlı olarak; bağlanmaya ilişkin kaçınma boyutunun aktör etkisi erkeklerde gözlenmiştir. Erkeklerin bağlanmaya ilişkin kaçınmasıyla kadınların evlilik uyumu arasında da partner etkisi gözlenmiştir.

Modelin test edilmesinin ardından elde edilen diğer bulgulara göre; hem kadınların hem de erkeklerin algıladığı KTEG iletişim örüntüsündeki artış kendi evlilik uyumlarını azaltmaktadır. Benzer bir aktör etkisi ETKG iletişim örüntüsü için gözlenmemiştir. Kadınların bağlanmaya ilişkin kaygısındaki artış kendilerinin ve eşlerinin algıladığı KTEG iletişim örüntüsünü arttırmaktadır. Kadınların bağlanmaya ilişkin kaçınmasındaki artış ise kendilerinin algıladığı ETKG iletişim örüntüsündeki artışı yordamaktadır.

Alan yazındaki çalışmalar talep etme geri çekilme örüntülerinin doğuracağı ilişkisel sonuçlar açısından, bu örüntülerdeki cinsiyete dayalı rollerin belirleyici olduğunu önermektedir. KTEG örüntüsünün hem mevcut evlilik uyumu hem de zaman içinde evlilik uyumundaki azalma üzerindeki değişimi diğer çatışma çözme örüntülerinden çok daha iyi açıkladığı aktarılmaktadır (Kurdek, 1995). Her ne kadar ETKG örüntüsünün de düşük evlilik uyumu ve erkeklerin şiddet uygulama davranışıyla ilişkili olduğu gösterilmiş olsa da (Babcock ve diğerleri, 1993), şiddetin var olmadığı ilişkilerde KTEG örüntüsünün ETKG örüntüsüne kıyasla daha yıkıcı etkileri olduğu bildirilmektedir (Roberts, 2000). ETKG örüntüsünün ancak olumsuz bir bağlamda yer aldığı (Smith, Vivian ve O'leary, 1991) ve düşmanlıkla birleştiğinde evlilik uyumu üzerinde yıkıcı

etkilerinin olduğu aktarılmaktadır (Roberts, 2000). Çalışmanın bulguları da, KTEG iletişim örüntüsünün eşlerin evlilik uyumları üzerinde ETKG iletişim örüntüsüne kıyasla daha belirleyici olduğunu önermektedir.

Alan yazında bağlanma ve talep- etme geri çekilme iletişim örüntüsü arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalarda “talep etme ve geri çekilmenin” fiziksel ve duygusal yakınlığı düzenlemek için kullanılan bağlanma ilişkili stratejiler olduğu önerilmektedir (Allison ve ark., 2008). Buna göre, kaygılı örüntüleri fazla olan kişilerin duygusal ve fiziksel yakınlığı arttırmak için çatışma çözümünde zorlayıcı ve talepkar yaklaşım biçimleri kullandığı, kaçınıcı ve korkulu örüntülere sahip olanların ise bu yakınlığı azaltmak için uzaklaşmaya yönelik yaklaşım biçimleri kullandığı gözlenmiştir (Allison ve ark., 2008). Bu çalışmada elde edilen bulgular da, bağlanma kaygısı yüksek kadınların, bağlanma figürünün ulaşılabilirliğine dair endişe duymaları nedeniyle, yakınlık ve güvence sağlamak adına çatışma çözümünde daha zorlayıcı ve daha talepkar davranabileceğine işaret etmektedir. Kadınların bu davranış eğilimleri, her iki eşin de iletişimlerini nasıl algıladığını etkilemektedir. Öte yandan bağlanma kaçınması yüksek kadınların ayrı kalmaya ve izolasyona yönelik yoğun arzuları nedeniyle, çatışma çözümünde daha çok geri çekilmeye ve uzaklaşmaya yönelik davranış biçimlerini kullanabileceği görülmektedir. Kadınların bu davranış eğilimleri, iletişimlerini nasıl gördüklerine ilişkin kendi algılarını etkilemektedir. Alan yazında da kaçınmacı bağlanan kişilerin hükmedici ya da kaçınmacı, kaygılı bağlanan kişilerin ise onay arayıcı ya da hükmedici tutumlara sahip olduğu bildirilmiştir (Shi, 2003).

Her iki örüntü söz konusu olduğunda da, erkeklerin bağlanmaya ilişkin boyutlarının herhangi bir etkiye sahip olmaması ilginç bir sonuçtur. İletişim örüntüleri, izole çatışma davranışlarından farklı olarak, bir davranışı bir diğ erinin izleyebilme olasılığına işaret etmektedir (Sullaway ve Christensen, 1983). Kaygılı bağlanan kadınların, fiziksel ve duygusal yakınlık sağlama yönündeki yoğun çabasının, eşlerini geri çekilmeye itmesi olasıdır. Böyle tepkisel bir geri çekilmenin erkeklerin bağlanma ilişkili özellikleriyle ilişkili olmaması söz konusu olabilir. Bir diğ er deyiş le, kadınların talepkar davranışlarının kaynağı kendi bağlanma kaygısı olabilir ancak erkeklerin bu örüntüdeki geri çekilme davranışları, kadınların talepkarlığına bir tepki olabilir. Benzer biçimde kaçınmacı bağlanan kadınların yakınlık kurmaktan uzak durmaya yönelik yoğun çabası da, eşlerini daha talepkar ve girişken olmaya itiyor olabilir. Ayrıca hem kadınların hem de erkeklerin

eşlerini kendi bağlanma stilleri doğrultusunda algıladığı (Allison ve ark., 2008), ancak kadınların erkeklere kıyasla eşlerinin davranışlarına daha fazla yüklemde bulunduğu bilinmektedir (Holtzworth- Munroe ve Jacobsen, 1985). Bu nedenle kaygılı bağlanan kadınlar, eşlerinin çatışma çözümündeki tutumlarını daha kolay uzaklaşma ya da reddedilme olarak, kaçınmacı bağlanan kadınlar ise kişiliklerini yok etmeye yönelik ya da hükmedici olarak algılıyor olabilir.

Bağlanma boyutlarıyla evlilik uyumu arasındaki ilişkilerde, talep etme geri çekilme örüntülerinin aracı rolünün test edildiği bu modelde, tek bir yol üzerindeki aracılık etkisi anlamlı bulunmuştur. Erkeklerin algıladığı KTEG örüntüsü, kadınların bağlanma kaygısıyla erkeklerin evlilik uyumu arasında tam aracı rolünü üstlenmiştir. Kadınların bağlanmaya ilişkin kaygısı yükseldikçe, erkekler çatışma çözümünde kadınları daha talepkar, kendilerini daha kaçınmacı algılamakta, bu durum erkeklerin evlilik uyumlarının dolaylı olarak düşmesine neden olmaktadır. Bugüne değin, bağlanma ve evlilik uyumu arasında talep etme- geri çekilme örüntüsünün aracı rolünü inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak Kurdek (1991), geri çekilme gibi problem çözme biçimlerinin, ilişkiye dair işlevsel olmayan inançlar ve kendilik farkındalığı gibi bağlamsal değişkenlerle evlilik uyumu arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini göstermiştir. Bu bağlamsal değişkenlerin tekrarlı bağlanma deneyimleri sonucunda gelişen kendilik ve diğeri modelleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle güvensiz bağlanan kişilerin başa çıkma stratejilerini incelemek yol gösterici olabilir. Bu stratejileri iki başlık altında kavramsallaştırmak mümkündür: aşırı harekete geçirici stratejiler ve hareketsiz hale getirici stratejiler (Mikulincer ve Shaver, 2005). Yapışıcı ve kontrol edici stratejiler yoluyla eşin katılımını ve desteğini sağlamaya dönük girişimlerle (Shaver ve Hazan, 1993), korunma kaynağı olarak ilişki eşlerine aşırı dayanmayla (Shaver ve Hazan, 1993) karakterize olan aşırı harekete geçirici stratejilerin psikolojik görünümünden bağlanma kaygısının sorumlu olduğu öne sürülmektedir. Bu nedenle bağlanma kaygısı yüksek kadınların, çatışma çözümünde daha talepkar, zorlayıcı ve girici olmalarının bu stratejilerin bir uzantısı olduğu, eşlerinin bu davranışlarla geri çekilerek başa çıkmaya çalıştığı ve bu durumun eşlerinin evlilik uyumunu azalttığı düşünülmektedir.

4.7. BAKIM VERME STİLLERİYLE EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE TALEP ETME GERİ ÇEKİLME İLETİŞİM ÖRÜNTÜLERİNİN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI

Çalışmada talep etme geri çekilme örüntülerinin; bakım verme boyutları ve evlilik uyumu arasındaki aracı rolünü inceleme amacıyla evlilik süresi kontrol edilerek, KTEG ve ETKG örüntüleri, bakım verme stilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir.

Çalışmanın önceki bulgularıyla tutarlı olarak, hem kadınların hem de erkeklerin duyarlı bakım vermelerindeki artışın, hem kendi hem de eşlerinin evlilik uyumunu arttırdığı görülmüştür. Ayrıca, hem kadınların hem de erkeklerin algıladığı KTEG iletişim örüntüsündeki artışın, kendi evlilik uyumlarını azalttığı görülmüştür.

Modelin test edilmesinin ardından elde edilen diğer bulgulara göre; kadınların bakım verme kaçınmasındaki artış, kendi evlilik uyumlarını azaltmakta ve kadınların algıladığı ETKG örüntüsündeki artış da, erkeklerin evlilik uyumunu azaltmaktadır. Kadınların kontrolcü- kompulsif bakım vermesindeki artış, kendi algıladıkları KTEG iletişim örüntüsünü de arttırmaktadır. Erkeklerin kontrolcü- kompulsif bakım vermesindeki artış ise, hem kendi algıladıkları hem de eşlerinin algıladığı ETKG örüntüsünü arttırmaktadır. Erkeklerin bakım verme kaçınmasının artması, kadınların algıladığı ETKG iletişim örüntüsünü azaltmakta, kendi algıladıkları KTEG örüntüsünü ise arttırmaktadır.

Hatırlanacağı gibi, çalışmanın önceki sonuçları sadece KTEG iletişim örüntüsünün erkeklerin ve kadınların evlilik uyumu üzerinde etkili bir değişken olduğuna işaret etmekteydi. Bu modelde ETKG örüntüsündeki artışın da, erkeklerin evlilik uyumunu azalttığı görülmüştür (Babcock ve diğerleri, 1993). Bu örüntüdeki artışın kadınların evlilik uyumu üzerinde etkili olmaması, en azından olumsuz bir etkiye sahip olmamasının, kadınların eşlerinin talepkarlığına olumlu tepki vermesiyle ilgili olabileceği düşünülmektedir (Roberts, 2000). Yine hatırlanacağı gibi çalışmanın önceki sonuçları kadınların bakım verme kaçınmasının, erkeklerin evlilik uyumunu azalttığını da göstermişti. Bu modelde farklı olarak kadınların bakım verme kaçınmasının kendi evlilik uyumlarını da azalttığı görülmüştür. Buna göre bakım verme kaçınmasının neden olduğu

kayıtsızlığın, romantik ilişkilerde kadınları da daha yüksek düzeyde ilişki doyumu sağlamalarını kolaylaştıracak bakım vermenin yararlarından uzaklaştırdığı düşünülmektedir (Reizer, 2014).

Alan yazında kişilerin destek arama/ bakım verme davranışlarının kendi çatışma davranışları üzerinde ve eşlerden birinin bakım verme davranışlarının, diğerinin çatışma davranışları üzerinde etkili olduğu aktarılmaktadır (Lafontaine, Bélanger ve Gagnon, 2009). Bu nedenle bakım verme boyutları ve talep etme geri çekilme iletişim örüntüleri arasında hem aktör hem de partner etkilerinin gözlenmesi beklendik bir sonuçtur.

Bakım verme stilleri ve talep etme geri çekilme iletişim örüntüsü arasındaki ilişkileri ele alan bir çalışmaya alan yazında rastlanmamıştır. Ancak bağlanma sisteminde olduğu gibi, bakım verme sisteminde de güvensiz bağlanan kişilerin aşırı harekete geçirici ve hareketsiz hale getirici stratejileri kullandığı önerilmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2006).

Aşırı harekete geçirici stratejileri ağırlıklı olarak kullanan kişiler, eşlerinin ihtiyaçlarını abartılı algılamakta ve onların sıkıntılarına karşı aşırı tetikte olmaktadır. Bu durum bakım verme davranışlarının zorlayıcı ve girici bir niteliğe bürünmesine yol açmaktadır (Shaver ve Mikulincer, 2006). Tanımlanan bu bakım verme örüntüsü, kontrolcü- kompulsif bakım vermeyi yansıtmaktadır. Bu nedenle, çatışma çözümünde aşırı harekete geçirici ve hareketsiz hale getirici stratejilerin karşılıklı bağımlılığını yansıtan talep etme geri çekilme iletişim örüntülerinin kontrolcü- kompulsif bakım verme tarafından yordanması beklenmektedir. Bu beklentiyle uyumlu olarak; kadınların kontrolcü- kompulsif bakım verme boyutunun kendi algıladıkları KTEG iletişim örüntüsünü olumlu yönde yordadığı görülmüştür. Erkeklerin kontrolcü- kompulsif bakım verme boyutunun ise, hem kendi algıladıkları hem de eşlerinin algıladığı ETKG örüntüsünü olumlu yönde yordadığı görülmüştür. Buna göre, kadınların ve erkeklerin bakım verme davranışları zorlayıcı, abartılı ve eşlerinin ihtiyaçlarıyla uyumsuz olmaya başladıkça, çatışma çözümünde de daha talepkar olmaya başlamaktalar, bu durum eşlerinin etkileşimden uzaklaşmaya başlamasıyla sonuçlanmaktadır. Ancak kadınların kompulsif- kontrolcü bakım vermeleri karşısında, eşleri etkileşimden uzaklaşmanın yanı sıra, daha talepkar olmayı da bir başa çıkma stratejisi olarak kullanıyor görünmektedir. Her ne kadar, kompulsif- kontrolcü

bakım vermeyle KTEG arasındaki ilişki kadar güçlü olmasa da, kadınlarda bu bakım verme stiline ETKG örüntüsünü de olumlu yönde yordadığı görülmüştür.

Hareketsiz hale getirici stratejileri kullanmaya eğilimli kişiler ise, eşlerine yönelik empatik yardım ve bakım verme çabalarını baskılamakta, onların sıkıntılarını görmezden gelmekte ya da eşlerinin ihtiyaç içerisinde olması onlardan uzaklaşmalarına neden olmaktadır (Shaver ve Mikulincer, 2006). Tanımlanan bu örüntü, bakım verme kaçınmasını yansıtmaktadır. Bu nedenle, çatışma çözümünde aşırı harekete geçirici ve hareketsiz hale getirici stratejilerin karşılıklı bağımlılığını yansıtan talep etme geri çekilme iletişim örüntülerinin bakım verme kaçınması tarafından da yordanması beklenmektedir. Bu beklentiyle uyumlu olarak erkeklerin bakım verme kaçınması boyutunun kadınların algıladığı ETKG örüntüsünü ters yönde, kendi algıladıkları KTEG örüntüsünü ise olumlu yönde yordadığı görülmüştür. Buna göre, erkekler bakım vermekten kaçındıkça, eşleri tarafından çatışma çözümünde de daha kaçınmacı algılanmakta, bu durum eşlerinin talepkarlığını da arttırmaktadır.

Modelde anlamlı olan üç aracılık etkisi gözlenmiştir. (1) Kadınların algıladığı KTEG iletişim örüntüsü, kendi kontrolcü- kompulsif bakım verme boyutlarıyla kendi evlilik uyumları arasındaki ilişkide tam aracı rolünü üstlenmiştir. (2) Kadınların algıladığı ETKG iletişim örüntüsü, kadınların kontrolcü- kompulsif bakım verme boyutuyla erkeklerin evlilik uyumu arasındaki ilişkide tam aracı rolünü üstlenmiştir. (3) Kadınların algıladığı ETKG iletişim örüntüsü, erkeklerin bakım verme kaçınmasıyla, erkeklerin evlilik uyumu arasındaki ilişkide tam aracı rolünü üstlenmiştir. Bu bulgulara göre; kadınların bakım verme davranışları zorlayıcı ve abartılı hale geldikçe, eşleri bu durumla başa çıkabilmek için çatışma çözümünde daha çok geri çekilmekte, buna karşılık kadınlar ise daha çok talep etmeye başlamakta ve bu durum kadınların evlilik uyumlarının dolaylı olarak azalmasına neden olmaktadır. Kontrolcü- kompulsif bakım veren kadınların eşleri, kadınların zorlayıcı bakım verme davranışlarıyla başa çıkabilmek için çatışma çözümünde daha talepkar olmaya başlayarak, kadınları geri çekilmeye de zorlayabilmekte, ancak bu durum kendi evlilik uyumlarını dolaylı olarak azaltmaktadır. Görüldüğü gibi kadınların kontrolcü- kompulsif bakım vermeleri iki talep etme geri çekilme örüntüsünün de artmasıyla ilgilidir. Ancak kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği örüntü üzerinden kadınların, erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği örüntü üzerinden ise erkeklerin evlilik uyumunu azaltmaktadır. Erkeklerin bakım verme

kaçınmasıysa, erkeklerin evlilik uyumuyla olumsuz ilişkili olan erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği örüntünün sıklığını azaltarak erkeklerin evlilik uyumunu arttırmaktadır. Erkeklerin bakım verme kaçınması evlilik uyumlarıyla olumsuz ilişkili olsa da, bu kaçınmacı tutum çatışma çözümüne transfer edildiğinde, erkekleri çatışmadan geri çekmekte ve bu nedenle dolaylı olarak evlilik uyumlarını arttırıyor görünmektedir.

4.8. CİNSEL DAVRANIŞ SİSTEMİ ALT AMAÇLARIYLA EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE TALEP ETME GERİ ÇEKİLME İLETİŞİM ÖRÜNTÜLERİNİN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI

Çalışmada talep etme geri çekilme örüntülerinin; cinsel davranış sistemi alt amaçlarıyla evlilik uyumu arasındaki aracı rolünü inceleme amacıyla evlilik süresi kontrol edilerek, KTEG ve ETKG örüntüleri, cinsel davranış sistemi alt amaçları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir.

Çalışmanın önceki bulgularıyla tutarlı olarak; bu modelde de kadınların ilişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşiminin, kendi evlilik uyumlarını ters yönde; haz alma alt amacıyla özdeşimlerinin ise olumlu yönde yordadığı görülmüştür. Erkeklerin ise ilişki başlatma ve olumsuz tepkiler alt amaçlarıyla özdeşimi kendi evlilik uyumlarını ters yönde yordamıştır. Ayrıca kadınların haz alma alt amacıyla özdeşimleri erkeklerin evlilik uyumunu olumlu yönde, erkeklerin olumsuz tepkiler alt amacıyla özdeşimi kadınların evlilik uyumunu ters yönde yordamıştır. Talep etme geri çekilme iletişim örüntüleri söz konusu olduğunda, hem kadınların hem de erkeklerin algıladığı KTEG örüntüsünün, kendi evlilik uyumlarını ters yönde yordadığı gözlenmiştir.

Modelin test edilmesinin ardından elde edilen diğer bulgulara göre; erkeklerin ilişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşimlerindeki artış, kendi evlilik uyumlarını arttırmaktadır. Erkeklerin algıladığı ETKG örüntüsündeki artış ise, kendi evlilik uyumlarını azaltmıştır. Kadınların ilişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşimlerindeki artış, kadınların algıladığı KTEG iletişim örüntüsünü arttırmıştır. Erkeklerin olumsuz tepkiler alt amacıyla özdeşimlerindeki artış ise, kadınların algıladığı ETKG örüntüsünü azaltmıştır. Kadınların

haz alma alt amacıyla özdeşimlerindeki azalma ise kadınların algıladığı ETKG örüntüsünü arttırmıştır.

Hatırlanacağı gibi çalışmanın önceki sonuçları, kadınların ilişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşimlerindeki artışın, kendi evlilik uyumlarını azalttığına işaret etmişti. Bu modelde ise, erkeklerin ilişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşimlerindeki artışın kendi evlilik uyumlarını arttırdığı gözlenmiştir. Bu, ilginç bir sonuçtur. İlişki sürdürme alt amacının yoğun bir onaylanma ve ilgi elde etme çabasını yansıttığında evlilik uyumunu azaltabileceği, eşe yönelik ilgiyi ifade etme ve duygusal yakınlık gösterme davranışlarını güdülediğinde ise evlilik uyumunu arttırabileceği düşünülmektedir. İlkinin daha çok kadınlar için, ikincisinin de erkekler için geçerli olabileceği varsayılmaktadır; çünkü bağlanma ilişkili özellikler söz konusu olduğunda kaygının erkeklerinkine kıyasla kadınların cinsel davranışları üzerinde daha zararlı olduğu, bu durumun kültürel olarak belirlenen cinsiyet rollerinin kadınların bağlanma kaygısının etkilerini arttırmasıyla ilgili olduğu önerilmektedir (Collins ve ark., 2006). Öte yandan, erkekler söz konusu olduğunda bağımsızlığa ve duygusal kontrole vurgu yapan cinsiyet rollerinin bağlanma kaygısının cinsel davranışlar üzerindeki olumsuz etkilerini hafiflettiği önerilmektedir (Collins ve ark., 2006). Bu nedenle bağlanma kaygısıyla ilişkili olduğu bilinen ve aşırı harekete geçirici strateji olarak kavramsallaştırılan ilişkiyi sürdürme alt amacıyla özdeşim kadınlarda olumsuz sonuçlarla ilişkiliyken, erkeklerde olumlu sonuçlarla ilişkili olabilir.

Cinsel davranış sistemi alt amaçları ve talep etme geri çekilme iletişim örüntüsü arasındaki ilişkileri ele alan bir çalışmaya alan yazında rastlanmamıştır. Ancak bağlanma sisteminde olduğu gibi, cinsel davranış sisteminde de güvensiz bağlanan kişilerin aşırı harekete geçirici ve hareketsiz hale getirici stratejileri kullandığı önerilmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2006).

Aşırı harekete geçirici stratejiler cinsellik sistemi içerisinde zorlayıcı ya da girici cinsel girişimlerle; eşin, kişinin cinsel çekiciliğine ilişkin olarak verdiği tepkilere ve eş tarafından reddedilme işaretlerine aşırı duyarlı olma haliyle ifade bulmaktadır (Shaver ve Mikulincer, 2006). Tanımlanan bu davranış özelliklerinin, ilişkiyi sürdürme alt amacıyla güdülenebileceği düşünülmektedir. Hareketsiz hale getirici stratejiler ise cinsel ihtiyaçların görmezden gelinmesi, cinsel olarak uyarıcı olan bir eşten uzaklaşılması ve kişisel büyülenmeciliği destekleyecek biçimde rastgele cinsel ilişkilere girilmesiyle

karakterize olmaktadır (Shaver ve Mikulincer, 2006). Tanımlanan bu davranış özelliklerinin de, olumsuz tepkiler ve ilişki başlatma alt amaçlarıyla güdülenebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, çatışma çözümünde aşırı harekete geçirici ve hareketsiz hale getirici stratejilerin karşılıklı bağımlılığını yansıtan talep etme geri çekilme iletişim örüntülerinin ilişkiyi sürdürme, ilişki başlatma ve olumsuz tepkiler alt amaçları tarafından yordanması beklenmektedir. Çalışmanın sonuçları, bu beklentileri doğrulamıştır. Bu sonuçlara göre; kadınlar daha talepkar cinsel davranışlarda bulundukça, çatışma çözümünde de kendilerinin daha talepkar bir role geçtiğini algılıyor görünmektedir. Bu durum karşısında erkekleriye geri çekilen taraf olarak algılanmaktadır. Kadınlar cinsel davranışlarda bulunmaya daha az güdülendikçe de, çatışma çözümünde erkeklerin daha talepkar bir role geçtiğini algılanmaktadır. Bu durum karşısında kendileriniye geri çekilen taraf olarak algılanmaktadır. Erkeklerin cinsellikle iç içe geçen olumsuz tepkileri ve duygulanımının artması ise, kadınların çatışma çözümünde erkeklerin talepkar davranışlarının azaldığını algılamasına neden oluyor görünmektedir. Karşılığında kadınlar kendi geri çekilme davranışlarının da azaldığını algılanmaktadır. Görüldüğü gibi cinsel davranış sisteminde kadınlar tarafından aşırı harekete geçirici stratejilerin kullanımındaki artış, çatışma çözümü davranışlarında kadınların talepkar davranışlarında, erkeklerinse geri çekilme davranışlarındaki artışa işaret etmektedir. Erkekler ve kadınlar tarafından hareketsiz hale getirici stratejilerin kullanımındaki artış da, çatışma çözümü davranışlarında kendilerinin geri çekilme davranışlarında, eşlerinin de talep etme davranışlarında artışa işaret etmektedir.

Modelde anlamlı olan üç aracılık etkisi gözlenmiştir. (1) Kadınların algıladığı KTEG örüntüsü, kadınların ilişkiyi sürdürme boyutuyla evlilik uyumları arasındaki ilişkiye kısmi olarak aracılık etmektedir. (2) Kadınların algıladığı KTEG iletişim örüntüsü, kadınların haz boyutuyla evlilik uyumları arasındaki ilişkiye kısmi olarak aracılık etmektedir. (3) Erkeklerin algıladığı ETKG iletişim örüntüsü, kadınların ilişki sürdürme boyutuyla erkeklerin evlilik uyumları arasındaki ilişkide tam aracı rolünü üstlenmektedir. Bu bulgulara göre; kadınların evliliğini sürdürme ve eşlerinin evliliğe ilgisini canlı tutma amacıyla cinsel davranışlarda bulunmaya başlaması, evlilik uyumlarını doğrudan ve çatışma sırasında kendilerini daha talepkar, eşlerini daha fazla geri çekilen taraf olarak algılamalarına neden olarak dolaylı olarak azaltmaktadır. Kadınların cinsellikle ilgili olumlu duygulanımı ve güdülenmesinin azalması, evlilik uyumlarının doğrudan

azalmasına neden olmaktadır. Kadınlar cinsellikle ilgili olumlu duyguları ve motivasyonları arttıkça, ilişkilerinde kadının talep ettiği, erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsünün azaldığını bildirmekte, bu durum ise kendi evlilik uyumlarının dolaylı olarak yükselmesine neden olmaktadır. Kadınların ilişkilerini sürdürme amacıyla cinsel davranışlarda bulunma eğilimi arttıkça, erkekler kadınlarla arasındaki ilişkide erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsünün azaldığını algılamakta, bu durum erkeklerin evlilik uyumlarının dolaylı olarak yükselmesine neden olmaktadır.

Görüldüğü gibi cinsel davranış sisteminde kadınların aşırı harekete geçirici stratejileri kullanımındaki artış, doğrudan ve ‘kadının talepkar, erkeğin geri çekilen taraf’ olduğu örüntüde artışa yol açarak dolaylı olarak kendi evlilik uyumunu azaltmaktadır. Öte yandan bu stratejilerin kullanımındaki artış ‘erkeğin talepkar, kadının geri çekilen taraf’ olduğu örüntüde düşüşe yol açarak dolaylı olarak erkeklerin evlilik uyumunu arttırmaktadır.

4.9. ÇALIŞMA BULGULARININ CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN TARTIŞILMASI

Bernard’a göre (1972), her evliliğin içinde iki “evlilik” vardır; bunlardan biri kadına, diğeryse erkeğe aittir çünkü evliliğin doğurguları ve evliliğe ilişkin deneyimler kadınlar ve erkekler için farklılaşır. Çalışmanın sonuçlarında da Bernard’ın bu önermesini destekleyecek biçimde, bazı cinsiyet farklılıkları gözlenmiştir. Gözlenen bu farklılıklar ayrıntılı bir biçimde önceki bölümlerde ele alınmıştır. Bu bölümde bu farklılıklara ilişkin genel bir değerlendirmenin sunulması amaçlanmıştır.

Talep etme geri çekilme iletişim örüntülerinin bağlanma ile ilişkisini ele alan geçmiş çalışmalar, çiftleri güvenli bağlanan (her iki eşin de güvenli bağlanmaya sahip olduğu), güvensiz bağlanan (her iki eşin de güvensiz bağlanmaya sahip olduğu) ve karışık bağlanma sergileyen (eşlerden birinin güvenli, diğerynin güvensiz bağlanmaya sahip olduğu) çiftler olarak gruplamıştır. Bu çalışmalar, güvenli bağlanan grubun en düşük düzeydeki talep etme geri çekilmeyi sergilediğini ve kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsünün, erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim

örüntüsünden daha yaygın olarak gözlemlendiğini bildirmiştir (bkz. Millwood ve Waltz, 2008). Ancak kadının ya da erkeğin bağlanmaya ilişkin özelliklerinin ayrı ayrı bu örüntüler üzerindeki yordayıcılığını inceleyen bir çalışmaya alan yazında rastlanmamıştır. Bu çalışmanın bulgularıyla, hem KTEG hem de ETKG örüntüsü söz konusu olduğunda, erkeklerin bağlanmaya ilişkin boyutlarının bu örüntüler üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı, daha ziyade bu örüntülerin kadınların bağlanma boyutları tarafından yordandığını önermektedir. Bu ilginç bir sonuçtur. Bu sonucu anlamak için kadınların ve erkeklerin evlilik içi iletişimdeki özelliklerini değerlendiren çalışma sonuçlarını ele almak faydalı olabilir. Alan yazında kadınların ve erkeklerin evlilik içi iletişimde sergiledikleri bazı özellikler açısından farklılıklar sergilediği bilinmektedir. Söz gelimi kadınların erkeklere kıyasla daha çok kendilerini eşlerine açtıkları tutarlı bir biçimde gösterilmiş (Peplau ve Gordon, 1985), kadınların daha çok kişisel duygularını ve düşüncelerini, erkeklerinse daha çok kamusal gerçekler hakkında konuşmayı tercih ettikleri bildirilmiştir (Morton, 1978). Erkeklerin sadece evlilikteki işleyiş zorlaştığında, kadınlarınsa evliliği her an gözlemlemekte olduğu aktarılmaktadır (Holtzworth-Munroe ve Jacobsen, 1985). Kadınların eşlerine kıyasla evlilikteki yakınlığı daha çok gözettiği ve yönettiği bildirilmiştir (Markman, 1984). Evliliğin hoş olmayan yönlerini görmezden gelmenin kadınların psikolojik iyilik halini olumsuz etkilediği ancak erkeklerde böyle bir etkinin gözlenmediği rapor edilmiştir (Pearlin ve Schooler, 1978). Bu bulgular, kadınların evlilikte olan biten konusunda erkeklere kıyasla daha duyarlı ve tepkisel olduğuna, iç dünyalarını açmaya daha eğilimli olduğuna, ilişkisel konular hakkında daha çok konuşma istekliliği sergilediğine işaret etmektedir. Bu nedenle kadınların özellikle iletişim alanında erkeklere kıyasla daha baskın bir rol oynadığı, bu alanın ve bu alanın önemli bir bileşeni olan talep etme- geri çekilmenin de daha çok kadınların ilişkideki duygusal ve fiziksel mesafeye ilişkin beklenti ve ihtiyaçlarını düzenleyen bağlanma boyutları tarafından yordandığı düşünülmektedir.

Çalışmada talep etme geri çekilme örüntülerinin evlilik uyumuyla ilişkisinde gözlenen cinsiyet farklılıkları, alan yazında daha önce rapor edilen sonuçlarla uyumludur. Kadının talep ettiği erkeğin geri çekildiği iletişim örüntüsünün evlilik uyumu üzerindeki etkileri, erkeğin talep ettiği kadının geri çekildiği iletişim örüntüsüne kıyasla daha yıkıcı bulunmuş; ikinci örüntünün sadece erkeklerin evlilik uyumu üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu görülmüştür. Erkekler evlilikleriyle ilgili meseleleri tartışmaya açmak

istediklerinde kadınlar olumlu tepki veriyor; ancak, kadınlar aynı talepte bulunduğunda erkekler olumsuz tepkiler üretiyor görünmektedir (Kurdek, 1995, Roberts, 2000).

Çalışmada bağlanma, bakım verme ve cinsel davranış alt amaçlarıyla evlilik uyumu arasında gözlenen ilişkilerdeki cinsiyet farklılıklarını açıklamak için ‘kadınların ve erkeklerin ilişkilene özelliklerindeki farklılıkları’ ve ‘toplumsal cinsiyet rolleriyle bağlanma ilişkili özellikler arasındaki etkileşimi’ göz önünde bulundurmak önemli olabilir. Bağlanma kaygısının ve bağlanma kaçınmasının evlilik uyumuyla ilişkili olduğu geçmiş çalışmalarca gösterilmiştir. Bu çalışmanın bulgularıyla bağlanma ve kaygısı ve bağlanma kaçınmasının kadınlar ve erkekler için farklı sonuçlar doğurduğuna işaret etmektedir. Kadınların evlilik uyumu üzerinde kendi bağlanma kaygısının ve erkeklerin bağlanma kaçınmasının yıkıcı etkisini güçlendirenin cinsiyete bağlı farklılıklar olduğu düşünülmektedir. Söz gelimi, kadınlar erkeklere kıyasla bağlılığa ve ilişkilene daha fazla önem vermektedir (Gilligan, Taylor ve Sullivan, 1995). Duygusal desteğin ve yakınlığın hem kadınların hem de erkeklerin iyilik hallerini güçlendirdiği fakat kadınlar için özellikle önemli olduğu aktarılmaktadır (Williams, 1988). Her ne kadar kadınlar erkeklere kıyasla evlilikte daha az duygusal destek alsalar da, kadınların iyilik halinin evliliğin duygusal tonuna sıkı sıkıya bağlı olduğu önerilmektedir. Ayrıca erkeklerin eşlerinden “yemek hazırlama” gibi araçsal bakım verme ve/ya yardım davranışları gördüğünde mutlu olmaya eğilimli olduğu, kadınlarinsa “nedensizce sarılma, öpme” gibi müşfik ve sevecen davranışlar aracılığıyla eşleri tarafından mutlu edilmeyi beklediği görülmüştür (Wills, Weiss ve Patterson, 1974). Bu bulgular bir arada evlilikteki yakınlığın ve yakınlık arayışının, duygusal ve fiziksel mesafenin kadınlar için daha önemli olabileceğine işaret etmektedir. Bu farklılıklar, kadınların bağlanma kaygısının etkilerini artırıyor, erkeklerin bağlanma kaçınmasına kadınları daha duyarlı kılıyor olabilir. Öte yandan kadınların erkeklere kıyasla çok daha geniş bir sosyal destek ağına sahip olduğu, çok sayıda kaynaktan destek sağlayabildiği; erkeklerinse sosyal destek almak için özellikle eşlerine dayanmaya eğilimli olduğu gösterilmiştir (Antonucci ve Akiyama, 1987, Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley 1988). Ayrıca kadınlara kıyasla daha fazla sayıda erkek, eşlerini en iyi arkadaşı olarak nitelendirmektedir (Rubin, 1984). Bu nedenle, erkeklerin evlilik uyumunun da, kadınlarınkine kıyasla eşlerinin bakım verme kaçınmasından daha çok etkilendiği düşünülmektedir. Bağlanma ilişkili özellikler söz konusu olduğunda kaygının erkeklerinkine kıyasla kadınların cinsel davranışları üzerinde

daha zararlı olduğu, bu durumun kültürel olarak belirlenen cinsiyet rollerinin kadınların bağlanma kaygısının etkilerini arttırmasıyla da ilgili olduğu önerilmektedir (Collins ve ark., 2006). Öte yandan, erkekler söz konusu olduğunda bağımsızlığa ve duygusal kontrole vurgu yapan cinsiyet rollerinin bağlanma kaygısının cinsel davranışlar üzerindeki olumsuz etkilerini hafiflettiğı önerilmektedir. Ancak bu cinsiyet rollerinin, erkekler için bağlanma kaçınmasının cinsel davranışlar üzerindeki olumsuz etkilerini arttırdığı da öne sürülmektedir (Collins ve ark., 2006). Bu varsayımlarla tutarlı bir biçimde bağlanma kaygısıyla ilintili olan cinsel davranış alt amaçlarının kadınların evlilik uyumunu, bağlanma kaçınmasıyla ilintili olan cinsel davranış alt amaçlarının erkeklerin evlilik uyumunu azalttığı çalışmanın bulgularında gözlenmektedir.

4.10. ÇALIŞMA BULGULARINDA KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİN TARTIŞILMASI

Bu bölümde çalışma bulgularının, Batı alan yazınındaki araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırılması, bu karşılaştırma sonucunda Batı kültürü ve Türk kültürü arasında açığa çıkan benzerliklerin ve farklılıkların derlenerek açıklanmaya çalışılması amaçlanmıştır.

Batı alan yazınında bağlanma boyutlarının, evlilik uyumu üzerindeki etkilerini APIM çerçevesinde ve ilişkilerinde sorun bildirmeyen çiftler üzerinde inceleyen çalışmaların sonuçları belirsizdir. Bir çalışma; bağlanma kaçınmasının ve bağlanma kaygısının kişinin kendisinin ve eşinin düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordadığını bildirmiştir (Givertz, Woszidlo, Segrin ve Knutson, 2013). Bir diğer çalışma ise bağlanma kaçınmasının sadece eşlerin kendi düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordadığını, bağlanma kaygısı içinse bu etkinin sadece erkeklerde gözlendiğini, partner etkilerininse açığa çıkmadığını aktarmıştır (Mondor, McDuff, Lussier ve Wright, 2011). Bu çalışmanın bulgularıyla erkeklerin bağlanma kaçınmasının kendilerinin ve eşlerinin düşük düzeydeki evlilik uyumunu yordadığını, kadınların bağlanma kaygısının kendi düşük düzeydeki evlilik uyumlarını yordadığını göstermektedir. Her ne kadar Batı kültüründeki araştırmaların sonuçları birbiriyle tutarsızlık gösterse de, Türk kültüründe yürütülen bu çalışmanın sonuçları bağlanma ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide cinsiyet rollerine dayalı olarak

anlamlandırılabilen farklılıkları vurguluyor görünmektedir. Bu önermenin güçlenmesi için gelecekte hem Batı kültüründe hem de Türk kültüründe daha özgül örneklerle (yeni evli çiftler, çocuklu çiftler vs) çift analizine dayalı çalışmaların yürütülmesi ve sonuçların karşılaştırılması gerekli görünmektedir.

Çalışmada ele alınan değişkenler üzerinde cinsiyetin etkisine ilişkin sonuçlar; kadınlarla erkeklerin evlilik uyumlarının düzeyinin farklılaşmadığına, kadınların daha fazla duyarlı bakım verdiğini bildirirken erkeklerin daha fazla bakım verme kaçınması bildirdiğine, ilişkilerinde benzer düzeyde talep etme- geri çekilme iletişim örüntüsü algıladığına işaret etmektedir. Ayrıca erkekler, kadınlara kıyasla cinselliği romantik bir ilişki başlatmak için daha fazla kullanıyor görünmekte, cinselliği kadınlardan daha fazla haz ve keyif kaynağı olarak algılamaktadır. Bu bulgular Batı alan yazınında rapor edilen sonuçlarla da uyumludur.

Çalışmada bakım verme ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin ele alındığı modellerin sonuçları; yüksek düzeyde duyarlı bakım vermenin kişinin kendisinin ve eşinin evlilik uyumunu arttırdığına, erkeklerin yüksek düzeyde bakım verme kaçınmasına sahip olmasının kendi evlilik uyumunu, kadınların yüksek düzeyde bakım verme kaçınmasına sahip olması ise eşlerinin evlilik uyumunu azalttığına işaret etmektedir. Bu bulgular da Batı alan yazınında rapor edilen sonuçlarla uyumludur.

Çalışmada cinsel davranış alt amaçları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin ele alındığı modellerin sonuçlarını karşılaştıracak bir çalışmaya Batı alan yazınında rastlanmamıştır. Ancak anlamlı cinsiyet farklılıklarının gözlemlendiği ilişkilerdeki alt amaçlar üzerinde cinsiyetin etkili bir değişken olduğu bildirilmektedir (Birnbaum ve Gilliath, 2006).

Görüldüğü gibi çalışmanın sonuçları Batı kültüründe elde edilen sonuçlarla oldukça paraleldir. Yakın zamanlı çalışmalar Türkiye'deki evlilik algısının modernizmdeki yükselişle birlikte değişime uğradığını göstermektedir (Wendorf ve diğerleri, 2011). Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda modernleşme ya da "Batılılaşma" eğiliminin bireylerin evliliğe ilişkin deneyimleri üzerinde de etkili olabileceği düşünülmektedir.

4.11. ÇALIŞMANIN KLİNİK DOĞURGULARI

Çalışmanın klinik uygulama açısından önemli doğurguları olduğu düşünülmektedir. Öncelikle çalışmanın sonuçları, bağlanma süreçleri ile çatışma sırasındaki iletişim davranışlarının ilişkili olduğunu gösteren geçmiş çalışmaların bulgularını desteklemektedir. Belirli bağlanma boyutlarının, çiftlerin ilişkilerinde olumsuz sonuçlara yol açan talep etme geri çekilme örüntüleriyle ilişkili olduğu gösterilmiştir. Bağlanma boyutlarının yanı sıra, belirli bakım verme stillerinin ve cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçların da bu etkileşim örüntüleriyle ilişkili olduğu gösterilmiştir. Bu nedenle, çalışma sonuçları, özellikle iletişim sorunları yaşayan çiftlerle çalışırken eşlerin bağlanma örüntülerini, bakım verme davranışlarını ve cinsel davranışlarının altında yatan ikincil amaçlarını gözetmenin önemini vurgulamaktadır. Çiftlerden bilgi toplarken ya da çiftleri gözlemlerken ve tedaviyi planlarken bu dinamiklerin farkında olunmasının tedavinin etkililiğini arttıracığı düşünülmektedir.

Bağlanma yaklaşımını içeren terapi modelleri, eşlerin çatışma sırasında neden birbirlerine belirli yollarla etkileşim kurduklarını anlamalarına ve etkileşimin daha sağlıklı yollarını öğrenmelerine yardımcı olabilir. Bağlanma örüntülerinin gelişimsel öyküyle güncel koşulların bir birleşimi olduğu kavrayışı (Rothbard ve Shaver, 1994), kişinin mevcut ilişkisinin gelişmeye devam eden bağlanma örüntüsü üzerinde etkili olabileceğine işaret etmektedir. Terapi de böyle bir ilişki olarak yetişkin bağlanmasını etkileme potansiyeline sahiptir. Birey ya da çift düzeyindeki bağlanma temelli terapötik müdahaleler olumsuz etkileşim örüntülerini değiştirebilir. Talep etme- geri çekilme gibi acı verici etkileşim döngülerini kırmak, eşlerin bu davranışlarının altında yatan duygusal bağlantıları ve güvensiz bağlanmalarını keşfetmelerine yardımcı olarak mümkün olabilir.

Çalışmanın sonuçları, kadınların ve erkeklerin duyarlı bakım verme davranışlarının artmasının ve bakım verme kaçınmalarının azalmasının her iki tarafında evlilik uyumunu arttıracığına işaret etmektedir. Bu nedenle, terapide birey ya da çift düzeyinde eşlerin birbirlerinin ihtiyaçlarını ve sıkıntılarını fark etmelerine, fark ettiklerinde yanıt vermeye ve birbirlerinin sınırlarını gözeterek zorlayıcı olmadan harekete geçmelerine yardımcı olacak müdahalelerin planlanması önemli bulunmaktadır. Bakım verme alanına ilişkin bir diğer sonuç, kontrolcü- kompulsif bakım verme davranışlarının, sadece talep etme geri

çekilme etkileşim örüntüleri üzerinden evlilik uyumu üzerinde etkili olmasıdır. Bu nedenle terapide özellikle iletişim sorunları yaşayan çiftlerle çalışırken, zorlayıcı ve aşırı bakım verme davranışlarını ve bu davranışların çiftlerin çatışma çözümüne taşınan özelliklerini değerlendirmenin önemli olacağı düşünülmektedir. Spesifik olarak, kadınların abartılı, zorlayıcı ve girici bakım vermeleriyle eşlerinin geri çekilmeleri arasındaki ilişkiyi görmelerinin ve daha uygun bakım verme davranışlarında bulunmayı öğrenmelerinin, kendi evlilik uyumlarını arttırabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın sonuçları, cinselliği güdüleyen ‘eşi tarafından onaylanma’ ihtiyacıyla ‘duygusal bağı güçlendirerek ilişkinin sürmesini sağlama’ amacı arasında fark olabileceğine işaret etmektedir. Bu amaçlardan ilki kadınlar için evlilik uyumunu azaltıyor görünmektedir. Üstelik bu onaylanma ihtiyacı, çatışma çözümüne taşınarak da kadınların evlilik uyumunu azaltmaktadır. Kadınlar onaylanma gibi dışsal olmayan; keyif ve haz alma gibi içsel nedenlerle güdülendiğindeyse hem kendi hem de eşlerinin evlilik uyumları artmaktadır. Bu nedenle çift terapisinde kadınların cinselliğinin güdüleyicilerinin belirlenmesinin ve bu güdüleyicilerin ne derece içsel ya da dışsal kaynaklı olduğunun gözetilmesinin özellikle önemli olduğu düşünülmektedir. Cinsellik alanında klinik doğurgularının önemli olduğu düşünülen bir diğer sonuç da erkeklerin cinselle ilgili olumsuz tepkilerinin kendilerinin ve eşlerinin evlilik uyumunu doğrudan azaltmasıdır. Bu nedenle, terapide birey ya da çift düzeyinde erkeklerin cinsellik alanındaki kaçınmacı davranışlarının değerlendirilip ele alınmasının da önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada cinsiyet farklılıklarına işaret eden pek çok sonuç açığa çıkmıştır. Bu sonuçlar kadınların ve erkeklerin evliliklerini birbirinden farklı değerlendirmeye eğilimli olabileceğine işaret etmektedir. Klinisyenler tarafından bu farklılığın göz önünde bulundurulması önemli olabilir. Eşlerin de bu konudaki farkındalığını geliştirmek, birbirlerinin davranışlarını yanlış anlamalarının önüne geçebilir.

4.12. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın sınırlılıklarından bazıları kullanılan veri toplama araçlarıyla ilgilidir. Sınırlılıklardan ilki İŞÖ- KF ile ilgilidir. Kendini bildirim ölçeklerinde kişilerin kendilerini olduğundan daha iyi sergileme yanlılığı gösterebildiği bilinmektedir. Her ne kadar kadınların ve erkeklerin İŞÖ-KF alt ölçeklerinden aldığı puanların farklılaşmadığı gösterilmiş olsa da, kişilerin kendilerini olumlu ve ilişkiyi güçlendiren iletişim biçimlerini kullanan ‘sağlıklı’ taraf olarak göstermek için eşlerinin iletişim biçimlerindeki olumsuzluğu abartmaları olasıdır. Bu nedenle İŞÖ-KF’nin yanı sıra, eşlerin çatışma çözümü davranışlarının video kaydının alınması, çatışma etkileşimi örüntülerinin kodlanarak değerlendirilmesi; talep etme geri çekilme örüntülerinin daha net ve yansız bir resmini açığa çıkaracaktır. Bir diğer sınırlılık demografik bilgi toplama formuyla ilişkilidir. Demografik bilgi formunda çocuk sayısı ve cinsiyetine ilişkin bilgilerin alınmaya çalışıldığı bölümün, önemli sayıdaki katılımcı tarafından doldurulmadığı ya da tam doldurulmadığı görülmüştür. Bu durumun demografik bilgi formunda bu bilgileri elde etmek için kullanılmış olan soruların yapısından kaynaklandığı, katılımcıların bu soruları kafa karıştırıcı ya da fazla uzun/detaylı bulmuş olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle çocuk sayısı hakkında sağlıklı bilgi toplanamamış ve bu değişkenle ilgili analizler yürütülememiştir.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı örneklem özelliklerine ilişkindir. Analizlerde her ne kadar evlilik süresi kontrol edilmiş olsa da çalışmaya katılan çiftlerin evlilik süresi farklılaşmaktadır. Gelecekteki çalışmaların yeni evli çiftler, yaşlı çiftler, çocuklu/çocuksuz çiftler gibi daha homojen örneklemelerle yürütülmesi yararlı olabilir. Ayrıca çalışmanın örneklemini herhangi bir psikiyatrik tedavi ve/ya çift terapisi almadığını bildiren katılımcılardan oluşturmaktadır. Gelecekteki çalışmaların karşılaştırma grubu olarak, çift terapisi başvurusunda bulunmuş çiftlerin de yer aldığı bir desenle yürütülmesinin, elde edilen sonuçların klinik alanda uygulanabilirliğini arttıracığı düşünülmektedir.

4.13. SONUÇ

Bu çalışmanın amacı bağlanmaya ilişkin boyutlar, bakım verme stilleri, cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlar ile evlilik uyumu arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerde talep etme- geri çekilme iletişim örüntüsünün aracı rolünü Aktör- Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli (APIM) çerçevesinde incelemektir.

Bu temel amaç doğrultusunda ilk aşamada cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçları değerlendirmek için kullanılan Cinsel Davranış Sistemi Alt Amaçları Ölçeği'nin (Birnbaun ve Gillath, 2006) Türkçeye uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla yürütülen birinci çalışma, CDSAAÖ'nün kabul edilebilir sınırlarda güvenilirliğe ve geçerliğe sahip olduğunu ve ilgilenilen örneklem olan evli kişiler üzerinde kullanılabilir olduğunu göstermiştir.

Romantik ilişkinin, her iki eşin bağlanma, bakım verme ve cinsellik kapasitesini ve ihtiyacını içeren ve bunların etkileşimiyle şekillenen dinamik bir durum olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada evlilik bağlanma, bakım verme ve cinsellik sistemine ilişkin değişkenlerle tanımlanmıştır. Bu sistemlerin hem kişi içindeki etkileşimlerinin hem de çiftlerin bu davranışsal sistemlerinin karşılıklı etkileşiminin evlilik uyumuyla ilişkisinin gözlenmesinin önemli olduğu da düşünülmüştür. Bu nedenle çiftler araştırma birimi olarak ele alınmış ve Aktör- Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli çerçevesinde ilgilenilen ilişkiler incelenmiştir. Bu çerçevede ikinci çalışmada, öncelikle bağlanmaya ilişkin boyutlar, bakım verme stilleri, cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlarla evlilik uyumu arasındaki ilişkileri ele alan modeller test edilmiştir. Ardından talep etme geri çekilme iletişim örüntüsünün bağlanmaya ilişkin boyutlar, bakım verme stilleri, cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlar ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerdeki aracı rolünü değerlendiren modeller test edilmiştir.

İkinci çalışmanın sonuçlarını yorumlarken, bazı genel sonuçlar çıkartmak mümkündür. İlk olarak, belirli bağlanma boyutları, bakım verme stilleri ve cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlar, evlilik uyumuyla ve çiftlerin ilişkilerinde olumsuz sonuçlara yol açan talep etme geri çekilme örüntüleriyle ilişkilidir. Sözü edilen davranış

sistemleriyle ilişkili aşırı harekete geçirici ve hareketsiz hale getirici stratejileri yansıtan boyutlar, evlilik uyumuyla ters yönde ilişkilidir. Genelde kadınların aşırı harekete geçirici stratejileri yansıtan boyutları eşlerinin ve kendilerinin evlilik uyumuyla ilişkiyken; erkeklerin hareketsiz hale getirici stratejileri yansıtan boyutları eşlerinin ve kendilerinin evlilik uyumuyla ilişkilidir.

İkinci olarak, çatışma sırasında özellikle kadının talepkar, erkeğin geri çekilen taraf olduğu bir iletişim örüntüsü; belirli bağlanma boyutları, bakım verme stilleri ve cinsel davranışları güdüleyen bağlanma ilişkili amaçlarla evlilik uyumu arasındaki ilişkide tam ya da kısmi aracı rolünü üstlenmektedir. Kadınların bağlanma kaygısı, bağlanma kaygısıyla ilişkili olduğu bilinen bakım verme stilleri ve cinsel davranışlarını güdüleyen amaçlarla özdeşimi ancak çatışma sırasındaki iletişim örüntülerini etkileyerek erkeklerin evlilik uyumu üzerinde etkili olmaktadır. Kadınların farklı alanlardaki aşırı harekete geçirici stratejileri kullanımı, çatışma etkileşimine transfer edilmediği sürece eşlerinin evlilik uyumunu azaltmamaktadır.

Sonuç olarak; yetişkin bağlanması, talep etme geri çekilme etkileşim örüntüleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin çiftler düzeyinde incelenmesiyle, bu tez çalışmasının çift terapisi alanında hem kuramsal hem de klinik uygulamaya katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acitelli, L. K., ve Antonucci, T. C. (1994). Gender differences in the link between marital support and satisfaction in older couples. *Journal of personality and social psychology*, 67(4), 688.
- Aktürk, E. (2010). Attachment figure transference, caregiving styles and marital satisfaction in arranged and love marriages. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Allison, C. J., Bartholomew, K., Mayseless, O. ve Dutton, D. G. (2008). Love as a battlefield: Attachment and relationship dynamics in couples identified for male eş violence. *Journal of Family Issues January*, 29(1), 125- 150.
- Amato, P. R. ve Rogers, S. J. (1997). A longitudinal study of marital problems and subsequent divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 612-624.
- Anders, S. L. ve Tucker, J. S. (2000). Adult attachment style, interpersonal communication competence, and social support. *Personal Relationships*, 7(4), 379-389.
- Anderson, S. A. ve Sabatelli, R. M. (2003). *Family interaction: A multigenerational development perspective*. Allyn ve Bacon.
- Antonucci, T. C. ve Akiyama, H. (1987). An examination of sex differences in social support among older men and women. *Sex roles*, 17(11-12), 737-749.
- Babcock, J. C., Waltz, J., Jacobson, N.S. ve Gottman, J. M. (1993). Power and violence: The relation between communication patterns, power discrepancies, and domestic violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 40- 50.
- Babcock, J., Jacobson, N., Gottman, J. ve Yerington, T. (2000). Attachment, emotional regulation, and the function of marital violence: Differences between secure, preoccupied, and dismissing violent and nonviolent husbands. *Journal of Family Violence*, 15, 391- 409.
- Banse, R. (2004). Adult attachment and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(2), 273-282.

- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226–244.
- Bartholomew, K. ve Allison, C. J. (2006). An attachment perspective on abusive dynamics in intimate relationships. M. Mikulincer ve G. S. Goodman (Ed.). *Romantic love: Attachment, caregiving, and sex* (102-127). New York: Guilford Press.
- Baucom, D. H. (1987). Attributions in distressed relations: How can we explain them?.
- Berg, E. C., Trost, M., Schneider, I. E. ve Allison, M. T. (2001). Dyadic exploration of the relationship of leisure satisfaction, leisure time, and gender to relationship satisfaction. *Leisure Sciences*, 23(1), 35-46.
- Bergman, B. ve Ericsson, E. (1996). Family violence among psychiatric in-patients as measured by the Conflict Tactics Scale (CTS). *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 94(3), 168-174.
- Birnbaum, G. E. ve Gillath, O. (2006). Measuring subgoals of the sexual behavioral system: What is sex good for?. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(5), 675-701.
- Birnbaum, G. E. ve Reis, H. T. (2006). Women's sexual working models: An evolutionary-attachment perspective. *Journal of Sex Research*, 43(4), 328-342.
- Birnbaum, G. E., Reis, H. T., Mikulincer, M., Gillath, O. ve Orpaz, A. (2006). When sex is more than just sex: attachment orientations, sexual experience, and relationship quality. *Journal of personality and social psychology*, 91(5), 929.
- Birnbaum, G. E. (2007). Attachment orientations, sexual functioning, and relationship satisfaction in a community sample of women. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(1), 21-35.
- Birnbaum, G. E. (2010). Bound to interact: The divergent goals and complex interplay of attachment and sex within romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(2), 245-252.
- Birnbaum, G. E. (2014). Sexy building blocks: The contribution of the sexual system to attachment formation and maintenance.

- Birnbaum, G. E., Mikulincer, M., Szepeswol, O., Shaver, P. R. ve Mizrahi, M. (2014). When sex goes wrong: A behavioral systems perspective on individual differences in sexual attitudes, motives, feelings, and behaviors. *Journal of personality and social psychology*, 106(5), 822.
- Bleske-Rechek, A. L. ve Buss, D. M. (2001). Opposite-sex friendship: Sex differences and similarities in initiation, selection, and dissolution. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(10), 1310-1323.
- Bookwala, J. ve Zdaniuk, B. (1998). Adult attachment styles and aggressive behavior within dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(2), 175- 190.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1979). The making and breaking of affectional bonds. London: Tavistock.
- Bowlby, J. (1980). Attachment and loss: Vol. 3. Loss: Sadness and depression. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment (2nd ed.). New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). A secure base: Clinical applications of attachment theory. London: Routledge.
- Brack, G., Gay, M. F. ve Matheny, K. B. (1993). Relationships between attachment and coping resources among late adolescents. *Journal of College Student Development*, 34, 212- 215.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1990). Attributions in marriage: review and critique. *Psychological bulletin*, 107(1), 3.
- Buss, D. M. ve Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: an evolutionary perspective on human mating. *Psychological review*, 100(2), 204.
- Byers, E. S. ve Heinlein, L. (1989). Predicting initiations and refusals of sexual activities in married and cohabiting heterosexual couples. *Journal of Sex Research*, 26(2), 210-231.
- Bramlett, M. D. ve Mosher, W. D. (2002). Cohabitation, marriage, divorce, and remarriage in the United States. *Vital Health Statistics*, 23(22), 1-32.

- Brehm, S. S., Miller, R. W., Perlman, D. ve Campbell, S. M. (2002). Conflict and violence. *Intimate Relationships* (333-363). New York: McGraw-Hill.
- Brennan, K. A., Clark, C. L. ve Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment. *Attachment theory and close relationships*, 46-76.
- Buss, D. M. ve Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204- 232.
- Campbell, L., Simpson, J. A., Kashy, D. A. ve Rholes, W. S. (2001). Attachment orientations, dependence, and behavior in a stressful situation: An application of the Actor-Partner Interdependence Model. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(6), 821-843.
- Carpenter, E. M. ve Kirkpatrick, L. A. (1996). Attachment style and presence of a romantic eş as moderators of psychophysiological responses to a stressful laboratory situation. *Personal Relationships*, 3(4), 351-367.
- Carrere, S. ve Gottman, J. M. (1999). Predicting divorce among newlyweds from the first three minutes of a marital conflict discussion. *Family Process*, 38(3), 293-301.
- Cassidy, J. ve Kobak, R. R. (1988). Avoidance and its relationship with other defensive processes. J. Belsky, T. Nezworski (Ed.), *Clinical implications of attachment* (300–323). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Caughlin, J. P. (2002). The demand/withdraw pattern of communication as a predictor of marital satisfaction over time. *Human Communication Research*, 28(1), 49-85.
- Caughlin, J. P. ve Huston, T. L. (2002). A contextual analysis of the association between demand/withdraw and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 9, 95-119.
- Charania, M. R. ve Ickes, W. (2007). Predicting marital satisfaction: Social absorption and individuation versus attachment anxiety and avoidance. *Personal Relationships*, 14(2), 187-208.
- Christensen, A. Sullaway, M. (1984). Communication patterns questionnaire. *Unpublished manuscript, University of California, Los Angeles.*

- Christensen, A. (1987). Detection of conflict patterns in couples. K. Hahlweg, M. J. Goldstein (Ed.), *Understanding major mental disorder: The contribution of family interaction research* (. 250--265). New York: Family Process Press.
- Christensen, A. (1988). Dysfunctional interaction patterns in couples.
- Christensen, A. Heavey, C. L. (1990). Gender and social structure in demand/withdraw pattern of marital conflict. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 73- 81.
- Christensen, A. ve Shenk, J. L. (1991). Communication, conflict, and psychological distance in nondistressed, clinic, and divorcing couples. *Journal of consulting and clinical psychology*, 59(3), 458.
- Christensen, A. ve Heavey, C. L. (1993). *Gender differences in marital conflict: The demand/withdraw interaction pattern*. Sage Publications, Inc.
- Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of personality and social psychology*, 58(4), 644.
- Collins, N. L. ve Feeney, B. C. (2000). A safe haven: An attachment theory perspective on support-seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 1053- 1073.
- Collins, N. L., Cooper, M. L., Albino, A. ve Allard, L. (2002). Psychosocial vulnerability from adolescence to adulthood: A prospective study of attachment style differences in relationship functioning and partner choice. *Journal of Personality*, 70(6), 965-1008.
- Collins, N. L. ve Feeney, B. C. (2005). Attachment processes in intimate relationships: Support-seeking and caregiving behavior in daily interaction. In *meeting of the American Psychological Society, Los Angeles, CA*.
- Collins, N. L., Ford, M. B., Guichard, A. C. ve Allard, L. M. (2006). Working models of attachment and attribution processes in intimate relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(2), 201-219.
- Coombs, W. N. ve Schroeder, H. E. (1988). Generalized locus of control: An analysis of factor analytic data. *Personality and Individual Differences*, 9(1), 79-85.

- Coontz, S. (2004). The world historical transformation of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66(4), 974-979.
- Coontz, S. (2006). *Marriage, a history: How love conquered marriage*. Penguin.
- Cooper, M. L., Shapiro, C. M. ve Powers, A. M. (1998). Motivations for sex and risky sexual behavior among adolescents and young adults: a functional perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(6), 1528.
- Cooper, M. L., Pioli, M., Levitt, A., Talley, A. E., Micheas, L. ve Collins, N. L. (2006). Attachment styles, sex motives, and sexual behavior. *Dynamics of romantic love: Attachment, caregiving, and sex*, 243-274.
- Creasey, G. ve Ladd, A. (2004). Negative mood regulation expectancies and conflict behaviors in late adolescent college student romantic relationships: The moderating role of generalized attachment representations. *Journal of Research on Adolescence*, 14(2), 235-255.
- Crohan, S. E. (1996). Marital quality and conflict across the transition to parenthood in African American and White couples. *Journal of Marriage and the Family*, 933-944.
- Curun, F. (2001). *The Effects of Sexism and Sex Role Orientation on Romantic Relationship Satisfaction*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Davila, J., Bradbury, T. N. ve Fincham, F. (1998). Negative affectivity as a mediator of the association between adult attachment and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 5(4), 467-484.
- Davila, J. ve Kashy, D. A. (2009). Secure base processes in couples: daily associations between support experiences and attachment security. *Journal of Family Psychology*, 23(1), 76.
- Del Giudice, M. (2009). Sex, attachment, and the development of reproductive strategies. *Behavioral and Brain Sciences*, 32(01), 1-21.
- Domingue, R. ve Mollen, D. (2009). Attachment and conflict communication in adult romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26, 678- 696.

- Donato, S., Parise, M., Pagani, A. F., Bertoni, A. ve Iafrate, R. (2014). Demand-withdraw, couple satisfaction and relationship duration. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 140*, 200-206.
- Dunkley, C. R., Dang, S. S., Chang, S. C., & Gorzalka, B. B. (2015). Sexual Functioning in Young Women and Men: Role of Attachment Orientation. *Journal of sex & marital therapy, 1-18*.
- Dutton, D. G., Saunders, K., Starzomski, A. ve Bartholomew, K. (1994). Intimacy- anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate relationships. *Journal of Applied Social Psychology, 24*, 1367- 1386.
- Eldridge, K. A. ve Christensen, A. (2002). Demand-withdraw communication during couples conflict: A review and analysis. P. Noller, J. A. Feeney (Ed.), *Understanding marriage: Developments in the study of couple interaction* (289-322). New York: Cambridge University Press.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam, 18*(1), 39-47.
- Feeney, J. A. Noller, P. (1991). Attachment style and verbal descriptions of romantic eş. *Journal of Social and Personal Relationships, 8*(2), 187-215.
- Feeney, J. A. (1996). Attachment, caregiving, and marital satisfaction. *Personal Relationships, 3*(4), 401-416.
- Feeney, B. C. ve Collins, N. L. (2001). Predictors of caregiving in adult intimate relationships: An attachment theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology, 80*, 972- 994.
- Feeney, J. A. ve Hohaus, L. (2001). Attachment and spousal caregiving. *Personal Relationships, 8*(1), 21-39.
- Feeney, J. A. (2002). Attachment, marital interaction, and relationship satisfaction: A diary study. *Personal Relationships, 9*(1), 39-55.

- Feeney, B. C. ve Collins, N. L. (2003). Motivations for caregiving in adult intimate relationships: Influences on caregiving behavior and relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(8), 950-968.
- Feingold, A. (1994). Gender differences in personality: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 116(3), 429.
- Fıfıloğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-23.
- Fıfıloğlu, H. (2001). Aile ve Evlilik Terapisi Kurs Notları.
- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N. (1991). Cognition in marriage: A program of research on attributions.
- Fitzpatrick, M. A. (1988). *Between husbands ve wives: Communication in marriage*. Sage Publications, Inc.
- Fitzpatrick, M. A. ve Ritchie, L. D. (2009). Communication theory and the family. In *Sourcebook of Family Theories and Methods* (pp. 565-589). Springer US.
- Florian, V., Mikulincer, M. ve Hirschberger, G. (2000). The anatomy of a problematic emotion: The conceptualization and measurement of the experience of pity. *Imagination, Cognition, and Personality*, 19, 3- 25.
- Fogarty, T. (1976). Marital crisis. *Family therapy: Theory and practice*, 325-334.
- Fournier, B., Brassard, A. ve Shaver, P. R. (2011). Adult attachment and male aggression in couple relationships: The demand-withdraw communication pattern and relationship satisfaction as mediators. *Journal of interpersonal violence*, 26(10), 1982-2003.
- Fraley, R. C. ve Shaver, P. R. (1997). Adult attachment and the suppression of unwanted thoughts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1080- 1091.
- Fraley, R. C. ve Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of general psychology*, 4(2), 132.
- Fraley, W., Waller ve N. Brennan (2000). An Item Response Theory Analysis of Self-Report Measures of Adult Attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350-365.

- Futris, Ted G. ve Kelly Campbell, Robert B. Nielsen ve Stephanie R. Burwell. "The communication patterns questionnaire—short form: a review and assessment." *The Family Journal* (2010).
- George, C. ve Solomon, J. (1999). Attachment and caregiving: The caregiving behavioral system. J. Cassidy, P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (649–670). New York: Guilford Press.
- Gillath, O., Shaver, P. R., Mikulincer, M., Nitzberg, R. E., Erez, A. ve van Ijzendoorn, M. H. (2005). Attachment, caregiving, and volunteering: Placing volunteerism in an attachment-theoretical framework. *Personal Relationships*, *12*, 425- 446.
- Gillath, O. ve Schachner, D. A. (2006). How do sexuality and attachment interrelate? Goals, motives, and strategies. *Dynamics of romantic love: Attachment, caregiving, and sex*, 337-355.
- Gilligan, C., Taylor, J. ve Sullivan, A. (1995). *Between voice and silence: Women and girls, race and relationship*.
- Gittins, D. (1993). *The family in question: Changing households and familiar ideologies*.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and the Family*, 261-270.
- Gordon, C. L. ve Baucom, D. H. (2009). Examining the individual within marriage: Personal strengths and relationship satisfaction. *Personal Relationships*, *16*(3), 421-435.
- Gottman, J. M. ve Levenson, R. W. (1988). The social psychophysiology of marriage.
- Gottman, J. M. ve Krokoff, L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: a longitudinal view. *Journal of consulting and clinical psychology*, *57*(1), 47.
- Gottman, J. M. ve Krokoff, L. J. (1990). Complex statistics are not always clearer than simple statistics: A reply to Woody and Costanzo. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *58*, 502- 505.
- Gottman, J. M. ve Levenson, R. W. (1992). Marital processes predictive of later dissolution: behavior, physiology, and health. *Journal of personality and social psychology*, *63*(2), 221.

- Gottman, J. M. (1993). A theory of marital dissolution and stability. *Journal of family psychology*, 7(1), 57.
- Gottman, J. M., Coan, J., Carrere, S. ve Swanson, C. (1998). Predicting marital happiness and stability from newlywed interactions. *Journal of Marriage and the Family*, 5-22.
- Gottman, J. M. (1999). *The marriage clinic: A scientifically-based marital therapy*. WW Norton ve Company.
- Gottman, J. M., Ryan, K. D., Carrère, S. ve Erley, A. M. (2002). Toward a scientifically based marital therapy.
- Gottman, J. M. (2011). *The science of trust: Emotional attunement for couples*. WW Norton ve Company.
- Gross, C. A. ve Hansen, N. E. (2000). Clarifying the experience of shame: The role of attachment style, gender, and investment in relatedness. *Personality and Individual Differences*, 28, 897- 907.
- Güvenç, B. (1984). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Halat, M. I. ve Hovardaoğlu, S. (2011). The relationship between forms and durations of relationships and attachment styles of couples. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 2567-2574.
- Hamamci, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality: an international journal*,33(4), 313-328.
- Harris, T. (1967). *I'm OK - You're OK*. New York: Harper Row
- Harway, M. (2005). *Handbook of couples therapy*. John Wiley ve Sons.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511- 524.
- Hazan, C. ve Zeifman, D. (1999). Pair-bonds as attachments: Evaluating the evidence. J. Cassidy, P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (336–354). New York: Guilford Press.

- Heavey, C. L., Layne, C. ve Christensen, A. (1993). Gender and conflict structure in marital interaction: A replication and extension. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 16- 27.
- Heavey, C. L., Christensen, A. ve Malamuth, N. M. (1995). The longitudinal impact of demand and withdrawal during marital conflict. *Journal of consulting and clinical psychology*, 63(5), 797.
- Henderson, A., J., Z., Bartholomew, K. ve Dutton, D. G.(1997). He loves me; he loves me not: Attachment and separation resolution of abused women. *Journal of Family Violence*, 12(2), 169- 191.
- Henderson, A., J., Z., Bartholomew, K., Trinke, S. J. ve Kwong, M. J. (2005). When loving means hurting: An exploration of attachment and intimate abuse in a community sample. *Journal of Family Violence*, 20, 219- 230.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 93-98.
- Hendrick, C. ve Hendrick, S. S. (1989). Research on love: Does it measure up?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(5), 784-794.
- Hirschberger, G., Srivastava, S., Marsh, P., Cowan, C. P. ve Cowan, P. A. (2009). Attachment, marital satisfaction, and divorce during the first fifteen years of parenthood. *Personal Relationships*, 16(3), 401-420.
- Holtzworth-Munroe, A. ve Jacobson, N. S. (1985). Causal attributions of married couples: When do they search for causes? What do they conclude when they do?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(6), 1398.
- Hortaçsu, N. (2007). Family-versus couple-initiated marriages in Turkey: Similarities and differences over the family life cycle. *Asian Journal of Social Psychology*, 10(2), 103-116.
- Impett, E. A., Gable, S. L. ve Peplau, L. A. (2005). Giving up and giving in: the costs and benefits of daily sacrifice in intimate relationships. *Journal of personality and social psychology*, 89(3), 327.

- Jacobson, N. S. ve Margolin, G. (1979). *Marital therapy: Strategies based on social learning and behavior exchange principles*. Psychology Press.
- Johnson, K. L. ve Rollof, M. E. (1998). Serial arguing and relational quality: Determinants and consequences of perceived resolvability. *Communication Research*, 25(3), 327- 343.
- Julal, F. S. ve Carnelley, K. B. (2012). Attachment, perceptions of care and caregiving to romantic partners and friends. *European Journal of Social Psychology*, 42(7), 832-843.
- Julien, D. ve Markman, H. J. (1991). Social support and social networks as determinants of individual and marital outcomes. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8(4), 549-568.
- Kallampally, G. A., Oakes, K. E., Lyons, H. Z., Greer, J. M. ve Gillespie, C. K. (2008). Gender, psychological resilience, acculturation and spirituality as predictors of Asian Indian American marital satisfaction. *Journal of Spirituality in Mental Health*, 10(1), 35-52.
- Kane, H. S., Jaremka, L. M., Guichard, A. C., Ford, M. B., Collins, N. L. ve Feeney, B. C. (2007). Feeling supported and feeling satisfied: How one partner's attachment style predicts the other partner's relationship experiences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(4), 535-555.
- Kaplan, H. S. (1974). *The new sex therapy* Brunner. *Mazel, New York*.
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological bulletin*, 118(1), 3.
- Kashy, D. A., Kenny, D. A., Reis, H. T. ve Judd, C. M. (2000). The analysis of data from dyads and groups. *Handbook of research methods in social and personality psychology*, 451-477.
- Kelley, H. H., Berscheid, E., Christensen, A., Harvey, J. H., Huston, T. L., Levinger, G., ... ve Peterson, D. R. (1983). Analyzing close relationships. *Close relationships*, 20, 67.
- Kelly, A., Fincham, F. D. ve Beach, S. R. (2003). Emerging perspectives on couple communication. *Handbook of communication and social interaction skills*, 723-752.
- Kenny, D. A. ve Cook, W. (1999). Partner effects in relationship research: Conceptual issues, analytic difficulties, and illustrations. *Personal Relationships*, 6(4), 433-448.

- Kenny, D. A., Kashy, D. A. ve Cook, W. L. (2006). *Dyadic data analysis*. Guilford Press.
- Kirkpatrick, L. A. ve Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: a longitudinal analysis. *Journal of personality and social psychology*, 66(3), 502.
- Klinetob, N. A. (1994). *Demand and withdraw in marital communication: a replication and extension applying time-series*.
- Kluwer, E. S., Heesink, J. A. ve Van De Vliert, E. (1997). The marital dynamics of conflict over the division of labor. *Journal of Marriage and the Family*, 635-653.
- Koopman, C., Gore-Felton, C., Marouf, F., Butler, L. D., Field, N., Gill, M., vd. (2000). Relationships of perceived stress to coping, attachment, and social support among HIV-positive persons. *AIDS Care*, 12, 663- 672.
- Kottak, C. (1974). *Anthrapology: The exploration of human diversity*. Newyork: Random House.
- Kunce, L. J. ve Shaver, P. R. (1994). An attachment-theoretical approach to caregiving in romantic relationships. K. Bartholomew, D. Perlman (Ed.), *Advances in personal relationships: Vol. 5. Attachment processes in adulthood (205- 237)*. London: Kingsley.
- Kurdek, L. A. (1991). Correlates of relationship satisfaction in cohabiting gay and lesbian couples: integration of contextual, investment, and problem-solving models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(6), 910.
- Kurdek, L. A. (1995). Predicting change in marital satisfaction from husbands' and wives' conflict resolution styles. *Journal of Marriage and the Family*, 57(1), 153- 164.
- Lafontaine, M., Bélanger, C. ve Gagnon, C. (2009). Support seeking, caregiving and conflict management: Evidence from an observational study with couples. *Europe's Journal of Psychology*, 3, 9- 24.
- Levenson, R. W. ve Gottman, J. M. (1983). Marital interaction: physiological linkage and affective exchange. *Journal of personality and social psychology*, 45(3), 587.
- Lopez, F. G., Gover, M. R., Leskela, J., Sauer, E. M., Schirmer, L. ve Wyssmann, J. (1997). Attachment styles, shame, guilt, and collaborative problem- solving. *Personal Relationships*, 4, 187- 199.

- Malkoç, B. (2001). *The relationship between communication patterns and marital adjustment* (Doctoral dissertation).
- Marcussen, K. (2005). Explaining differences in mental health between married and cohabiting individuals. *Social Psychology Quarterly*, 68(3), 239-257.
- Markman, H. J. (1979). Application of a behavioral model of marriage in predicting relationship satisfaction of couples planning marriage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(4), 743.
- Markman, H. J. (1981). Prediction of marital distress: a 5-year follow-up. *Journal of consulting and clinical psychology*, 49(5), 760.
- Mikulincer, M. ve Florian, V. (1997). Are emotional and instrumental supportive interactions beneficial in times of stress? The impact of attachment style. *Anxiety, stress, and coping*, 10(2), 109-127.
- Mikulincer, M. (1998). Adult attachment style and individual differences in functional versus dysfunctional experiences of anger. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 513- 524.
- Mikulincer, M. ve Florian, V. (1998). The relationship between adult attachment styles and emotional and cognitive reactions to stressful events. J. A. Simpson, W. S. Rholes (Ed.), *Attachment theory and close relationships* (143–165). New York: Guilford.
- Mikulincer, M., Gillath, O., Halevy, V., Avihou, N., Avidan, S. ve Eshkoli, N. (2001). Attachment theory and reactions to others' needs: Evidence that activation of the sense of attachment security promotes empathic responses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 1205- 1224.
- Mikulincer, M., Florian, V., Cowan, P. A. ve Cowan, C. P. (2002). Attachment security in couple relationships: A systemic model and its implications for family dynamics. *Family Process*, 41, 405- 434.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 35). San Diego: Academic Press.

- Mikulincer, M., Shaver, P. R., Gillath, O. ve Nitzberg, R. E. (2005). Attachment, caregiving, and altruism: Boosting attachment security increases compassion and helping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 817–839.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal Relationships*, 12, 149- 168.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. The Guilford Press.
- Napier, A. Y. (1978). The rejection-intrusion pattern: A central family dynamic. *Journal of marital and family therapy*, 4(1), 5- 12.
- Noller, P., Feeney, J. A., Bonnell, D. ve Callan, V. J. (1994). A longitudinal study of conflict in early marriage. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 233- 252.
- Nichols, M. P. (2005). Concurrent discriminant validity of the Kansas marital satisfaction scale. *J. Marr. Family*, 48(2), 381-387.
- Nichols, W. C. (2013). Roads to understanding family resilience: 1920s to the twenty-first century. In *Handbook of family resilience* (pp. 3-16). Springer New York.
- Noller, P. ve White, A. (1990). The validity of the Communication Patterns Questionnaire. *Psychological Assessment*, 2, 478- 482.
- Noller, P. ve Feeney, J. A. (Eds.). (2002). *Understanding marriage: Developments in the study of couple interaction*. Cambridge University Press.
- Orbuch, T. L., Veroff, J., Hassan, H. ve Horrocks, J. (2002). Who will divorce: A 14-year longitudinal study of black couples and white couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19(2), 179-202.
- O'Sullivan, L. F. ve Byers, E. S. (1992). College students' incorporation of initiator and restrictor roles in sexual dating interactions.
- Özkan, S. T. (1995). Effects of spousal abuse on the psychological well-being of his eş and evaluation of marital satisfaction and adjustment. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi.

- Özmen, O. ve Atik, G. (2010). Attachment styles and marital adjustment of Turkish married individuals. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 367-371.
- Öztürk, E. (2010). Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri. İstanbul: Kişi Yayıncılık.
- Pistole, M. C. ve Arricale, F. (2003). Understanding attachment: Beliefs about conflict. *Journal of Counseling ve Development*, 81(3), 318-328.
- Reizer, A., Ein-Dor, T. ve Shaver, P. (2014). The avoidance cocoon: Examining the interplay between attachment and caregiving in predicting relationship satisfaction. *European Journal of Social Psychology*, 44(7), 774-786.
- Renaud, C., Byers, E. S. ve Pan, S. (1997). Sexual and relationship satisfaction in mainland China. *Journal of Sex Research*, 34(4), 399-410.
- Rholes, W. S., Simpson, J. A. ve Orina, M. M. (1999). Attachment and anger in an anxiety-provoking situation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 940- 957.
- Roberts, N. ve Noller, P. (1998). The associations between adult attachment and couple violence: The role of communication patterns and relationship satisfaction.
- Roberts, L. J. (2000). Fire and ice in marital communication: Hostile and distancing behaviors as predictors of marital distress. *Journal of Marriage and the Family*, 63, 693- 707.
- Rogge, R. M. ve Bradbury, T. N. (1999). Recent advances in the prediction of marital outcomes.
- Rothbard, J. C. ve Shaver, P. R. (1994). Continuity of attachment across the life span.
- Raush, H. L., Greif, A. C. ve Nugent, J. (1979). Communication in couples and families. *Contemporary theories about the family: research-based theories/edited by Wesley R. Burr...[et al.]*.
- Sagrestano, L. M., Heavey, C. L. ve Christensen, A. (1998). Theoretical approaches to understanding sex differences and similarities in conflict behavior. D. J. Canary, K. Dindia (Ed.), *Sex differences and similarities in communication: Critical essays and empirical investigations of sex and gender in interaction* (287-302). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Sayers, S. L., Baucom, D. H., Sher, T. G., Weiss, R. L. ve Heyman, R. E. (1991). Constructive engagement, behavioral marital therapy, and changes in marital satisfaction. *Behavioral Assessment, 13*, 25- 49.
- Schank, R., Abelson, R. ve Schank, R. C. (1977). *Scripts Plans Goals*. Lea.
- Schmitt, D. P. (2003). Are men universally more dismissing than women? Gender differences in romantic attachment across 62 cultural regions. *Personal Relationships, 10*(3), 307-331.
- Schmitt, D. P. (2008). Evolutionary perspectives on romantic attachment and culture how ecological stressors influence dismissing orientations across genders and geographies. *Cross-Cultural Research, 42*(3), 220-247.
- Schrodt, P., Witt, P. L. ve Shimkowski, J. R. (2014). A meta-analytical review of the demand/withdraw pattern of interaction and its associations with individual, relational, and communicative outcomes. *Communication Monographs, 81*(1), 28-58.
- Shaver, P. R. ve Hazan, C. (1988). A biased overview of the study of love. *Journal of Social and Personal Relationships, 5*, 473- 501.
- Shaver, P. R., Hazan, C. ve Bradshaw, D. (1988). Love as attachment: The integration of three behavioral systems. R. J. Sternberg, M. Barnes (Ed.), *The psychology of love* (68- 99). New Haven, CT: Yale University Press.
- Shaver, P. R. ve Hazan, C. (1993). Adult romantic attachment: Theory and evidence. D. Perlman, W. Jones (Ed.), *Advances in personal relationships* (Vol. 4, 29–70). London: Jessica Kingsley.
- Shaver, P. R. ve Mikulincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment ve human development, 4*(2), 133-161.
- Shaver, P. R. ve Mikulincer, M. (2006). Attachment theory, individual psychodynamics, and relationship functioning. *The Cambridge handbook of personal relationships, 251-271*.
- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *The American Journal of Family Therapy, 31*(3), 143-157

- Sillars, A., Leonard, K. E., Roberts, L. J. ve Dun, T. (2002). Cognition and communication during marital conflict: How alcohol affects subjective coding of interaction in aggressive and nonaggressive couples. *Understanding marriage: Developments in the study of couple interaction*, 85-112.
- Smith, D. A., Vivian, D. ve O'Leary, K. D. (1991). The misnomer proposition: A critical reappraisal of the longitudinal status of "negativity" in marital communication. *Behavioral Assessment*, 13, 7- 24.
- Snyder, D. K. (1997). *Marital satisfaction inventory, revised (MSI-R)*. Los Angeles: Western Psychological Services. Snyder, D. K., ve Berg, P. (1983). Determinants of sexual dissatisfaction in sexually distressed couples. *Archives of Sexual Behavior*, 12(3), 237-246.
- Snyder, M. ve Cantor, N. (1998). Understanding personality and social behavior: A functionalist strategy.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 15-28.
- Spanier, G. B. (1979). The measurement of marital quality. *Journal of sex ve marital therapy*, 5(3), 288-300.
- Spanier, G. B. ve Thompson, L. (1982). A confirmatory analysis of the Dyadic Adjustment Scale. *Journal of Marriage and the Family*, 731-738.
- Spangler, G. ve Zimmermann, P. (1999). Attachment representation and emotion regulation in adolescents: A psychobiological perspective on internal working models. *Attachment and Human Development*, 1, 270- 290.
- Stackert, R. A. ve Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419-1429.
- Straus, M. A. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics (CT) scales. *Journal of Marriage and the Family*, 75-88.

- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S. ve Sugarman, D. B. (1996). The revised conflict tactics scales (CTS2) development and preliminary psychometric data. *Journal of family issues*, 17(3), 283-316.
- Stuart, R. B. (1969). Operant-interpersonal treatment for marital discord. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33(6), 675.
- Sullaway, M. ve Christensen, A. (1983). Assessment of dysfunctional interaction patterns in couples. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 653- 660.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Thomas, E. J. (1977). *Marital communication and decision making*. Free Press.
- Tidwell, M. C. O., Reis, H. T. ve Shaver, P. R. (1996). Attachment, attractiveness, and social interaction: A diary study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 729- 745.
- Trenholm, S. ve Jensen, A. (1996) *Interpersonal communication*. USA: Wadsworth.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(5), 40-46.
- TÜİK (2011). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2011*. (Yayın No: 3870.) Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- TÜİK (13 Şubat 2015) *Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2014*. Mart, 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18629#>
- Verhofstadt, L. L., Buysse, A. N. N., De Clercq, A. ve Goodwin, R. (2005). Emotional arousal and negative affect in marital conflict: the influence of gender, conflict structure, and demand-withdrawal. *European Journal of Social Psychology*, 35(4), 449-467.
- Yavuz, A. A. (1995). *Tha dyadic adjustment scale: A validation study with a Turkish sample*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniveritesi.
- Young, M. E. ve Long, L. L. (1998). *Counseling and therapy for couples*. Thomson Brooks/Cole Publishing Co.

- Waite, L. ve Gallagher, M. (2000). The case for marriage: Why married people are healthier, happier, and better-off financially.
- Ward, C. A., Bergner, R. M. ve Kahn, J. H. (2003). Why do men distance? Factors predictive of male avoidance of intimate conflict. *Family Therapy*, 30(1), 1.
- Watzlawick, P., Bavelas, J. B., Jackson, D. D. ve O'Hanlon, B. (2011). *Pragmatics of human communication: A study of interactional patterns, pathologies and paradoxes*. WW Norton ve Company.
- Weiss, L. M. (1984). Comparative histologic study of 43 metastasizing and nonmetastasizing adrenocortical tumors. *The American journal of surgical pathology*, 8(3), 163-170.
- Weiss, R. L. ve Heyman, R. E. (1997). A clinical-research overview of couples interactions. W. K. Halford, H. J. Markman (Ed.), *Clinical handbook of marriage and couples intervention*. Chichester, England: John Wiley ve Sons.
- Weisfeld, C. C., Dillon, L. M., Nowak, N. T., Mims, K. R., Weisfeld, G. E., Imamoğlu, E. O., ... ve Shen, J. (2011). Sex differences and similarities in married couples: Patterns across and within cultures. *Archives of sexual behavior*, 40(6), 1165-1172.
- Wile, D. B. (1981). *Couples therapy*.
- Williams, K. ve Umberson, D. (2004). Marital status, marital transitions, and health: A gendered life course perspective. *Journal of Health and Social Behavior*, 45(1), 81-98.
- Wills, T. A., Weiss, R. L. ve Patterson, G. R. (1974). A behavioral analysis of the determinants of marital satisfaction. *Journal of consulting and clinical psychology*, 42(6), 802.
- Windle, C. R. ve Smith, D. A. (2009). Withdrawal moderates the association between husband gender role conflict and wife marital adjustment. *Psychology of Men ve Masculinity*, 10(4), 245.
- Zimmermann, P., Maier, M. A., Winter, M. ve Grossmann, K. E. (2001). Attachment and adolescents' emotion regulation during a joint problem-solving task with a friend. *International Journal of Behavioral Development*, 25, 331- 343.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. ve Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment*, 52(1), 30-4.

EKLER

EK 1**DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU**

Uygulama tarihi:.....

Doğum tarihiniz:

Doğum yeriniz:

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Kaç kardeşiniz?:

Siz kaçınıcı çocuksunuz?:

Bugüne kadar en uzun süre yaşadığınız yer:

Halen oturduğunuz yer:

Öğrenim düzeyiniz:

1 () Okur-yazar değil

2 () Okur-yazar

3 () İlkokul mezunu

4 () Ortaokul mezunu

5 () Lise mezunu

6 () Lisans mezunu

7 () Yüksek lisans mezunu

8 () Doktora ve üstü

Eşinizin yaşı:

Eşinizin Öğrenim düzeyi:

1 () Okur-yazar değil

2 () Okur-yazar

3 () İlkokul mezunu

4 () Ortaokul mezunu

5 () Lise mezunu

6 () Lisans mezunu

7 () Yüksek lisans mezunu

8 () Doktora ve üstü

Mesleğiniz:

.....

Eşinizin mesleği:

Aylık ortalama geliriniz (kendinize ait kazanç ve eve giren toplam geliri ayrı olarak belirtiniz):.....

Şu anki kaçınıcı evliliğiniz?

() İlk evliliğim

() İkinci evliliğim

() Üçüncü ya da daha sonraki evliliğim (kaçınıcı olduğunu belirtiniz)

Eşinizin kaçınıcı evliliği?

() İlk evliliği

() İkinci evliliği

() Üçüncü ya da daha sonraki evliliği (kaçınıcı olduğunu belirtiniz)

Eğer şu anki evliliğiniz ilk evliliğiniz değilse, bir önceki evliliğinizin bitme nedeni nedir?

() Boşandım

() Eşim vefat etti

Şimdiki evliliğiniz ne kadar süredir devam ediyor? (yıl ve ay olarak belirtiniz)

Şu anki evliliğinizi düşünerek aşağıdaki ifadelerden size uygun olanını işaretleyiniz .

Görücü usulüyle evlendik

Görücü usulüyle tanıştırlıp kendi kararımızla evlendik

Kendimiz tanışarak ya da arkadaşlar/dostlar vasıtasıyla tanıştırlıp bir süre duygusal ilişki yaşadktan sonra evlendik

Diğer (belirtiniz)

İlk evliliğiniz değilse önceki evliliğinizden/evliliklerinizden çocuklarınız var mı?

Evet. Sizinle birlikte mi oturuyorlar?.....

Hayır

Şimdiki eşinizden çocuğunuz/çocuklarınız var mı?

Hayır

Evet (doğum tarihlerini ve cinsiyetlerini belirtiniz)

Cinsiyeti- Doğum Tarihi

1

2

3

4

5

Evde eş ve çocuklarla birlikte yaşayan aile büyüğü var mı?

Evet (sayı belirtiniz)

Hayır

EK 2

ÇİFT UYUM ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: İlişikte, çiftler hakkında bazı cümleler bulunmaktadır. Size uyan seçeneğe (x) işareti koyunuz. Hiç bir cümle için uzun uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz Kararsızlığa düşerseniz, aklınıza gelen ilk seçenek doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen, her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

1. Aile gelirinin idaresi	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0
2. Eğlenceyle ilgili konularda	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0
3. Dini konularda	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0
4. Sevgi gösterme şekillerinde	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0
5. Arkadaşlar	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0
6. Cinsel ilişkiler	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0
7. Toplumsal örf ve adetlerle ilgili olarak	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0
8. Yaşam felsefesi	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0
9. Kendinizin ya da eşinizin ailesiyle ilişkilerde	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0
10. Önemli olduğuna inanılan amaç, hedef ve diğer konularda	Her zaman anlaşırız 5	Hemen her zaman anlaşırız 4	Arada bir anlaşamayız 3	Çok sık anlaşamayız 2	Hemen her zaman anlaşamayız 1	Hiçbir zaman anlaşamayız 0

11. Birlikte geçirilen zaman konusunda	Her zaman anlarışız 5	Hemen her zaman anlarışız 4	Arada bir anlaşılamayız 3	Çok sık anlaşılamayız 2	Hemen her zaman anlaşılamayız 1	Hiçbir zaman anlaşılamayız 0
12. Çok önemli kararlar verirken	Her zaman anlarışız 5	Hemen her zaman anlarışız 4	Arada bir anlaşılamayız 3	Çok sık anlaşılamayız 2	Hemen her zaman anlaşılamayız 1	Hiçbir zaman anlaşılamayız 0
13. Ev işlerinde	Her zaman anlarışız 5	Hemen her zaman anlarışız 4	Arada bir anlaşılamayız 3	Çok sık anlaşılamayız 2	Hemen her zaman anlaşılamayız 1	Hiçbir zaman anlaşılamayız 0
14. Boş zaman ilgi ve uğraşlarında	Her zaman anlarışız 5	Hemen her zaman anlarışız 4	Arada bir anlaşılamayız 3	Çok sık anlaşılamayız 2	Hemen her zaman anlaşılamayız 1	Hiçbir zaman anlaşılamayız 0
15. Mesleki kararlarda	Her zaman anlarışız 5	Hemen her zaman anlarışız 4	Arada bir anlaşılamayız 3	Çok sık anlaşılamayız 2	Hemen her zaman anlaşılamayız 1	Hiçbir zaman anlaşılamayız 0
16. Boşanmayı, ayrı yaşamayı veya ilişkinizi sonlandırmayı ne sıklıkta tartışıyor veya düşünöyorsunuz?	Her zaman 0	Çoğu zaman 1	Yeterince 2	Ara sıra 3	Nadiren 4	Hiç 5
17. Kavga sonrasında siz veya eşiniz ne sıklıkta evi terkeder?	Her zaman 0	Çoğu zaman 1	Yeterince 2	Ara sıra 3	Nadiren 4	Hiç 5
18. Sizce genellikle, siz ve eşiniz arasında işler ne sıklıkta yolunda gider?	Her zaman 0	Çoğu zaman 1	Yeterince 2	Ara sıra 3	Nadiren 4	Hiç 5
19. Eşinize içinizi döker misiniz?	Her zaman 0	Çoğu zaman 1	Yeterince 2	Ara sıra 3	Nadiren 4	Hiç 5
20. Evlendiğiniz (veya birlikte olduğunuz) için hiç pişmanlık duyar mısınız?	Her zaman 0	Çoğu zaman 1	Yeterince 2	Ara sıra 3	Nadiren 4	Hiç 5
21. Eşinizle ne sıklıkta münakaşa edersiniz?	Her zaman 0	Çoğu zaman 1	Yeterince 2	Ara sıra 3	Nadiren 4	Hiç 5

22. Eşinizle ne sıklıkta birbirinizi sinirlendirecek şeyler yaparsınız?	Her zaman 0	Çoğu zaman 1	Yeterince 2	Ara sıra 3	Nadiren 4	Hiç 5
23. Eşinizi öper misiniz?	Her gün 4	Hemen her gün 3	Ara sıra 2	Nadiren 1	Hiç 0	
24. Eşinizle ev dışındaki meraklarınızın ne kadarını birlikte gerçekleştirirsiniz?	Her gün 4	Hemen her gün 3	Ara sıra 2	Nadiren 1	Hiç 0	
Aşağıdakilerin siz ve eşiniz arasında ne sıklıkta olduğunu söyleyebilir misiniz?						
25. Heyecan verici, keyifli fikir alışverişleri	Hiç 0	Ayda birden az 1	Ayda bir veya iki 2	Haftada bir veya iki 3	Her gün bir kere 4	Daha sık 5
26. Beraber gülme	Hiç 0	Ayda birden az 1	Ayda bir veya iki 2	Haftada bir veya iki 3	Her gün bir kere 4	Daha sık 5
27. Birlikte sakin bir şekilde tartışma	Hiç 0	Ayda birden az 1	Ayda bir veya iki 2	Haftada bir veya iki 3	Her gün bir kere 4	Daha sık 5
28. Bir konu üzerinde beraber çalışma	Hiç 0	Ayda birden az 1	Ayda bir veya iki 2	Haftada bir veya iki 3	Her gün bir kere 4	Daha sık 5
Aşağıdakiler, çiftlerin bazen anlaşıp bazen karşıt düştüğü şeylerdir. Aşağıdaki konular geçtiğimiz bir kaç hafta içinde aranızda fikir ayrılığı yarattıysa veya ilişkinizde sorun haline geldiyse, bunu belirtiniz (Evet veya Hayır olarak işaretleyiniz)						
29. Cinsel ilişki için fazla yorgun düşmek	Evet 0		Hayır 1			
30. Sevgi göstermemek						
31. Aşağıdaki çizgi üzerinde yer alan noktalar ilişkinizdeki değişik mutluluk derecelerini ifade etmektedir. "Mutlu" noktası çoğu ilişkideki mutluluk derecesini ifade eder. Lütfen, her şeyi düşünerek ilişkinizin mutluluk derecesini en iyi tarif eden noktayı, çevresine bir daire çizerek gösteriniz.						
Son derece mutsuz 0	Epey mutsuz 1	Biraz mutsuz 2	Mutlu 3	Çok mutlu 4	Son derece mutlu 5	Mükemmel 6

32. Aşağıdaki cümlelerin hangisi, ilişkinizin geleceğiyle ilgili hissettiklerinizi en iyi tanımlar?	
5	İlişkimin başarılı olmasını son derece fazla istiyorum ve öyle olması için her türlü şeyi yaparım.
4	İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve öyle olması için elimden gelen her şeyi yaparım.
3	İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve öyle olması için kendi payıma düşeni gerçekleştiririm.
2	İlişkim başarılı olursa iyi olurdu ve başarılı olması için şimdi yaptığımdan daha fazlasını yapamam.
1	İlişkim başarılı olsa iyi olurdu, fakat ilişkiyi sürdürmek için şu an yaptığımdan daha iyisini yapmayı reddediyorum.
0	İlişkim hiç bir zaman başarılı olamaz ve ilişkiyi devam ettirmek için daha fazla yapabileceğim bir şey yok.

EK 3

İLİŞKİ DOYUMU ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Aşağıda romantik ilişkilerden sağlanan doyuma ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içerisinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak belirtiniz.

	Hiç karşılıyor						Çok iyi karşılıyor
1. Sevgiliniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor?	1	2	3	4	5	6	7
	Hiç memnun değilim						Çok memnunum
2. Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?	1	2	3	4	5	6	7
	Çok daha İyi						Çok daha kötü
3. Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?	1	2	3	4	5	6	7
	Hiç bir Zaman						Her zaman
4. Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı istiyorsunuz?	1	2	3	4	5	6	7
	Hiç karşılıyor						Tamamen karşılıyor
5. İlişkiniz ne dereceye kadar sizin başlangıçtaki beklentilerinizi karşılıyor?	1	2	3	4	5	6	7
	Hiç sevmiyorum						Çok sevmiyorum
6. Sevgilinizi ne kadar seviyorsunuz?	1	2	3	4	5	6	7
	Hiç yok						Çok var
7. İlişkinizde ne kadar problem var?	1	2	3	4	5	6	7

EK 4

YİYE- 2

AÇIKLAMA: Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkiden kastedilen romantik ilişkilerdir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını 1 (Hiç katılmıyorum)'den 7 (Tamamen katılıyorum)'ye kadar rakamlar verilen 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz. Her ifade için ölçekteki rakamlardan yalnızca bir tanesini işaretleyiniz.

	HİÇ KATILMIYORUM				TAMAMEN KATILYORUM			
1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7	
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7	
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7	
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7	
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği duygusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7	
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak bana zor gelir.	1	2	3	4	5	6	7	
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseyemediklerim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7	
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7	
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7	
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7	
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7	
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7	
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7	
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7	
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7	
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7	

17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendime olan güvenimi sarsar.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişi ile konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, benden hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görmemek beni öfkelenendirir.	1	2	3	4	5	6	7
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda fark eder.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7

EK 5

BAKIM VERME ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Aşağıda evlilik ilişkilerinde sıklıkla yaşanan bazı durumlar, duygular ve davranışlar sıralanmıştır. Aşağıdaki maddeleri eşinizle ilişkilerinizi ve bu ilişkide yaşadığınız duygu davranışları göz önünde bulundurarak değerlendiriniz. Yaşadığınız duygu ve davranışları en doğru tanımladığına inandığınız ilgili rakamı (X) işaretleyiniz. Örneğin, ilgili madde sizin duygu ve davranışlarınızı hiç tanımlamıyorsa “1” rakamını, sizi tamamen tanımlıyorsa “6” rakamını veya uygunluk derecesine göre diğer rakamları işaretleyiniz.

HİÇ UYMUYOR

ÇOK UYUYOR

1	Eşim bana sarılmak istediğinde ya da buna ihtiyacı var gibi görüldüğünde memnuniyetle ona sarılırım.	1	2	3	4	5	6
2	Eşim dertli veya üzgün olduğunda, rahatlatmak ve destek olmak için ona sokulurum.	1	2	3	4	5	6
3	Eşim bana sarılmak istediğinde bazen kendimi geri çekerim.	1	2	3	4	5	6
4	Eşimin destek ve rahatlama aradığını hissettiğimde ona rahatlıkla sarılırım.	1	2	3	4	5	6
5	Eşim sarılmak veya öpmek için bana yaklaştığında bazen onu iterim.	1	2	3	4	5	6
6	Eğer eşim sıkıntıda ya da ağlıyorsa ilk tepkim ona dokunmak veya sarılmak olur.	1	2	3	4	5	6
7	Eşim bunalımda olduğunda veya ağladığında ilgilenmek istemediğim olur.	1	2	3	4	5	6
8	Eşimin bana muhtaç ve “yapışık” olmasından hoşlanmam.	1	2	3	4	5	6
9	Eşimin ihtiyaçları ve hisleri benimkilerden çok farklı olsa bile, çok iyi fark ederim.	1	2	3	4	5	6
10	Eşimin yardım ve destek çağrıştıran hal ve hareketlerini anlamak için özen gösteririm.	1	2	3	4	5	6
11	Eşim rahatlamaya ihtiyaç duyduğunda, o söylemese de, her zaman anlarım.	1	2	3	4	5	6
12	Sıklıkla eşimin üzgün veya endişeli olduğunu fark edemediğim olur.	1	2	3	4	5	6
13	Bazen eşimin nasıl hissettiğini anlatan gizli ipuçlarını kaçıırım.	1	2	3	4	5	6
14	Eşimin ne zaman benim desteğime veya yardıma ihtiyacı olduğunu ne zaman sorununu kendi başına halletmek istediğini gayet iyi anlayabilirim.	1	2	3	4	5	6

HIÇ UYMUYOR ÇOK UYUYOR

15	Eşimin ihtiyaçlarına ve hislerine kendimi verme ve anlama konusunda pek iyi değilim.	1	2	3	4	5	6
16	Eşimin yardım ve anlayış için gönderdiği işaretleri bazen kaçırmaya ya da yanlış anlarım.	1	2	3	4	5	6
17	Eşiime yardım etmeye ya da anlayışlı olmaya çalışırken fazla dominant olurum.	1	2	3	4	5	6
18	Eşimin bir sorununu çözmesine yardım ederken kontrolü elime almak yerine onunla iş birliği yapmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
19	Eşiime herhangi bir konuda yardım ederken illa kendi bildiğim yolla yapmak isterim.	1	2	3	4	5	6
20	Eşiime kendi problemlerini çözmede kontrolü elime almadan yardımcı olabilirim.	1	2	3	4	5	6
21	Eşimin kendi problemlerini çözme çabasını her zaman desteklerim.	1	2	3	4	5	6
22	Eşim bana bir sorunundan bahsettiğinde, onun yaptıklarını eleştirmekte çok ileri gidebiliyorum.	1	2	3	4	5	6
23	Eşimin kendi problemlerini çözme ve kendi kararlarını alma becerisine her zaman saygı duyarım.	1	2	3	4	5	6
24	Eşim bir karar almaya çalışırken sıklıkla ne yapması gerektiğini ondan önce ben söyleyiveririm.	1	2	3	4	5	6
25	Eşimin sorunlarına ve dertlerine gereğinden fazla karışıyorum.	1	2	3	4	5	6
26	Çoğu zaman eşimin problemlerine kendimi fazla kaptırıyorum.	1	2	3	4	5	6
27	Eşimin sorunlarını üstüme alır sonra da bu sorunlar yüzünden kendimi tükenmiş hissedirim.	1	2	3	4	5	6
28	Eşimin dertlerini sanki kendi dertlerimmiş gibi üstüme alarak sorunlar yaratırım.	1	2	3	4	5	6
29	Eşiime, sorunlarına fazla burnumu sokmadan yardım ederim.	1	2	3	4	5	6
30	Gerektiğinde, eşimin bir sorunla ilgili yardım isteğine suçluluk hissetmeden „hayır“ diyebilirim.	1	2	3	4	5	6
31	Eşiime karşı aşırı koruyucu olmamak ve ona çok karışmamak için kendimi kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6
32	Gerektiğinde, eşimin ihtiyaçlarından önce kendi ihtiyaçlarımla ilgilenirim.	1	2	3	4	5	6

EK 6

İLETİŞİM ŞEKİLLERİ ÖLÇEĞİ (ERKEK FORMU)

AÇIKLAMA: Aşağıda sizin ve eşinizin ilişkinizde karşılaştığınız sorunlarla nasıl baş ettiğinizi ölçen sorular yer almaktadır. Her maddeyi okuduktan sonra o maddede belirtilen durumun kendiniz ve eşiniz için uygunluğunu düşününüz ve 1 (= hiç uymuyor)'den 9 (= çok uyuyor)'a kadar sıralanan puanlar üzerinde size en uygun görünen puanı işaretleyiniz.

A. İLİŞKİYLE İLGİLİ BİR SORUN ORTAYA ÇIKTIĞINDA;

	HİÇ UYMUYOR					ÇOK UYUYOR			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Her ikimiz de sorunu tartışmaktan kaçınıyoruz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. Her ikimiz de sorunu tartışmaya çalışıyoruz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3. Ben tartışmayı başlatmaya çalışırken, eşim tartışmaktan kaçınır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim tartışmayı başlatmaya çalışırken, ben tartışmaktan kaçınıyorum.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

B. İLİŞKİYLE İLGİLİ BİR SORUNU TARTIŞIRKEN;

	HİÇ UYMUYOR					ÇOK UYUYOR			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Her ikimiz de birbirimizi suçlar ve eleştiririz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. Her ikimizde duygularımızı birbirimize ifade ederiz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3. Her ikimizde birbirimizi olumsuz sonuçlarla tehdit ederiz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4. Her ikimizde mümkün olan çözüm ve anlaşma yollarını ararız.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5. Ben ısrarla kusur bulup üstelerken ve isteklerde bulunurken eşim karşılık vermez, sessizleşir veya konuyu daha fazla tartışmayı reddeder.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim ısrarla kusur bulup üstelerken ve isteklerde bulunurken ben karşılık vermem, sessizleşirim veya konuyu daha fazla tartışmayı reddederim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6. Ben eşimi eleştirirken, eşim kendini savunur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim beni eleştirirken, ben kendimi savunurum.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7. Ben eşime bir konuda baskı yaparken, eşim buna direnir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim bana bir konuda baskı yaparken, ben buna karşı direnirim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

8. Ben duygularımı ifade ederken, eşim mantıklı yaklaşır, sebepler gösterir, çözümler ileri sürer.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim duygularını ifade ederken, ben mantıklı yaklaşır, sebepler gösterir, çözümler ileri sürerim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9. Ben tehdit ederken, eşim susar ve /veya geri çekilir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim tehdit ederken, ben susar ve/veya geri çekilirim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10. Ben eşime kötü sözler söyler ve/veya hakaretler ederim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim bana kötü sözler söyler ve/veya hakaretler eder.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11. Ben eşimi iter, ona vurur ve/veya tekme atarım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim beni iter, bana vurur ve/veya tekme atar.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

C. İLİŞKİYLE İLGİLİ BİR SORUNU TARTIŞTIKTAN SONRA;

	HİÇ UYMUYOR					ÇOK UYUYOR			
1. Her ikimiz de birbirimizin sorunla ilgili düşüncelerini anlamış oluruz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. Tartışmadan sonra her ikimiz de kendi köşelerimize çekiliriz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3. Her ikimizde sorunun çözüldüğünü düşünürüz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4. Her ikimiz de tartışmadan sonra pes etmeyiz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5. Tartışmadan sonra her ikimiz de birbirimize özellikle iyi davranmaya çalışırız.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6. Ben söylediğim veya yaptığımdan suçluluk duyarken, eşim kendini incitilmiş hisseder.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim söylediği veya yaptığından suçluluk duyarken, ben kendimi incitilmiş hissederim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7. Ben her şey normale dönmüş gibi davranmaya çalışırken, eşim uzak durur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim her şey normale dönmüş gibi davranmaya çalışırken, ben uzak dururum.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8. Ben eşimi söz vermesi ve/veya bir daha yapmaması için söz vermeye zorlarken, eşim buna direnir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim beni özür dilemek ve/veya bir daha yapmamam için söz vermeye zorlarken, ben buna direnirim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9. Ben başkalarından (anne-baba, arkadaş veya çocuklarımdan) destek ararım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eşim başkalarından (anne-baba, arkadaş veya çocuklarımdan) destek arar.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

EK 7

İLETİŞİM ŞEKİLLERİ ÖLÇEĞİ KISA FORMU'NUN TEMEL PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İletişim Şekilleri Ölçeği (İŞÖ) (Christensen ve Sullaway, 1984), talep etme- geri çekilme iletişim örüntüsünü değerlendirme amacıyla yaygın olarak kullanılan bir kendini bildirim ölçeğidir. Çiftlerin çatışma ortaya çıktığında, çatışmanın tartışılması sırasında ve tartışma sonlandıktan sonra ilişkilerinde ortaya çıkan 35 asimetrik ve simetrik etkileşim örüntüsünü değerlendirmeyi amaçlamaktadır. 35 maddeden oluşur ve bu maddelerin 9 dereceli Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmelerine dayanmaktadır.

İŞÖ içerisindeki talep etme- geri çekilme alt ölçekleri; talep etme (kadın)- geri çekilme (erkek), talep etme (erkek)- geri çekilme (kadın), toplam talep etme- geri çekilme ölçeklerini kapsamaktadır. Talep etme (kadın)- geri çekilme (erkek) alt ölçeği; (1) kadın bir tartışma başlatmaya çalışırken erkeğin kaçınması, (2) kadın zorlayıcı olup talep ederken erkeğin geri çekilmesi, sessiz hale gelmesi ve konuyu daha fazla tartışmayı reddetmesi, (3) kadın eleştirirken erkeğin kendini savunması ile ilişkili maddelerden oluşmaktadır. Talep etme (erkek)- geri çekilme (kadın) alt ölçeği maddeleri de, cinsiyetlerin rollerinin değişmesi haricinde bu alt ölçeğin maddeleriyle aynıdır. Toplam talep etme- geri çekilme alt ölçeği ise, diğer iki alt ölçeğin toplamından oluşmaktadır.

Alt ölçeklerin iç geçerliliğini belirlemek için hesaplanan iç tutarlılık kat sayılarının .85 ile .50 arasında değiştiği gözlenmiştir (Kluwer, Heesink, Van De Vliert, 1997). Ölçek, eşler arasında orta düzeyde tutarlılık göstermektedir; eşlerin, talep etme (erkek)- geri çekilme (kadın) ve talep etme (kadın)- geri çekilme (erkek) bildirimleri arasında anlamlı korelasyonlar gözlenmiştir (sırasıyla, $r = .39$, $p < .001$, $r = .54$, $p < .001$) (Babcock ve ark., 1993).

Malkoç (2001) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Temel Bileşenler Analizi sonucunda, ölçeğin 4 faktörlü bir yapı gösterdiği gözlenmiştir. Ölçek maddeleri yıkıcı iletişim örüntüsü, yapıcı iletişim örüntüsü, duygusal/mantıksal iletişim örüntüsü, saldırgan iletişim örüntüsü alt boyutları altında toplanmıştır. İÖŞ'nin alt boyutlarının iç geçerliliğini belirlemek için hesaplanan iç tutarlılık kat

sayılarının kadınlar için .65 ile .80 arasında, erkekler için .57 ve .85 arasında, tüm örneklem için ise .61 ve .81 arasında değiştiği gözlenmiştir.

Christensen ve Heavey (1990), talep etme- geri çekilme örüntülerini değerlendirmek için İÖŞ'nin kısa formunu oluşturmuşlardır: İÖŞ- KF (Communication Patterns Questionnaire-Short Form, CPQ-SF). Ölçekte çiftlerden çatışma ortaya çıktığında ve çatışmanın tartışılması sırasındaki tipik iletişim örüntülerini belirlemeleri istenmektedir. İÖŞ'nin bu iki zaman periyoduyla ilişkili olan; talep etme- geri çekilme örüntüsünü ve olumlu etkileşimi değerlendiren maddeleri İÖŞ- KF'ye dahil edilmiştir. Ölçeğin kısa formu 11 maddeden oluşmakta; 6 madde asimetric, 5 madde de simetric iletişim örüntülerini değerlendirmektedir. Asimetric maddelerde bir partnerin tartışırken diğzerinin kaçındığı, bir partnerin talep ederken diğzerinin geri çekildiği, bir partnerin eleştirirken diğzerinin kendini savunduğu iletişim örüntüleri kapsamaktadır. Bu örüntülerin her biri kadın ve erkeğin değışen rollerini yansıtabilmek için iki maddeyle değerlendirilmektedir. Simetric örüntüler ise, karşılıklı tartışma, dışavurum, müzakere, kaçınma ve suçlamayı içermektedir.

Christensen ve Heavey (1990) İÖŞ- KF'yi kuramsal olarak 4 alt ölçek olarak yapılandırmıştır: (1) Talep etme (kadın)- geri çekilme (erkek), (2) Talep etme (erkek)- geri çekilme (kadın), (3) Toplam talep etme- geri çekilme, (4) Genel olumlu etkileşim. Ancak karşılıklı kaçınma ve karşılıklı suçlama maddelerini bu 4 alt ölçek altında değerlendirmemişler ve neden bu maddelerin dışarıda bırakıldığını açıklamamışlardır.

Futris ve arkadaşları (2010) yaptıkları derleme ve değerlendirme çalışmalarında, İÖŞ-KF'nin faktör yapısı ve psikometrik özellikleriyle ilgili yayınlanmış bir çalışmaya rastlamadıklarını bildirmişlerdir. Bu nedenle çalışmalarında Christensen ve Heavey'in (1990) önerdiği kuramsal yapıyı test etmeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmada Gottman'ın (1994) çalışmalarına dayanarak alternatif bir model önerilmiş ve bu model de test edilmiştir (Futris'den akt., 2010). Bu alternatif modelde özgün talep etme- geri çekilme alt ölçeği maddelerinden bazıları "eleştirme- savunma" adı verilen bir alt ölçek altında değerlendirilmiş, olumlu etkileşim alt ölçeği ise korunmuştur.

Çalışmanın sonuçları, Christensen ve Heavey'in (1990) belirttiği gibi iki madde dışarıda bırakıldığında özgün modelin, bu iki madde dâhil edildiğinde de önerilen alternatif modelin anlamlı olduğuna işaret etmiştir. Ancak önerilen alternatif modelin veriye daha iyi uyum gösterdiği bildirilmiştir. Özgün modelde alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları .61 ve .81 arasında; alternatif modelde ise .61 ve .83 arasında değişmektedir. Her iki modeldeki alt

ölçeklerin tümünün düşük ve yüksek evlilik uyumuna sahip bireyleri birbirinden ayırabildiği görülmüştür (Futris, 2010).

İÖŞ- KF'nin Faktör Örüntüsü

İÖŞ- KF'nin Türkçe uyarlamasının, geçerlik ve güvenilirlik değerlendirmesi bu çalışma için yapılmıştır. Çalışmanın 420 evli katılımcısından elde edilen veriye Temel Bileşenler Analizi, Varimax Rotasyonu ile birlikte uygulanmıştır. İlk analizlerde, Kaiser Normalleştirilmesine göre, yoruma esas alınan 1.000 özdeğerinin (eigenvalue) üzerinde olan ve dağılımın %65.97'sini tanımlayan 4 faktör elde edilmiştir (Sırasıyla %26.97, %14.85, %14.07, %10.07).

Bundan sonraki aşamada İÖŞ-KF'den elde edilen bu faktör örüntüsünü daha yorumlanabilir hale getirmek amacıyla Varimax Rotasyonu uygulanmıştır. Buna göre, özdeğer istatistiği 1'den büyük olan bu 4 faktöre Varimax rotasyonuna göre Temel Bileşenler Analizi uygulandığında dağılımın %65.97'sini tanımlayan bu 4 faktörün, sırasıyla dağılımın %20.02'sini, %17.52'sini, %14.97'sini ve %13.45'ini tanımladığı görülmüştür. Bu rotasyon sonrası oluşan faktör örüntüleri de Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. İŞÖ- KF'nin Faktör Örüntüsü

MADDELER	FAKTÖRLER			
	1	2	3	4
B4. Her ikimizde mümkün olan çözüm ve anlaşma yollarını ararız.	.79			
B2. Her ikimizde duygularımızı birbirimize ifade ederiz.	.77			
A2. Her ikimiz de sorunu tartışmaya çalışırız.	.75			
A1. Her ikimiz de sorunu tartışmaktan kaçınırız	-.54			
B6b. Eşim beni eleştirirken, ben kendimi savunurum.		.87		
B6a. Ben eşimi eleştirirken, eşim kendini savunur.		.54		
B1. Her ikimiz de birbirimizi suçlar ve eleştiririz.		.58		
B5a. Erkek ısrarla kusur bulup üstelerken ve isteklerde bulunurken kadın karşılık vermez, sessizleşir veya konuyu daha fazla tartışmayı reddeder.			.88	
A3a. Erkek tartışmayı başlatmaya çalışırken, kadın tartışmaktan kaçınır.			.82	
A3b. Kadın tartışmayı başlatmaya çalışırken, erkek tartışmaktan kaçınır.				.82
B5b Kadın ısrarla kusur bulup üstelerken ve isteklerde bulunurken erkek karşılık vermem, sessizleşirim veya konuyu daha fazla tartışmayı reddeder.				.75

* .316'nın altındaki ağırlıklar, varyansa katkılarının .10'nun altında kalması nedeni ile gösterilmemiştir.

Tablo 10’da görüldüğü gibi İÖŞ-KF’nin Varimax sonrası Temel Bileşenler Analizi sade ve yorumlanabilir bir faktör örüntüsü ortaya çıkarmıştır. A1 maddesinin 1. faktörle anlamlı ve olumsuz yönde bir ilişkiye girdiği gözlenmiştir. Bu nedenle ölçeğin Türkçe formunda bu maddenin ters kodlanmasına karar verilmiştir.

Tablo 10’da verilen örüntülere göre elde edilen faktörler Genel Olumlu Etkileşim (OE), Eleştiri- Savunma (ES), (Erkek) Talep- (Kadın) Geri Çekilme (ETKG) ve (Kadın) Talep- (Erkek) Geri Çekilme (KTEG) olarak adlandırılmıştır.

İÖŞ- KF’nin Türk örneklemindeki faktör yapısının, özgün halindeki faktör yapısını yansıttığı görülmektedir. Christensen ve Heavey’in (1990) kuramsal yapılandırmasında talep etme geri çekilme alt ölçekleri altında yer alan “bir partnerin eleştirirken diğerinin kendini savunduğu iletişim örüntüsünü” yansıtan maddeler önerildiği gibi Eleştiri- Savunma alt ölçeği altında yer almıştır (Futris, 2010).

İç Tutarlılık Katsayısı Bulguları

İÖŞ- KF’nin alt boyutlarının iç geçerliliğini belirlemek Cronbach alfa kat sayıları hesaplanmıştır. Alt boyutların iç tutarlılık kat sayılarının kadınlar için .57 ile .72 arasında değiştiği gözlenmiştir (OE boyutu için .65, ES boyutu için .72, ETKG boyutu için .68, KTEG boyutu için .57). Erkekler için iç tutarlılık kat sayıları .54 ile .73 arasında değişmektedir (OE boyutu için .73, ES boyutu için .69, ETKG boyutu için .56, KTEG boyutu için .54). Tüm örneklem için ise iç tutarlılık kat sayıları .54 ile .71 arasında değişmektedir (OE boyutu için .69, ES boyutu için .71, ETKG boyutu için .63, KTEG boyutu için .55).

Yürütülen analizler İÖŞ’nün kısa formunun kabul edilebilir sınırlarda geçerliğe sahip olduğunu ve ilgilenilen örneklem olan evli kişiler üzerinde kullanılabilir olduğunu göstermiştir.

EK 8

CİNSEL DAVRANIŞLAR ALT AMAÇLARI ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Her bir cümleinin yanına partnerinizle deneyimlediğiniz cinsel aktiviteniz hakkında hislerinizi, beklentilerinizi ve inançlarınızı betimleme düzeyleri için işaret koyunuz.

	Hiç belirleyici değil					Oldukça belirleyici			
1. Birçok insan hemen her zaman yoğun cinsel ihtiyaç ya da istek duyar.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. Cinsel ilişki, bana kendimden geçecek kadar zevk verebilir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3. Cinsel ilişki sırasında içim sıkılır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4. Cinsel birleşme çok keyiflidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5. Bazen cinsel ilişki yoluyla bir ilişkiye başladığım olur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6. Cinsellik hayatımdaki başlıca keyif kaynağıdır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7. Cinsel ilişki romantik bir ilişkiyi sürdürmeme yardımcı olur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8. Yeteri kadar cinsellik yoksa, romantik bir ilişki muhtemelen kötüleşir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9. Cinsel aktivite sırasında kayıtsız ve umursamaz hissederim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10. Cinsel ilişki sıklıkla beni fiziksel ve duygusal olarak hüsrana uğratar.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11. Cinselliği, romantik bir ilişki kurmak için kullanmakta zorluk çekmem.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
12. Cinsel ilişki için ilişki kurduğum olmuştur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
13. Cinsel birleşme partnerlerin ilişkilerine ilgilerini sürdürür.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
14. Cinsel ilişki bir ilişkide güvende hissetmeme yardımcı olur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15. Cinsel birleşmeden keyif almakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
16. Cinsel ilişki, romantik ilişki başlatmanın bir yoludur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
17. Deneyimlerime göre, cinsel birliktelik, üzerine bir ilişki inşa etmek için iyi bir temeldir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
18. Cinsel çekim, uzun süreli bir ilişkiyi sürdürmek için gereklidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

EK 9

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Eşler arasındaki iletişim örüntüleri ve bu örüntülerle ilgili olduğunu düşündüğümüz önemli faktörler hakkında bir araştırma yapmaktayız. Araştırmamızın adı “Talep etme-geri çekilme iletişim örüntüsünün gelişimsel birleşenlerini belirlemeye ve ilişkisel uyum ve çatışmanın davranışsal göstergeleri ile ilişkilerine yönelik bir inceleme”dir. Sizi de bu araştırmaya katılmanız için davet ediyoruz. Ancak bu araştırmaya katılıp katılmamakta serbest olduğunuzu bilmenizi isteriz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladığınızdan emin olduktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz aşağıda yer alan sözleşmeyi kabul ediniz.

Bu araştırma eşler arasındaki belirli iletişim örüntülerinin oluşmasında rol oynayan önemli faktörlerin neler olduğunu ve bu iletişim örüntülerinin ilişkiyi nasıl etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, araştırma sadece anket tekniğine dayanmaktadır. Bununla ilgili olarak öncelikle sizden demografik bilgilerinize ilişkin (yaşınız, eğitim durumunuz gibi) bazı soruları yanıtladığınız istenmektedir. Daha sonra ise eşinizle ilişkinizde ortaya çıkan sorunları nasıl ele aldığınıza; yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize, nasıl ilişkisel davranışlarda (bakım verme, cinsellik gibi) bulduğunuza; ilişkinizle ilgili düşüncelerinize yönelik olan bazı soruları da size verilen soru formları üzerinde değerlendirmeniz istenmektedir.

Uygulamada kimlik bilgileriniz istenmeyecektir. Sizden elde edilen bilgiler saklı tutulacak ve diğer katılımcılardan elde edilen bilgilerle birlikte toplu bir halde değerlendirilecektir. Bu amaçların dışında bu bilgiler kullanılmayacak ve başkalarına verilmeyecektir.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz takdirde, bilimsel bir araştırmaya katkıda bulunmuş olacaksınız.

Bu araştırmaya katılmayı tercih etmeyebilirsiniz. Uygulama sırasında herhangi bir neden göstermeksizin çekilebilirsiniz.

Sayın Psk. Başak Karagöz tarafından Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalında doktora tezi olarak yürütülecek bir araştırma yapılacağı belirtilerek bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Bu bilgilendirmeden sonra böyle bir araştırmaya katılımcı olarak davet edildim.

Eğer bu araştırmaya katılırsam araştırmacı ile aramda kalması gereken bana ait bilgilerin gizliliğine bu araştırma sırasında da büyük özen ve saygı ile yaklaşılacağına inanıyorum. Araştırma sonuçlarının bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin dikkatle korunacağı konusunda temin edildim.

Bu araştırmaya katılmak zorunda değilim ve katılmayabilirim. Araştırmaya katılmam konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim.

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış durumdayım. Kendi başıma belli bir düşünme süresi sonunda adı geçen araştırmada katılımcı olarak yer alma kararını aldım. Bu konuda yapılan daveti gönüllülük içerisinde kabul ediyorum.

Kabul Ediyorum

Kabul Etmiyorum

EK 10

ETİK KURUL İZİN FORMU

 T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Genel Sekreterlik

Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : 88600825 / 477 - 13P

Konu :

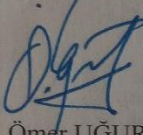
14 Ocak 2014

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 03.12.2013 tarih ve 5761 sayılı yazınız

Enstitünüz Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı doktora öğrencilerinden **Başak KARAGÖZ**'ün Doç. Dr. Sait ULUÇ danışmanlığında hazırladığı "Evlilik Sahnesinde Yıkıcı Senaryo: Talep Etme – Geri Çekilme İletişim Örüntüsü, Talep Etme – Geri Çekilme İletişim Örüntüsünün Gelişimsel Birleşenlerini Belirlemeye ve İlişkisel Uyum ve Çatışmanın Davranışsal Göstergeleri ile İlişkilerine Yönelik Bir İnceleme" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonununun 24 Aralık 2013 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Ömer UĞUR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

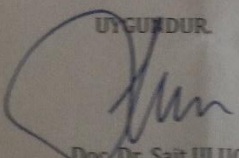
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih: 16.01.2014
Sayı: 242

Hacettepe Üniversitesi Genel Sekreterlik, Yazı İşleri Müdürlüğü, 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1008 - 1039 • Faks: 0 (312) 310 5552
E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için: *Harun Bey*

EK 11

ORJİNALLİK RAPORU

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>	
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p>	
Tarih: 09/06/2016	
<p>Tez Başlığı / Konusu: TALEP ETME GERİ ÇEKİLME İLETİŞİM ÖRÜNTÜSÜ VE EVLİLİK UYUMU: BAĞLANMA YAKLAŞIMINA DAYALI BİR ÇİFT MODELİ</p>	
<p>Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 117 sayfalık kısmına ilişkin, 09/06/2016 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % ...'dür.</p>	
<p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar hariç 4- 5 kelimededen daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç 	
<p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p>	
<p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p>	
<p>Adı Soyadı: Başak KARAGÖZ OKUTAN</p>	09.06.2016 <i>B. Karagöz</i>
<p>Öğrenci No: N10145766</p>	
<p>Anabilim Dalı: PSİKOLOJİ</p>	
<p>Programı: KLİNİK PSİKOLOJİ</p>	
<p>Statüsü: ☐ Y.Lisans ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p>	
<p>DANIŞMAN ONAYI</p>	
<p>UYGUNDUR.</p> <p>Doç. Dr. Sait ULUÇ</p> <p>(Unvan, Ad Soyad, İmza)</p>	